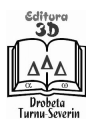

CU RAREȘ PRIN(TRE) LESPEZI

Florentin-Adrian Maftei

FLORENTIN-ADRIAN MAFTEI

CU RĂREȘ
PRIN (TRE) LESPEZI

Roman

Drobeta
Turnu-Severin
2007

Florentin-Adrian Maftei

Cu Rareș prin(tre) Lespezi
Editura 3D – Drobeta Turnu-Severin, 2007

©toate drepturile sunt rezervate autorului

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MAFTEI, FLORENTIN-ADRIAN

Cu Rareș prin(tre) Lespezi / Florentin-Adrian Maftei. -
Drobeta-Turnu Severin : Editura 3D, 2007
ISBN 978-973-88366-6-2

821.135.1-31

Foto:

Florentin-Adrian Maftei

Grafica:

înv. Valerian Bedrule

Coperta:

Dan Sîrbu

Editor:

Daniel-Dumitru Darie

*Dacă am spus lucruri adevărate și cu folos, sunt
împlinit. De-oi fi greșit, nu o fost cu dinadins. Atunci,
tu, cunoscătorule, corectează-mă ; și tot bine o fi !*

Florentin-Adrian Maftai

Neîntinat fi-va sufletul omului, atunci când vorba-i curată va pătrunde spre cugetul celor din jur. Iar cei ce-or asculta-o și o vor cuprinde prin înțelesuri, pilde și învățări, or simți și o recunoaștere cuviincioasă pentru ziditorul acelor vorbe.

De aceea, ca o predoslovie, aduc aleasă mulțumire domnului doctor Lazăr Ioan, primar al "vetei lepezene", fără sprijinul căruia, aceste scrieri, ar mai fi stat multă vreme în umbra neputinței de a le da aripă și zbor, întru chemările dinspre azi pentru timpul ce vine.

autorul

Repere biografice

- Florentin-Adrian Maftei -

Învățătorul Florentin-Adrian Maftei s-a născut la data de 1 august 1954 în târgul Lespezi, județul Iași, localitate așezată pe malul stâng al râului Siret, pe valea mijlocie a acestuia, la poalele vestice ale Dealului Mare.

Târgul este învecinat cu Mănăstirea Probota, necropolă voievodală ctitorită de Petru Rareș, evenimentul care se bănuiește că a determinat, faptic, și apariția localității Lespezi.

Aici, în Târgul Lespezi, a fost coleg de clasă cu actualul poet, inginerul Dan Camer, care s-a stabilit, ulterior, în Buzău.

După cursurile obligatorii (absolvite în satul natal, fiind elev și al regretatului învățător și revizor școlar, fruntaș activist liberal, interbelic - autorul volumului „Trandafirii Suceveni“ - Alexandru Bratu), Florentin-Adrian Maftei este cursant, și apoi absolvent al primei serii, experimentale, de învățători (băieți), în anul 1974, la Liceul Pedagogic Suceava (clasa doamnei profesor Elisabeta Filip). Este repartizat, la cerere, învățător la Școala Dumbrăveni, comuna Rîșca, jud. Suceava. Perioadă în care profesează, adânc legat fiind de oamenii și plaiurile de sub munți (aici este coleg de cancelarie și bun prieten cu romancierul prof. Ioan Țicalo și cu poeta Z. Țicalo), până în anul 1976, când revine în locurile natale. Făcliește și trudește pe ogorul didactic, la Școala Dumbrava-Lespezi, școală în care, începând din anul 1985 și în prezent, este și director (Cadru Didactic Coordonator).

Este căsătorit din 1977, soția sa, Elena, fiind învățătoare la Școala Lespezi-Iași. Are trei copii: Raluca-Laura, Florentina-Elena și Iustina-Cătălina. Primele două, Raluca și Florentina, urmând exemplul părinților, slujesc altarul școlii, iar Iustina-Cătălina este studentă

Absolvent și al cursurilor de dirijorat coral la Școala populară de Artă Suceava (seria 1976) și apoi Iași, seriile 1977, 1978, 1979, Florentin-Adrian Maftei desfășoară o meritorie activitate corală școlară, dar și cu formația din localitatea natală, obținând mai multe premii județene. În anul 1988, este selectat pentru faza finală a concursului de grupuri corale de cameră.

Adânc implicat în viața spirituală a localității, neangajat vreodată politic, a participat și participă activ la evenimentele de suflet ale locurilor, găsind în faptele înaintașilor, imbold și exemplu.

Chiar dacă întreaga perioadă de dăscălie a fost implicit și una de creație literară, produsele acestei perioade nu au văzut lumina tiparului decât relativ recent. A fost publicat, mai întâi în revista „Dacia Literară”, iar în anul 2006, a apărut volumul de versuri „Leagăn și Vatră”.

Este membru activ pe site-ul literar www.poezii.biz, dar și pe alte site-uri cu esențe lirice, și în anul 2007 este cooptat cu un număr de poeme în revista europeană „AGERO”.

Prof. Caba Anica

Contemporaneitatea locurilor

Cumpăna vremurilor s-a înclinat apăsător peste trecerea, firească, spre amintire, a locurilor în care trăim. Din întâmplare, dintr-un mod necesar de a da un sens vieții, sau din impuse reguli ale celor ce au rescris istoria, locurile prin care ne poartă pașii sunt golite de însemnătatea și importanța timpurilor trecute.

Moldova, și cu precădere Bucovina și zona dinspre Bucovina, după Tratat și Diktate, a avut parte de o dură atenție acordată de stăpânitori vremelnici sau de cei care stăteau cu privirile fixe către acest colț de rai. Trasă de tancuri și cu acordul deschis al celor ce sprijineau politica micșorării, granița de est și de nord a fost adusă, poate, prea aproape de inima țării dulcelui grai. Pentru a-și duce la bun sfârșit opera distructivă, s-au îngrămădit mulți gonaci spre locuri calde să ajute la completarea operei timpului: uitarea.

Fără să îi pese de acestea toate, Florentin-Adrian Maftai, trăitor contemporan nouă, al locurilor pline de istorie, asemeni celor ce au trăit pe aceste meleaguri și au lăsat amprenta lor, peste timp: Mihail Sadoveanu, Vasile Alecsandri, Ion Creangă, Calistrat Hogaș, Cezar Petrescu și neuitatul Alexandru Ioan Cuza, culegând din amintirea fiecărei pietre câte un grăunte de poveste, pentru a readuce memoriei co-lective amintirea pământurilor sfinte.

Într-o formă sugestivă, utilizând graiul dulce și cald, moldovenesc, Florentin-Adrian Maftai a scris un roman istoric. Dar acest roman este în sine și o descriere a locurilor de azi, prin prisma istoriei.

Ctitoriile lui Petru Rareș au rămas mărturie peste timp. S-au pierdut însă legendele. Locurile au nume de neexplicat, uneori. A venit vremea explicațiilor și reamintirii și, simțind aceasta, Florentin-Adrian Maftai aduce spre noi istoria și, aidoma luminii refractate, din aceasta se conturează explicațiile. Explicații care vin să contureze acele imagini colective despre istoria locurilor, acele imagini care rescriu paginile de istorie voit șterse, acele imagini care refac întregul locurilor și, prin aceasta, modernismul să-și resimtă rădăcinile înfipte, adânc, în trecut.

Istoria este ciclică și scrisă a fost întotdeauna de învingători. Învingătorii le-au rămas întotdeauna lacrimile.

Lacrimile au rămas în legende... Noi, aici, mai niciodată nu am fost învinși. Ba chiar, de atâtea ori am fost învingători. Dar, pentru ca excepția să confirme regula, nu noi am scris istoria. Noi am fost învingătorii cărora doar lacrimile le-au rămas. Au venit alții și, arogându-și merite ireale, lăsând la cheremul invadatorilor, de bună voie, țara și armata sa, ori pentru arginții lui Iuda, ori pentru un podium de mucava, au lăsat pe unii sau alții să falsifice. Iar aceștia nu s-au sfiit să ardă în focul purificării, pe care și-au dorit-o: documente, legende, gânduri, oameni...

Acum, a venit rândul oamenilor acestor locuri să încerce ca, din cenușă și rămășițe, să scrie adevărata istorie... Florentin-Adrian Maftei a încercat și reușit să facă un pas. Un pas poate mic, dar un pas ce este necesar. Cunoscându-ne trecutul, cunoscându-ne locurile, putem sta, în fața tuturor, cu fruntea sus. Un gest ce nu ne poate fi refuzat...

Florentin-Adrian Maftei a ridicat, înaintea noastră, fruntea sus și, prin cartea, să ne oblige, pe toți, să fim „iarăși ce-am fost și mai mult decât atât”.

Daniel-Dumitru Darie
Drobeta Turnu-Severin, 07.10.07

«Cu Rareș prin(tre) Lespezi »

(Reflecții - gânduri fugare despre un nou roman)

Cine are talent, are. Și se confirmă, în timp, desigur! Ce anume? Harul, înzestrarea, talentul? Triadă noțională care se definește și subzistă prin fiecare element al său, în parte, dar și dimpreună.

Dovada acestei alchimii secrete ne-o pune la dispoziție noul volum, proaspăt ieșit de sub teascurile tiparului, romanul **Cu Rareș prin(tre) Lespezi**.

E vorba de un volum de proză de această dată, un roman al scriitorului deja consacrat, Florentin Adrian Maftai.

Încheiam cursul postfeței volumului de versuri „Leagăn și Vatră”, al autorului cărții de față, cu următoarele rânduri:

„Cine-i însuflețește oare, cine-i dă durată artei acestui creator necunoscut încă? Răspundem: un liant, un suflu interior, o pecete tainică inconfundabilă, o alchimie sufle-tească se decantează în retortele din atelierul meșterului în esențe; într-un cuvânt: TALENTUL.”

Navigând acum, fără complexe, *pe marea de azur a poeziei*, creatorul nostru a fost „ispitit” să experimenteze „cu toate pânzele sus” și să sondeze în meandrele epicului.

Sub paladiumul istoriei noastre, a românilor și a mai multor neamuri din vremea Voievozilor Mușatini, Florentin Adrian Maftai „comite” un alt fel de „scriitură” prozastică. Se respectă, desigur, fără stridente, tonalități ale prozei autohtone sau de aiurea, limitele subtile ale speciilor și subspeciilor epicului. Așadar, regăsim în tehnica autorului, nestrunită de canoane așa-zise clasice, o curgere nestingherită a acțiunii, în care ficțiunea se plimbă în voie. Adiacent temei generoase (pornind de la cronicari și până la scriitorii zilelor noastre), atât în literatură, cât și în diverse alte ramuri ale artei, romanul lui Florentin-Adrian Maftai aspiră, fără vreo intenție paseistă, să înnobileze trăirea trecutului la altitudini de adevărată simțire românească. Povestaș neologic, cu afinități ancestrale de „Leagăn și Vatră” lespezeană (vezi volumul „Leagăn și Vatră”), autorul nu se dezice nici de

ascendenții în breaslă, precum folcloristul de la Tătăruși - învățătorul Alexandru Vasiliu-Tătăruși, cu a sa vestită „Traistă cu Povești”. Lectorul va constată că urmașul, cum e și firesc, pe tărâmul artelor și-a depășit înaintașul.

„Condamnat” de critică să fie comparat, pentru perlele poemelor naturiste - din volumul de debut - cu autorul „Serilor de la Mircești”, Vasile Alecsandri, romanul de față nu va putea scăpa analizei exegetilor, fără detectarea unor filoane aurifere, perfect armonizate cu eposul sadovenian.

Scrierea elaborată a ținut cumpăna dreaptă capitolului lucrării, ficțiunea momentelor n-a fost lăsată să hoinărească precum o aventurieră [„Moștenire și jurământ”; „Peste ani...”; „...iar rădăcinile, nu sunt amare”; „Cercetarea”; „Împlinirea”]. Alesătura scrierii dovedește responsabilitate și respect față de lector. „Slova de foc și slova aurită” - după expresia argheziană - îl duc persuasiv pe cititor de mână, alături de personajele cărții, acesta identificându-se uneori emoțional cu destinul lor.

Fie ca lectura acestei cărți, întregitoare a operei în permanentă devenire, sinisforă a valorilor naționale perene, să atragă în continuare împătimiți ai slovei scrise care să evalueze cu sinceritate și comuniune spirituală truda dusă până la capăt de scriitor, ca pe o aleasă și dulce povară. O urare de „La mulți ani” cu cât mai multe cărți de întâiul raft se cuvine a o adresa ca pe un omagiu adus autorului.

Vie și necuprinsă timpului rămână steaua călăuzitoare a spiritelor alese, hărăzite să dăinuiască „sub specie aeternitas!”

prof. Dumitru Crețu
Dumbrava-Lespezi
23 sept. 2007

Cuvânt înainte

Născut în secolul trecut, în vârtoarea anilor '50 (la umbra mânăstirii Probota – ctitorie a domnitorului Petru Rareș) în localitatea Lespezi, județul Iași, Florentin-Adrian Maței a reușit, prin realizarea lucrării de față, să readucă în atenția cititorului o serie de date cu caracter informativ, legate de trecutul teritoriilor din care-și trage seva; date care pot fi lesne considerate instrumente de studiu pentru perioada la care face referire creația dânsului – secolul al XV-lea – făcând referire la Petru Rareș, un domnitor despre care istoricii au scris, poate, prea puțin.

Deși nu este la prima încercare, fiindu-i publicat și un volum de versuri – „Leagăn și vatră”, în anul 2006 – autorul prezentului roman dă naștere, în paginile următoare, la o serie de stări în care luciditatea și, mai ales, conștiința cugetului transformă amalgamul de idei ce constituie forma într-un ansamblu demonstrativ al cugetării.

Amplitudinea ce i se conferă, din punct de vedere idiomatic, vorbirii curente, corelată cu abordarea unor noțiuni arhaice, caracterizează într-un mod pozitiv aspectul stilistic al creației în sine, eliberând forma din cătușele oficialismului academic și sterpului convenționalism al neoclasicismului. Această abordare a vorbirii cuprinde întreaga complexitate a limbajului (atât din punct de vedere conceptual, cât și afectiv), formând o entitate – s-ar dovedi de prisos și, totodată limitativ, reducerea stilisticii la studierea elementului afectiv în idiom.

Așadar, caracteristicile care fac referire la dialect își au obârșia în varietatea teritorială a limbii – în cazul de față, dulcele grai moldav – toate acestea fac din acest roman o întoarcere la rădăcini, la readucerea în memorie a elementelor de limbaj a înaintașilor, elemente întâlnite din ce în ce mai rar și, cu preponderență, în mediul rural.

Subiectul creat de autor este unul palpitant, pigmentat cu umorul caracteristic zonei și, privit prin prisma acțiunii, totul se derulează într-un ritm alert, care incită și convinge, fără ca lectorul să realizeze trecerea timpului.

Inventarul de personaje este bogat, nu excesiv, însă suficient de bine structurat cât să nu plictisească, iar dimensiunile prin care ne poartă fiecare în parte sunt demne de luat în seamă, având în vedere că autorul atribuie fiecăruia roluri cheie în realizarea acțiunilor pline de intrigi și rezolvări de situație originale. Corelația dintre expresie și conținut, în romanul lui Florentin-Adrian Maftei, înlesnește manifestarea discursivă, situată la nivelul dialogului, acesteia adăugându-i-se o așa-zisă coocurență formală a elementelor definatorii ale limbajului.

Descrierile pe care le utilizează autorul sunt pline de substanță, adevărate pasteluri în proză care se datorează acelei euforii provocată de dragostea față de locurile de baștină, unde eroii noștri își scot în evidență trăsăturile. Figurile de stil excelează și conferă lucrării greutate prin epitetele folosite (uneori chiar duble sau triple, cromatice etc.), prin comparații, repetiții și inversiuni, precum și metafore grele de conținut, cu atât mai mult cu cât sunt transpuse în proză. Este un roman istoric, bine structurat, cum spuneam, pe care vă invit să-l parcurgeți cu mare atenție datorită tematicii ridicate la nivel de operă literară.

Fie ca acest crâmpei de rădăcină să prindă veșnicia în sufletele noastre, răstrângându-și lumina peste adevărurile înspre care tindem, transformându-se într-o reală reușită!

Dan SÎRBU

1
**Mostenire
și
jurământ**

E liniște acum în țară; o țară atât de binecuvântată, cu oameni mândri și vrednici la truda din păduri, în cea de pe câmpurile mănoase sau prin bătăturile cu acareturi de toată fala, oameni primitivi și degrabă săritori la necazul celui aflat în nevoie, cucernici și cu multă evlavie în cele creștinești, dar iuți și nemiloși cu dușmanul cel hrăpăreț, când e jinduită bucata lui de țărână. E în sfârșit liniște și pentru domnul țării, care, după ce a pus ordine în cele patru zări ale hotarelor neamului, ba chiar și dincolo de ele, a lăsat pentru câteva zile grijile și rostuirea trebilor Moldovei sfatului domnesc și a porces, ca de multe alte dați, spre locuri știute doar de el și de un olăcar de laudă multă, cu poruncă severă de a-l căuta doar în caz de mare cumpănă și pojar pentru țară.

Pe drumul suitor molcom, parcă anume închipuit doar pentru cei ce-și dau binețe cu veacul și pe care se simțeau încrustate mai mult tăierile șuvoaielor lui Sânt' Ilie decât urme ale trecerii omului, în pasul molatic și parcă nehotărât al cailor, doi creștini se îndreptau alene, cu oarece nehotărâre, spre creasta încă nedeslușită a dealului, cu soarele în spate și cu umbra mult scurtată în fața lor. Ziua era crudă încă, dar vipia soarelui se presimțea amenințătoare, chiar dacă pădurea mărginitoare drumului-potecă își oferea protecția umbrei sale, pe sub bolțile uriașelor coroane de fagi, stejari, mesteceni și alte neamuri rămuroase, oricărui trecător. Ar fi liniște ca de început de lume, dacă din când în când nu s-ar auzi câte un sforăit sau nechezat de plăcere al vreunui cal sau un fulgerat fâlfâit de aripi de-al vreunei păsări, abia ghicită prin sau deasupra desigurilor de nepătruns. Nici greierii, ascunși în borțile de prin laturile drumului, încă nu îndrăzneau să tul-bure acea liniște și tihnă deplină ce asupreau pădurea. Probabil se temeau că întinează cu negrul trupului lor oceanul de diamante strălucitoare, ce se revărsase peste noapte într-o imensitate de bobite spânzurate prin ierburi, tufe, ba chiar și pe frunzele arborilor și-n care soarele picta în culori nebănuite și nebotezate încă un potop de nuanțe. Cei doi călători, din care unul nu putea să fi adunat în numărul anilor mult peste o duzină,

iar celălalt bărbat părând că a cumpărat și a vândut mult din viața sa de până atunci, și-și face socoatele târgului, fiind el cu sufletul departe de timpul și locul în care se afla, de parcă nici o putere nu l-ar fi abătut din calea plănuită, așadar, cei doi se arătau străini de vad, dar totuși cunosători ai locurilor. Cel tânăr, care parcă datora o supunere respectuoasă sau, în orice caz, cuvioșenie celui dintâi ce mergea în față, păstra și el o tăcere la fel de stăruitoare, dar în același timp ația o ținută demnă, în gesturi alese, o neșovăielnică și strictă stăpânire, doar că ochii săi zburdalnici (în treacă-t fie spus, parcă erau o copie a privirii celui mai în putere), căutau peste tot cu un ceva al vârstei care nici la el, nici la alții de aceeași creștere nu va fi niciodată de negăsit sau mai bine-zis este mereu prezent: neastâmpărul. Căci vorba ceea: „frumusețea babei și cumințenia copilului, dacă au fost vreodată, le-a mâncat pustia”.

Și totuși, se simțea în acel tablou ceva solemn, ceva mai altfel decât e de obicei. Poate și aspectul cailor, care nu era unul obișnuit, te făcea să simți rasa aleasă și parcă o altfel de legătură între om și animal. Privind atent, obligatoriu simțeați un ceva aparte care, nedefinit fiind, nu-l poți întâlni prea des în întâmplările obișnuite ale vieții de fiecare zi. Bruscu, spre înainte, pădurea se deschide și în fața ochilor unui om neobișnuit cu locurile, apar imagini ce te duc cu gândul spre raiul descris și promis de atâtea ori muritorilor. Privirii i se dezvăluie un platou nu prea întins, mărginit de copaci, care mai de care falnic, al căror nume ar trebui să-l căutăm în tratatele conțopiștilor în ale naturii, neștiind dacă-l vom afla. Dar, dacă ținem morțiș să-l găsim, îl putem descoperi în graiul și înțelesul corhănarilor și căraușilor care zilnic trudesce în rosturile și foloasele ce le datorăm codrului. Covorul ierbii, care așteaptă doar coasa și pe mânăuitorii ei, inundat de acel ocean de nestemate presărate de zâna nopții de puțin timp, când trecuse pe aici, este decorat cu mulțimi imense de flori, încă nedeșteptate complet, sinilite în culori care ar pune în încurcătură chiar și pe zugravii de la Voroneț și ar încânta pe orice codană, iubitoare de frumos și gingășie. Pe sub un pietroi, își face loc spre lumină, cu mare canoneală, un izvor

care, de atâta trudă, tremură un sunet asemănător celui ce-l închipuia lăutarul Fleondor la ospete, după câteva cupe de vin ca de împărtășanie, produs al locului, când își mângâia drăgăstos scripca precum pe iubita ce o pierduse demult, după cum povestește plângând cu jale și cântând cu of, mai ales dacă cinstește câteva câni în plus. De la sine hotărâre, caii s-au oprit, parcă și ei peste măsură mirați de cele ce vedeau. Privit de la distanță, într-o fărâmă de nemișcare, ansamblul își părea demn de un grup statuar, în care măiestria autorului ar fi întrecută doar de perfecțiunea modelului real.

Smintit de lipsa mișcării, bărbatul părea că în sfârșit se deșteaptă și privirea lui verde-albătruie dădu ocol locului, nefiind prea mirat de ce afla, semn că aceste cotloane îi erau cel puțin bănuite. De aici de sus, privirea prinde libertatea zborului și poate cerceta zările fără opreliște și cu multă încântare de ceea ce întâlnește. Line coline, astupate cu păduri umblate doar de jivine, se vecinau cu altele, unde mâna omului a deștelenit răzorul și l-a împodobit cu inegalabila viță-de-vie care condensează lacrima soarelui în acele bobițe ce produc, aici ca nicăieri, licoarea care dă viață, dar și moliciune trupului și spiritului. Spre miazănoapte, se vedeau înșiruite alandala oglinzile iazurilor dinspre dealurile Deleniului în care soarele își scaldă zilnic strălucirea în această perioadă de sfârșit de august a anului 149...; spre miazăzi, privirea trebuie îndemnată să bată lucirile ce o stânjenesc, dar, cu palma făcută streășină deasupra genelor, se putea cerceta valea Bahluiului, sinuoasă ca o potecă de munte și adesea agitată, în satele și cătunele ce o mărginesc proțăpitate pe coaste. Doar spre Soare-apune ochiul, oricât de cutezător ar fi, își oprește cercetarea. Din acea poiană, urcarea continuă pentru cei care au timp și vlagă spre o culme aflată la câteva aruncături de săgeată, culme ce pare a fi cea mai semeță din ținut și care zăgăzuieste ispitirea ochiului spre cuibul soarelui la amijit.

- Petruț, vino să te ajut să descaleci, se auzi o poruncă drăgăstoasă.

Dar nu fu nevoie de nici un ajutor, fiindcă flăcăiașul, dintr-un salt, sprijinit cu mâna stângă de oblâncul șeii, ateriză lângă

căpăstrul harmăsarului ce parcă priveghea ghiduș năzdrăvănia tovarășului său.

- Nu e de trebuință, tată, mulțumesc Măriei tale!

- Băiete, nu te juca; calul este încă tânăr și nu știm ce fumuri îl apucă. Ce aș putea spune eu mamei tale dacă, Doamne ferește, ai păți ceva? Nu m-ar toca mărunț cu mâna domniei sale și ar reuși ceea ce nu au izbutit încă nici păgânii, nici leșii, ungurii, nici tătarii sau mai știi eu ce neprieteni?

- Nu ai a te teme, Măria-ta ! Eu și cu Roșu avem multe împlări împreună, de care nici nu știe mama Rareșoia și totdeauna am fost tovarăși buni.

- Aiasta nu-i deloc cumsecade, mustră bărbatul, dar zâmbetul lui ascuns imediat însemna mai mult că vorbele lui nu erau decât o trebuință și nu erau adevăratul său gând.

Au lăsat caii să pască, fiecare din cei doi urmărindu-și chemarea: băiatul cercetând zmeurișurile și rugii de mure ce se găseau perdea, aproape nepătrunsă, în desișul mărginaș, iar cel vârstnic căutând doar cu ochii, căci gândul îi era departe, scruta zărilor și poate nedeslușirea distanțelor o lega cu cine știe ce vâltoare din zbulciumul trecutului, sau, poate, cu o ardere mai apropiată.

Trecuse multșor timp de când ajunseseră în poiană, destul ca soarele să-și trimită săgețile vipiei aproape dinspre verticală și ca lumina zilei să ardă privirea, obligând ochiul să-și apropie genele mai mult într-un gest reflex decât voit, dar obligatoriu. Cei doi cai s-au adăpostit sub un frasin, stând frunte lângă frunte, față în față, ca doi cerbi în dispută, dar nu la fel de încordați, alungând cu cozile frumos țesălate nepoftiții tăuni și sâcâitoare alte insecte atrase de chemarea sângelui în mișcare. Băiatul, după ce terminase cercetarea rugilor, mărturisită prin urmele roșu-sângerii ce se bănuiau pe la colțurile gurii și dovedită de mulțimea de zgârâieturi proaspete și ușor sângerânde de pe mâini, ațipise în iarba moale și groasă cât o saltea, având lângă el un mănunchi de garofițe târzii, amestecate cu câteva fire de pufuliță galbenă, cine știe pentru cine pregătite! Bărbatul, îmbrăcat în haine care parcă nu prea se potriveau

ținutei lui obișnuite, chiar dacă erau mult deosebite în bine și de cele ale unui boier simplu, purtând la cingătoarea despre care un priceput ar fi știut că-i de mare valoare, doar un pumnal, dar mai sănătos decât cele obișnuite, cu prăsele diferite de altele cu aceeași folosință, prin ornamentele alese și prin însemnul ce-l avea la crucea lamei cu apărătoarea, bărbatul așadar, se apropie de băiat în liniște, așezându-se pe un pietroi uriaș ce părea înfipt la un capăt în învelișul dealului, ca un neg al pământului, de o putere ciclopică stărnită de o nemăsurată patimă; căci nici o putere nu face un rău mai mare decât răul făcut sub porunca urii sau a dragostei și de la una la cealaltă nu-i decât o juma' de pas. De data aceasta, în ochii lui, soimești de obicei, se vedea o cercetare totală, o iscodire plină de blândețe care înota în ceața dragostei din privire, care era mult apropiată de lacrimi. La un sforăit al unuia dintre cai, băiatul deschise ochii și văzându-l pe cel de lângă dânsul se smuci încă asuprit în parte de lumea visului de până atunci.

- Iartă-mă, Măria-ta, cât ai cugetat la trebile ce te preocupau, m-a furat somnul și m-o trimes ca pe un neputincios țânc în brațele a toate trii zânili din poveștile noastre!

Măria sa, cum i se adresase băiatul, schiță un zâmbet malițios pe care îl ascunse imediat de înțelesul celui care i-l provocase cu comparația cocoșească la care se sumețise.

- Lasă, flăcăule, de vină e numai trezitul de dimineață, nu ți-ai împlinit somnul nopții, dar cei ce se scoală dimincioară departe ajung, știi și tu zicerea, dacă nu o fac doar ca să-i vadă pe ceilalți cum dorm. În viață or să fie multe nopți care nu o să le dormi dintr-o pricină sau alta, dar tu să știi că odihna de noapte nu se poate înlocui cu cea din zi niciodată. Pentru ca să gândești bine dă-i capului răgazul și liniștea nopții, așa cum e dat de la Dumnezeu. Trupului poți să-i lași odihna și ziua, căci ciolanele n-au a asculta de glasul luminii, ele trăiesc în învelișul cărnii ca pruncul înfășurat în scutece, după cum mi-o zis un lecuitor latinist, chemat doftorul Leonard. Acum, la tine, se adaugă putere în trup și minte, dar să ai grijă că sacul se leagă la gură când este plin; golit, digeaba îl mai legi.

- Parcă ai fi ca mama când țipă la Veta că dă prea multă mâncare orătăniilor, tot așa îi spune de sac; dar și atunci când vede pe oricine că face iama dintr-un lucru.

- Așa și trebuie, Petruț, orice pe lumea asta merită prețuit și folosit cu măsura nevoii altfel, însemnează răs și batjocoră de truda celui care o cutezat a face acel lucru. În orice zidire, fie om, fie cetate, vom găsi, dacă ischitim bine și cu răbdare, sudoare și multe renunțări ale celui care o face. De aceea, trebuie să prețuim tot ce ne înconjoară, că în toate cineva o plătit o dijmă, o jertfire. Poți pricepe, fiule?

- Încerc a mă dumiri, tată, cu toate că nu am mai cercetat până acum aieste învățături, că orice lucru își are prețul lui și că în orice-i făcut cu bună-dreptate este și o jertfă.

- Da, Petruț, așa este, nimic nu o să dobândești până nu dai altceva, care e mai mult sau mai puțin scump ție. Ține de legea firii, să știi, că dacă vrei foarte mult un lucru, trebuie să renunți la un altul; mereu să ai grijă dacă se merită și dacă e cu dreptate! Și trebuie ca, atunci când vom da fiecare socoată la cântărirea faptelor și rostului nostru, tirigia cu bunele făcute să apese mai mult decât cea a păcatelor noastre. Căci nimeni pe lume nu este prunc nevinovat veșnic în ceea ce făptuiește; atâta doară, că trebuie să ne osândim mereu a îndrepta strâmbătățile făptuite de noi înșine, dar și pe ale nevoii altora, iar de nu putem, să proslăvim și să ne rugăm Domnului de milostivenie și iertarea nevolniciei și nevredniciei noastre.

- Măria-ta, din câte am auzit de la alții, da' mai des de la mama, dumneata ești pildă prin jertfele ce le dăruiești preabunului Dumnezeu. Și nu se poate spune de către nimeni că faptele domniei tale nu au fost închinat și acestui lucru. O trecut deunăzi pe la noi, pe la curtea de la Hârlău, unde a și poposit pentru o noapte, un fel di călugăr, dar nu cum sunt cei de pe la mânăstirile noastre. El venea de undeva din Țara Soarelui-Răsare și spunea că o străbătut pe jos, de la el până la noi, o cale de două ori câte două duminici, pentru a vedea ceea ce s-o făcut întru slava Domnului din porunca și zelul domniei-tali. Acu s-întorcea în țara lui și era tare mulțămît di ceea ci văzuse și aflate, dar cel

mai mult s-o închinat di bunătatea și curățenia sufletească a oaminilor de pi la noi. Acel schivnic, parcă pe numile di Cristodulos, o povestit câte ceva despre ce-i pe acolo unde se întorcea și o mai zîs că, din multele bune găsite pi la noi, va cerca a face și în țara lui o parte. Chiar dacă nu te știe dicât din auzîte, nu o putut pricepe o vreme di ci numeie mării tali îi pe buzîli fiștecăruia; și o dezlegat taina aiasta, numai după ce o străbătut parte din locurili noastre, undi ai ridicat cetățî, sati, bisărici și...

- Petrișor, întâi și întâi, află că lauda trebuie s-o simți în minte, dar să nu o știe trupul, că-i mereu păcatnic; apoi, să știi că cea mai curată, apropiată și iubită de Dumnezeu biserică este sufletul creștinilor. Acolo, Domnul Domnilor dă omului ce-i de nevoie, dar mai ales, îi dăruiește liniște și mulțumire, după osârdia și făptuirea fiștecăruia. Și, pentru că tot veni vorba, îmi e mai ușor să-ți zic acum ce aveam de gând și tre-buînță a spune. Ești pregătit să mă ascuți și să dezlegi în cele ce vei auzi, cu puterile tale, dar și cu înțelepciunea dată ție de Atotputernicul?

- În puterea Lui stau toate făptuirile și de aceea nădăjduiesc să fac față probei la care mă supui, mărite voievod, chiar dacă mă cam furnică neliniștea.

- N-ai a te sfii, voinicule. Să știi că îți vorbește mai întâi tatăl și abia apoi domnul țării. Sper ca de la amândoi să-ți rămână gândul cel drept și fapta cea de cinste. Căci neam de neamul nostru, chiar de a stat strâmb, a judecat cu dreptate și așa trebuie să fie cum veacul și veacul cât lumea, ba și mai apoi! Din mila Domnului și cu vrerea acestui neam al nostru, am luat frâiele țării în urmă cu ani ce nu se mai pot număra decât în cele făptuite, care nu știu dacă totdeauna au fost și cele mai bune. Ceea ce știu sigur e că înainte de mine, înainte de ai mei, înainte de orice, am pus rostul și durerea acestei țărișoare mult râvnită de fel de fel de neamuri și răscolită de multe pricini. Paloșul de luptă nu prea avea răgaz să se usuce după sângele dușman, sau prieten în față iar prin spate viclean. Dacă terminam cu necredincioșii, ne luau din urmă leșii, când sfârșeam cu ei, veneau tătarii, apoi slavii, ungurii, or toți odată, de nu mai avea timp biata țărișoară să-și împlinească parastasele celor căzuți, că iar clopoteau slujbele de

îngropăciune. Uneori cugetam dacă nu e mai bine să închinăm țara pentru a nu mai curge atâta sânge frățesc. Dar norodul m-a luminat spre calea lui, calea cea dreaptă, neatârnamarea seminției moldovene; iar vocea neamului e voința lui Dumnezeu, după cum mi-a poruncit și un schivnic, mai bătrân ca timpul, de la o troiță dinspre soare-apune, peste aist deal, pe drumul pe care vin eu, dintr-un loc numit Sărățel; și unde poposesc de fiecare dată când trec pe acolo, de am dreptul la zăbavă. În acel loc, cu pământurile mai mult sărăturoase, uneori dau trupului merindea trebuincioasă, dar totdeauna adun de la călugăr povețe și pilde mult folositoare în vremi tulburi. Aceleași îndemnuri mi le-a făcut drept canon și lege și preacuviosul Daniil, sihastru trăitor și rugător pentru iertarea păcatelor noastre, în stânca de pe apa Putnei. Însă cel mai mult, m-au întărit nevoile de libertate ale fraților noștri moldoveni și mulțimea mormânturilor celor care au vrut să veșnicească acest lucru.

N-am pregetat a sări în ajutor nici celor de-o credință cu mine sau celorlanți de-un sânge cu noi, a fraților năpăstuiți de peste munte și celor în pojar dintre munți și Donaris pân' la marea cea mare, o apă despre care ți-am mai pomenit de-un alt soroc. În toate încercările, am nădăjduit și am găsit reazem în credința noastră, iar putere în puterea neamului nostru. Hotărâtor și sfânt a fost toiagul credinței atunci când am alicnit sau am îngenuncheat, de m-am ridicat și tot am izbândit. Mă deslușești, flăcăule, în ce spun?

- Tată, nu ți-am pomenit niciodată, dar să știi că mama, nopți întregi, plângând, îmi povestea în răstimpul lipsei tale și de câte un an, despre ce zbucium de cinste aveai parte și ce mândru trebuie să fiu eu cu un asemenea părinte. Faptele domnului nostru, ajunseseră să facă parte din copilăria mea, așa cum basmele sunt pildă pentru alți copchii. Multe alte grozăvii, le aflam și de la cei schilodiți în vâltorile luptei, pe care îi trimiteai acasă, unde ei erau și izvorul cercetărilor noastre. De la dâșzii am știut că tot timpul ai fost în fruntea luptei, îndemnând mai ales cu fapta ta, căutând mereu fața dușmanului. Când ai fost izbit în picior, am crezut că mama Maria va muri de grijă și jale. Și de

atunci parcă o simt și mai ocrotitoare pentru mine, de parcă m-aș face mai mic, nu mai mare; și nu scapă prilej pentru a merge la biserică și a se ruga și mulțami pentru toate cele bune, dar și cu nădejde pentru îndreptări.

- Și bine face, fiule! Biserica este și o poartă mereu deschisă celor cu sufletul curat. Prin ea, ajungem mult mai ușor în veșnicia Domnului Dumnezeu; în ea ne regăsim înaintașii și tot aici ne vor găsi urmașii, veac după veac. De aceea, poruncă dat-am să se zidească mai peste tot în țară intrări de acestea sfinte pentru noi și credința noastră. Dar nu atât cât ar fi trebuit. Vezi tu, Petruț, drumul pe care l-am trudit noi până aici, se duce mult mai departe de culmea dealului de-l cațără, scoborând și urcând apoi, așa precum nădejdiile omului. După ce străbate vreo trei poște, trecând și prin pustie și prin locuri de așezământ omenesc, cum este și cel de la Sărățel de care ți-am pomenit, calea urcă și-apoi scoboară cu grijă până se întâlnește cu o apă ce curge dinspre miazănoapte, o apă mare, năzuroasă uneori și care mă însoțește lungă cale când vin spre voi de la Suceava, sau când mă întorc spre cetate, o apă ce se cheamă Siret. Râul acesta parcă o oprit cu trupul lui rostogolirea munților, care se pare că l-au împins cu multă putere de l-a strâmbat din mersul lui drept, cum cred că era la început. În undele lui, de multe ori am lăsat colbul trupului adunat pe drumuri și de multe alte ori parcă îmi împușinam, răcorindu-mă, povara apăsătoare a gândurilor și-mi alinam arsura și dorul după cei pierduți. Sfătuiam câteodată amândoi, pe tăcute, de ar fi zis curtenii că m-am tulburat, dacă mor fi auzit.

- Îmi zicea mama o poveste despre străbunii noștri, despre o apă și o cățea ce au hotărât, după cum mi-o spus dumneaei, numele și soarta acestei țărișoare. De aceea o strig pe cățelușa de acasă, de la Hîrlău, Moldița. După dorința mamei, pentru amintirea și cinstirea înaintașilor și a întâmplărilor vremilor trecute, cu mare rod pentru noi; acum știu și eu care și de ce.

- Nu, Petruț, aceea este o altă poveste, dar o poveste adevărată; ți-o voi lămuri într-o zi, când vom avea zăbava tovarășă. Atâta doar: Moldova, de care-ți povestea mama ta, este o altă apă ce a adunat și ea multe din lacrimile ofurilor noastre.

Dar asta despre care îți spun acum, pe numele ei Siret, este cred cea mai mare apă ce se scurge pe la noi în aceste ținuturi. O întrece doar Nistru, dar care e ca un frate puternic ce e departe și atunci te ajuți cu cine e mai aproape. Siretul străbate țara așa cum vrea și pe unde vrea el, adunând toate celelalte ape ale munților noștri, chiar și pe aceea de care vorbeam mai înainte și le duce până în marea ce poartă corăbiile, unde, cred că își află poate tihna ce nu a găsit-o defel până acolo. Numele ei de

Sîret, înclin să cred că i se trage și de la faptul că această apă ar vrea mereu să-și scrie numele cu propriul trup și nu reușește să aștearnă decât primul semn; sau poate, îi vine nu-mele de la șiretenie, că tot la fel cum vulpea, a-cest râu face ce face și străbate calea aleasă doar de el, adunând și puterea apelor înghițite, cu mul-tă dibăcie. Sau poate o fi pur-tând acest nume după felul cum se arată privirii de pe culmile ce-l străjuiesc, adesea semănând cu și-retul în buclă cu care-ți legi bondița când o strângi pe lângă tine. Dar cel mai sigur e că poartă numele adus

din locurile de unde își are izvorul și-l duce până la prăbușirea lui în fluviu cel mare ce vine din țara nemțească și curge pe la noi pe pământurile fraților vlahi, poposind împreună cu el în mare.

- Se pare că nu se află taină, sau lucru netălmăcit pentru domnia-ta!

- Nevoile și trebile țării mi-au purtat pașii, vrând nevrând, prin multe locuri. Dorurile mele au avut de multe ori de așteptat rândul și tu știi cât de greu ajung uneori la voi. De asta îmi e drag de acest râu, Siretul, care mă conduce de atâția ani în același loc, de unde dup-o goană de cal bun, sunt iarăși dimpreună cu cei dragi. Pe malul cu lespezi, e ultimul popas ce-l dau calului, înainte de a coti și a lua calea dealului spre uriașe lespezi și malurile sunt parcă ziduri clădite tot din lespezi, calul știe așezăturile și se îndreaptă singur pe pardoasa de lespede spre unda rece, limpede dar repezită pe alocuri, la șuhoaiie și se adapă cu nesaț. În ăst timp, îmi trag sufletul într-o încăpere anume făcută și mereu cu ușa deschisă drumețului, oricare ar fi el. Apoi îmi dreg ținuta la un șipot alăturat popasului. Câteodată, Tudor, un oștean al meu născut prin cele locuri, se scufundă într-o bulhoană de el știută și găbjăște cu mare meșteșug două, trei mreie, pe care apoi le încinge la o spuză fierbinte de răchită și salcie și care bine se chitesc oboselilor noastre când suntem lihniți de foame. Iar de le și înecăm cu câte-o cană de vinișor din cel ce-i totdeauna de găsit în tarhaturile noastre, urcatul dealurilor încinge la o spuză fierbinte de răchită și salcie și care bine se chitesc oboselilor noastre când suntem lihniți de foame. Iar de le și înecăm cu câte-o cană de vinișor din cel ce-i totdeauna de găsit în tarhaturile noastre, urcatul dealurilor spre curtea Hirlăului ni se pare un joc ca pentru un prunc mai mărișor. De multe ori am chibzuit că și-n acele locuri, în zona de la lespezile Siretului, ar trebui să ridicăm un lăcaș sfânt pentru oamenii pământurilor de pe acolo și toți ai lor plecați în cele veșnice și care totdeauna s-au adunat la semn de primejdie și ne-au fost reazem, Dumnezeu să le ierte pacatele lumești, atâtor biruințe pe care mulți dintre ei nu le-au mai apucat. Că au fost vremuri când pe-acolo pe unde-ți spun parcă se terminase și jalea, din pricina atâtor locuri unde

trebuia împărțită. În locul acela, schitul ce se află acum este mai la neîndemână și mai ascuns, este necuprinzător pentru sufletul și ruga celor ce trăiesc și se miruiesc. Dar mai ales îi sărac pentru pomelnicul celor ce hodinesc întru veșnicie în aceste pământuri, printre care-i și o bunică de-a ta, preabuna și iubitoarea măicuță Oltea. O să-ți destăinuiesc eu mai multe despre ea și despre bunicul tău ce se numea Bogdan, da..., la vremea vremii.

Încă nu am împlinit această dorință și în ultima vreme, gândul acesta mă apasă tot mai mult. Cam pe-acolo, spre Siret, cred că ar fi potrivit loc pentru temelie la nou și veșnic Altar, dar trebuie mai întâi cercetat. Se poate că gândul meu este poruncă de la Dumnezeu, că prea mă apasă ca o datorie neîmplinită. Îți spun asta și ție, că doar Domnul știe câte sunt zilele omului, și de o vreme parcă dealul spre încoace îmi pare tot mai înalt, iar calea îmi năzare că se lungește, de la o călătorie la următoarea. Iar pustia de rană de la picior nu prea se mai lasă stăpânită nici de știința doftorului Leon, nici speriată sau adormită de ierburile călugărești și de obloajele băbești. Te-am adus aici, departe de urechile atotcuprinzătoare ale mamei Maria, pentru a sfătui ca între voinici, că aiasta nu e treabă fumeiască. Iar cele vorovite le vom ține numai pentru noi; celorlanți, le vom da știre la ceasul hotărât împlinirii legământului nostru. Până atunci, suntem mormânt de tăceri. E bine așa, oșteanule?

- Dorința măriei tale-i poruncă pentru fiul tău și fiului, porunca îi e lege, tată. Mai ales, o așa poruncă! Nimic nu am mai de preț pe lumea aiasta, decât împlinirea voii părinților mei. Că numai pe dânșii îi am și pe bunul Dumnezeu, în sufletul meu și...

- Ba să știi Petre, că mai ai pe lume frați și surori, chiar dacă nu trăiesc la un loc cu tine. Și ei sunt sânge din sângele meu și de același soi cu tine. Iar sângele apă nu se face, oricâtă distanță l-ar despărți. De aceea, la vremea vremii, aleasă de Cel de Sus, juruiesc ție cu tărie și cu rugămintă de tată ca, pentru Alexandrel sau oricare urmaș de drept, tu să fii veșnic sprijinitor și arătător de drum drept dacă-i în cumpănire, iar pe din spate să-i fii umbră și pavază și atâteștiutorul planurilor necurate ale neprietenilor. Că tare mulți veți primi ca moștenire, fără a vrea eu. Dar am

nădejdea în voi, că mai multe nuiele, se rup mai greu la un loc decât câte una, iar tu, vei avea grijă să fiți mereu alături. Acest lucru, îl voi porunci și lor ca unor frați mai mari ce ți-s și ca unor viitori domni, la vremea vremurilor. Ai priceput care este dorința și vrerea mea, oștene și fiule, Petre?

- Am primit și am îmbrățișat porunca, mărite voievod. Mă leg în fața Împăratului Ceresc și a măriei tale acum, chiar dacă încă nu e timpul, să respect voile și nevoile ce mi-ai făcut cinstea să-mi poruncești și toate vor fi întocmai cum vrut-ai. Așa să-mi ajute Dumnezeu și Maica Preacurată!

- Și să nu uitați, când va fi ceasul, că locul meu de așezare va fi la sfânta monastire Putna și nu altcumva. Și de acolo voi priveghea ca voi și urmașii urmașilor voștri să faceți Moldova așa cum am vrut-o eu și mulți dintre străbunii noștri. Glasul poruncii lor să nu vă dea pace dacă veți uita-o. Iar voi, n-o să uitați! Da' sper ca bunul părinte ceresc să-mi mai dea încă răgaz pentru a plăti multe datorii ce le mai am de împlinit pe astă lume.

- Amin, tată! N-am să uit legământul făcut. Ne vom strădui să fim demni ca oameni ai Măriei tale și ai Moldovei, noi și cei care vor veni după noi. Iar până atunci, dacă și când va

trebui..., să-mi poruncești despre rostuirea acelei biserici de peste Sîret.

- Așa vom face după ce o să mai chibzuim și o să mai cercetăm; spune o vorbă că trebuie măsurat de mai multe ori până a tăia o dată. Noi vom tăia, adică o să hotărâm, după ce vom avea și răgazul de a măsura și cerceta toate, așa cum se cuvine. Da' acum, să ne întoarcem, fiule, că maică-ta ne va putea pune blidele în brâu, după atâta timp cât ne-a așteptat. Îs mulțumit să știu că de-acum, cu tine voi putea sfătui, cum vorbești cu un adevărat bărbat, feciorule. Curând, te voi lua și la Suceava, la cetate, să pricepi mai bine aiastă lume și rosturile cele tainice ale tronului; îți vei afla frații și vei descoperi și multe din nevoile și poverile familiei noastre.

- Preabine, mărite domn, să ne ajute bunul Dumnezeu!

11
Peste ani...

Sunt trecătoare zilele omului, trecătoare ca vremea ce nu așteaptă, ca anotimpurile ce se urmează și se alungă cu indiferență, cum și păsările călătoare ce își urmează din instinct drumul pribegiei anuale. E trecător omul pe acest pământ, trecător fără întoarcere, dar e singurul care are știința rostului drumului său și singurul care-și prelungește trecerea prin lumea aceasta, cu ceea ce lasă în urma sa. Măria sa timpul e mărturisitorul existenței noastre atâta cât suflăm, dar cu adevărat ne aduce-n amintire, după aceea, când rămân doar urmele fapturilor ce le-am trăit pe această lume. Că, dacă pomul se cunoaște după roade, iar omul după fapte, aici e rostul și rostirea orișicui, după ce nu mai rămân din el decât aducerile-aminte. Fiindcă lacoma țărână ne ia așa cum am și apărut, fără nimic; iar numele și truda de-o viață rămân, numele dispare cu timpul, faptele le continuă cei de după noi dacă sunt demne de asta. Și așa este de când e omul om, cu bunele și relele sale, care

... nu sunt fără prihană, că sunt de muritor

Doar Zei-s fără vină. Dar stau în lumea lor!

Plutește în acea dimineață de brumar, deasupra codrului, o ceață pâcloasă, în șuvițe măturate din când în când de câte o boare ce dezvelește arar și cu zgârcenie câte un colț de tablou din natură. Vedere ce niciodată nu a putut fi egalată, sau copiată trăirii noastre, măcar de vreun pictor sau vreun cioplitor, oricât de maestru să fi fost el. Se aține lăptoșenia vederii, chiar dacă soarele, nu demult izvorât din întuneric, încearcă să netezească loc privirii cercetătoare ce cutează a pătrunde în depărtările încă nu adevărate ale acelor locuri. Apar pe laturile drumului coborâtor molcom, printre colinele care imediat un privitor grăbit le gemănează la înfățișare cu muntele, se văd mai mult bănuite urmele nopții din sfârșit de brumar, zugrăvite pe tot ceea ce se poate desluși. Și toate, parcă îmbracă și mai simțit haina misterului când cortina de ceață se asuprește mai mult sau mai puțin pe împrejurimi, după pofta vântului abia însăilat, acum fiind ca un zid, ca apoi să se subțieze deodată. De peste tot, aromele naturii care-și deschid calea spre simțurile omului,

amintesc de vremea anotimpului trecut, iar uneori dulceața fructului gustat și parfumurile ce inundă zarea poartă gândurile spre locuri și timpuri de fiecare trăite și adânc împlântate în suflet; sau spre întâmplări petrecute cândva. Potopite de o diversitate de culori, pădurile dau semnul cel mai potrivit și adevărat despre timpul ce va fi să vie, mai ales că soarele și-a luat acum inima în dinți și plin de curaj alungă pâclele care se ascund răvășite prin râpi sau pe după coturi îndepărtate. De jurîmprejur apare o lume visată parcă, dar totuși familiară observatorului neadormit, prin ceea ce arată ea. Pe lângă păduri, pe suprafețele mai deschise, se văd urmele trecutelor lanuri, pline cândva de secerători, acum rămase miriști. Pe alocuri, aceste miriști sunt crestate și-apoi ascunse de brăzdarul plugurilor, care arar se ghicesc pe câmpurile mai depărtate, depărtări ce cu greu le străpunge ochiul, în acest început de trudă zilnică. Pe dreapta cum cobori, calea se însoțește aproape siamez în șerpuirile ei cu vâltoarea unei ape la fel de încălțită, care nu și-a găsit încă molcomirea cursului scăpat din prăbușitele văi ale muntelui, rămas nu demult în spate și care acum se vedea, dacă te întorceai, cu toate crestele țuguiate ca niște căpițe ce încep pe pământ și se termină parcă în cer. Uriășele pietroaie și stânci răsfirate pe malurile apei, ba chiar unele încă încercând să ațină torentul din curgere, așezându-se de-a latul lui, mari și mici, arătau că lupta râului în a străbate muntele nu a fost deloc ușoară, iar aici unde ne aflăm, stâncile nu reușeau decât să iște în albie vâltori năpraznice și un potop de zgomote, ca niște blesteme, ca niște amenințări răzbunătoare ale apei, zăgăzuită inutil preț de o clipită. În locuri ca acestea, doar păstrăvii, lipanii, boiștenii și alte câteva soiuri de înotătoare iuți se simt în lumea lor, tăind cu plăcere, dar nu cu ușurință, vâltoarea ce nu poate fi călcată de om sau animal fără mare canoneală și cu riscul de a fi dârâmat de torent. Coborând apoi o bună bucată de cale, valea oarecum se lărgeste, iar zgomotele de iad ale apei parcă se mai molcomesc. Cotirile îngemănatelor căi sunt mai largi, ocolind ridicături care abia amintesc în făloșenie de cele rămase nu cu foarte multă lungă privire în spate. Aici, pământurile colinare

sunt acoperite de nesfârșite parcă ogoare cu vii, multe dintre ele încă încărcate cu rodul atât de dulce și parfumat al ciorchinilor dezgoliți de brumele toamnei. La un cot mai larg al drumului, unde apa o tăiasă de-a dreptul, lăsând între ea și calea uscată un larg tăpșan, drumețul coborâtor din munte descoperă în acea dimineață o tabără de peste noapte, mai rar întâlnită. În lungul drumului erau înșiruite un fel de atelaje asemănătoare unor sacale uriașe, doar că erau pe patru roți și fiecare era tractată de către o pereche de boi zdraveni. Câte erau de-a lungul drumului, nu știu, dar freamătă încă zorul pe lângă altele ce se pregăteau și ele să iasă de pe tăpșan și să se adauge șirului. După toate tarhaturile ce însoțeau fiecare pereche de boi, se vedea că drumeții sunt din loc străin și mult depărtat ca timp de mers și cale de străbătut. Focurile de peste noapte, unele care încă mai fumegau agonice, dar și cojoacele lungi cât un stat de om, i-au iertat, se pare, pe oamenii călători, de foamea drumului lung și, mai ales, de frigul înțepător al întunericului acestui anotimp care era mai afurisit cu fiecă noapte ce rămânea în urmă. Și vorba ceea, foamea o știe doar burta, dar frigul îl simte tăt nărodul chiar dacă-i sătul. Însă, după cum se purtau călătorii, niciunul din cei văzuți nu arăta să fi fost oropsit de asemenea păcate trupești. Sfaturile și îndemnurile, și le adresau cu tăria poruncii, semn că încă le vâjâiau urechile de la zarva șuvoaielor apelor, ce-și mai încercau în alocuri tăria bolboroselilor. Unul câte unul, carele cu butiile uriașe, înțepenite între pomostină și lăturașii sănătoși de carpen, ferecate pe deasupra cu câte un lanț sau un odgon gros ce era răsucit cu un curmei pentru a închinga zdravăn, așa cum cetluiește tot omul și lemnele când le aduce cu carul din codru, se înșiruie după celelalte, fiecare după cum e gata de drum. În cele din urmă, convoiul se completează și câțiva oameni dereticau urmele poposirii, având grijă ca ele să rămână cât mai puține. Ziua era acum deplină și călătorii așteptau semnul de urnire ce încă nu se vedea sau auzea. Pe tăpșanul verde, doar pietrele vetrelor mai mărturiseau afumate, că acolo o fost dat leac în noapte oboselilor și zbuciumurilor de după o zi de alergătură, unor trudiți creștini.

- De ce mai zăbovim, bade Dumitre? întrebă un flăcăiaș ce încă nu avea izvorul bărbii închegat deplin pe obraz, ci doar tiulelele tinereții coapte, tăiate nu demult, dar acum sumețite parcă cu obrăznicie; sau, cine știe, că vrabia tot pui pare. Dar ca putere în trup, nu cred a se fi găsit mulți care să vrea a se măsura cu el...

- Trebuie musai să-l așteptăm pe boier, Ionică, așa cum ni-o fost vorba aseară, îi lămuri pricina nepornirii întregului alai, ce aduna acum vreo douăzeci de cară, cel ce era numit bădița Dumitru.

- Nu socioți că-i mai potrivit să mă aburc înaintea lui, la vierul cel pântecos? Cred că musai trebuia să nu mă iau după porunca lui și să-l fi însoțit acolo unde era.

- Da' lasă păcătoasele de griji ca de babă prăpăstioasă, că-i are pe cei doi plăieși cu el. Pagubă nu poate fi decât din plata ce poate o făcut-o în noapte, peste prețul neguțat, și fetii boierului Gherghies; n-ai simțit că bogheta i-ar fi dat toată marfa ce o are dânsa, mai mult la schimb? Poate doar numa' boierul să fi stricat târgul, altfel... mai avem a zăbovi; da' nu-i pagubă mare de astă zabavă, din contră...

Nu trecu însă timp nici cât să se fiarbă un ou și de undeva din urmă se auzi pe drumul pietros, parcă așternut dinadins cu trup de stâncă, un tropotit de cal nu prea îndemnat la grabă. Nu mult apărură și pricina tropotitului: întâi un oștean cu un cal pe care-l ducea de dârlogi, apoi un alt cal, roib, care arăta ca și cum ar fi fost gătit și dichisit pentru o paradă. De mirare însă, era voinicul ce-l călărea și care, în haine alese și mândru bărbat, arăta de parcă ținuse în acea noapte Ceahlăul în spate. Cum ajunseră lângă cei doi care vorbiră mai înainte și după ce se închinase cu „ziua bună“, o luă direct spre apă, unde descălecă dintr-un salt însoțit cu un icnet, apoi și cal și om se aplecară spre apă. Calul să se adape, iar omul să-și scufunde aproape de tot capul într-o bulbonică din avalul unui bolovan. De ei se apropie cel pe nume Dumitru, care, stând cumpătat și respectuos, aștepta vorbă sau poruncă ce nu întârzie prea mult:

- Iartă-mă, bade Dumitre, spuse călărețul privind pe sub braț, din îngenunchierea sprijinită pe palmele proptite pe niște pietroaie în râu, cu capul șiroind din pletele ce cândva au fost poate bălane, iar acum mai mult castanii;

- Aseară, așa cum o fost înțelegerea, am rămas cu boierul Gherghieș să fac plată vinului ce l-am încărcat în butiile noastre. Și ca la orice târguire, am cinstit adălmașul de mai multe ori, împerechiat din plin cu pește pârâpălit, cu păstrămuri și ca așternut, pentru al nu știu câtelea rând, un berbecuț jupuit și încălzit întreg în jar, până l-au brobonit grăsimile. Mai apoi, nu mai știu decât că m-au trezit zgomotele curții boierului, dar nu puteam să-mi ridic capul, ce cântărea parcă tot atât cât cetatea Neamțului, iar prin țeastă se preumbla tot iadul. Degeaba boierul m-o îndemnat cu o cană de vin, spunând că un cui se scoate cu un altul; degeaba am dat iama și prin niște curechi murat, mai ales că am secat și toată moarea; îmi simt capul cât o butie din car, o sete ca după o secetă de o vară întreagă, iar atunci când mă mișc parcă simt cuțite în ceafă. Uite, apa asta-i o fără cu leac, mă răcorește, parcă îmi mai ia din dureri.

- Așa face vinu' aista atunci când îl bagi prea mult în seamă. Mai cu pricină că nu ești dedat cu feleșagul lui. Aista nu-i ca acela de la noi de la Cotnari. Acela-i vin la fel ca o fecioară blândă, care, după ce te momeste, aromitu-te-a mai întâi, după-aceea te mângâie, te îndulcește până te moaie și-apoi te adoarme. Aistalalt îi aspru și te trăsnește deodată, de te trezești, așa cum spui. Dar noi chiteam că n-ai fi terminat de răsplătit toate datoriile și-ai mai căutat păsuiri, zice nea Dumitru cu un tremur de zâmbet în împreunarea buzelor și cu fața luminată de voie bună. Ionuț, continuă bădia, socotea dacă nu o fi fost mai bine să fi mers și el să te sprijine, da' văd că ai mântuit treaba, dar parcă cu prea multă osteneală, după cum se vede. Și se vede că trebile pi-aici îs mai arzoaice și nici os domnesc nu le mântuie prea repede! spuse bădia Dumitru cu întreaga figură luminată acum de o căldură, ce pornea de undeva din adâncul ascuns și de necercetat al sufletului... Și noi am cinstit aseară, dar numai o vadră la toți treizeci, câți suntem, că noi îi știm naravul pârdaľnic.

Da nu te teme că acum, după ce te-ai murat în apa aiasta ca gheața, nu te mai ține mult turbureala. Numai ai grijă să nu faci fierbințeală, că până la bolnița de la Hîrlău e cale lungă și vreme multă. Sau, de trebuie, ș-ai prins pe aici vreo boală, ne-om întoarce la vreo doftoroaie de la curtea boierului, spuse glumeț curteanul ce se vedea că nu este un oarecare.

- Nu mai șugui, bădiță, că eu nici nu te văd încă bine!

- Tare de leac ar fi o oală cu chișleac, sau măcar o oală cu lapte dulce de vacă! Da dacă nu-i..., mai trece și-așa! Acum, dacă ai lămurit toate plățile târgului, ce zici, putem porni spre Siret? Că iată, soarele-i aproape sus.

- Porniți, bade Dumitre, numa' lasă-l pe Ionuț să mă aștepte. Până la popas, vă ajungem și vă și întrecem, dacă vrem, cu caii noștri.

- Precum poruncești, numai bagați sama, c-aici-s locuri străine și oamenii nu sunt tăți de-o măsură. Să nu fie vreun bocluc, că nu știm ce se poate pricinui! Mai cu samă că se vede că ești om ce nu prea porți cu tine, jalea și dorul averii.

- Fii fără grijă, bădiță, că nu pățim nimica. Numai lasă pe Ionuț cu tot cu cal și vezi matale, să nu fie vreo pozna cu vinu din căruțe, să ajungem cu el acolo unde trebuie ajuns!

Se auzi după plecarea lui Dumitru cum șirul de care se pune în mișcare, în scîrțâitul unora dintre roți, nu destul păcurite și cu îndemnuri strigate pentru oameni și animale. Pe malul apei, se apropie de mahmur Ionuț, pe care l-am aflat deja. El călărea un cal sur, nu prea voinic, dar căruia îi simțea dintr-un ochi rasa deosebită și care era, după cum se vedea, tovarăș vechi cu cel roib de care-și frecă botul ca semn al regăsirii. Tăcut, Ionuț aștepta un gest, un semn că a fost simțit și că se cuvine să vorbească. În ăst timp, cel ce l-a oprit pentru tovarășie își dezbracă condărașul cu tot cu mantia scurtă, ce ascundea niște unelte tăioase, bune la nevoie de apărare, ce erau deosebite parcă de altele care le poartă tot omul. Apoi se despuie până la jumătate și își înecă toată partea de sus a corpului în căderea apei, sub un bolovan, de pe care se forma o mică cascadă. Chiar dacă nu era deplin împlinit după tiparul aceluia timp, trupul acestui bărbat arăta pe lângă

suplețea vârstei coapte, o forță matură ce nu ai fi vrut s-o simți decât ca tovarăș. Umerii lați și brațele parcă sculptate, pe care carnea se zvârcolea sub pielea arsă de soare, la orice mișcare ca niște odgoane groase și fremătătoare, arătau că sănătatea și vigoarea trupului au fost urmarea multor zile de trudă și încercări. Iar mijlocul, ce ar da semne că regimul feciorelnic a rămas demult în urma timpului, mai poartă încă subțirimea flăcăiandrică, probabil și ca urmare a miilor de zile și nopți în care a fost încorsetat de centurile trebuitoare rostului de oștean. Mai cu seamă că, pe umărul drept, i se arăta dovadă o șerpuire lucioasă destul de lungă, ca de ceară curată, semn al unei întâmplări ce s-a lăsat cu pagubă de sânge din partea lui. Dar cine poate ști viața omului...! Că, de multe ori, stelele mute sunt mai lămuritoare decât cuvintele țipate, dar care vor și pot să ascundă un lucru. Dar nici să te bagi în sufletul omului precum unul cu opinci murdare ce intră în alcovul fecioarei, nu se cuvine, că este mare păcat, aidoma, sau mai rău ca furțișagul...

- Ionică, mai zăbovim oleacă, pân' s-or mai ogoi, o țără măcar, urmările nopții trecute, se auzi glasul celui ce acum stătea pe malul apei, așezat pe un trunchi de copac cine știe cum ajuns, prăbușit și însingurat acolo.

- Precum dorești! Numai să-mi zici dacă cei doi străjери din pază pot descălica, or ba. Să mă duc să le zic porunca domniei tale.

- Ei să-și vadă de datoria lor, dar nu de-a călare. Să șadă cum li-i mai bine și cu folos cât vom zăbovi noi aici.

Ionuț, flăcăul ce rămase de tovarășie boierului, apucă spre drumeag și fâșcăi, ascuțit și prelung, apoi făcu niște semne. Apăru de undeva dinspre deal, nevăzut până atunci, un ostaș și apoi un al doilea, care parcă mintenaș plecau la luptă, așa de înarmați erau. Pe lângă arc și tolba cu săgeți, care erau obișnuite tuturor oștenilor, se ghiceau pe sub surtucul care era mai lung decât de felul lui dintotdeauna, un ceva asemănător cu o ghioagă și un jungher destul de trainic, legat cu meșteșug pe nelipsitul chimir, de care erau atârinate cele tăioase. Nu se deslușeau pavăza și sulița, ce se pare că erau răzlețite la locul de pândă. Și nici paloș

sau urma lui nu se cunoștea, semn că aceștia erau luptători pentru deplasare rapidă sau rupți de marea gloată, cu o treabă mai altfel.

Nu după mult timp de vorovire cu Ionuț, s-au văzut cei doi oșteni de pe drumușor, întorcând fiecare calea ce făcuse. Ajuns pe malul apei, Ionuț lămuri cele făcute :

- Am mijlocit porunca de zăbavă și le-am zis lui Neculai și lui Vasile să ospăteze prânzișorul, până ce ne-or vedea gata de pornit. O zis Neculai, că mai acum o țară, o fost un hargat de la curtea boierului, cu veste de drum bun și cele ce știi, trimise de duduca...

- Bine, Ionuțule, ce m-aș face eu fără sprijinirea ce mi-o dai? De când ne știm noi amândoi, bre Ionică? întrebă boierul, așezându-se acum pe un bolovan rătăcit de apă, mai sus pe mal.

- Apoi, mie îmi pare că de când îi lumea. Mai bine te-am apucat, de-acu vreo șapțișpi, or optâșpi ani, când Măria sa, Ștefan, odihni-L-ar pământul Putnei, te-o adus din trecerea spre Suceava pe la megieșul nostru, neica Dumitru, ce era și tovarăș de luptă cu tata Tudor, odihnească-l și pe el pământurile Nistrului, unde se putrezește, după ce-o fost cenătit de niște tatars, mânca-i-ar focul iadului de necredincioși!... blestemă cu obidă mare, suflându-și nasul, semn de marele zbucium dinspre gândul flăcăului. Avem pe-atunci, nouă ori zăci ani. C-apoi, m-o adus la încă vreo doi ani, în slujba de la curte și la alți doi, s-o trecut la cealantă lume sărmanu' tata, fără vreme și osândă. Da' ne-tali trebi să știi mai bine, că erai cu vreo cinci ani mai copt ca mine.

- Așa ar trebui, Ionică, să știu mai bine ca tine, dar vezi tu, multele prin care m-o petrecut viața de până acum, m-au făcut să mai încurc întâmplările și anii, trecuți parcă într-o clipită. Prin multe ai trecut și tu alături de mine, dar așa o trebuit să fie, că e scris, după datorie și poruncă. De aceea, cred eu, în loc de codane te-ai însoțit cu paloșul, iar Paștele, Crăciunul, și mai toate serbările, le-am petrecut amândoi, strajă mai mult călare, în slujba unui vechi și sfânt juruit ce-l am. Nu ți-am zis vreodată despre aist lucru și-acum mă opresc a-ți spune; poate o să am dezlegare,

odată, pentru a deschide sacul sfânt al tainei și te vei lămuri și tu că trebuia să fii lângă mine când vom împlini ce avem datorია sfântă a împlini! Acum, după cum știi, avem porunca și nevoie să ajungem nevătămați, cu marfa noastră, la locul în care trebuie. De multe ori, Ionuțule, mai ales în nopțile când răspund de strajă, în capul meu îmi aprigă dihonie, între ce văd și porunca ce trebuie-a să împlinesc. Da' Dumnezeu, care ne veghează, acolo Sus, vede și știe că tot timpul nu am avut alt gând și datorie, decât rostul ce mi-o fost poruncit. Nici o iotă nu m-am abătut de la porunca poruncită mie, chiar dacă, câteodată, nu prea îmi era la îndemână. Așa o să fac și pe mai departe. Că sufletul omului răspunde numai de cele ce le-o hotărât singur și trebuie să nu hotărăsc strâmb. Iote-te, că m-o mai păsuie și turbureala din trup și parcă nici capu' nu mai are pricină de vâjâit. Aseară, îți zic numai ție, după ce s-o liniștit boierul, am mai stat la cislă cu fata lui, cu care, o fost mult mai greu de neguțat, aproape ne-o găsit zorii, până am încheiat târgul. Și de asta îs cam buiac. Da' di-amu eu zic că-i timpu' să ne gătim de ducă, ce zici, Ioane?

- Cum poruncești, conașule clucer, așa să fie! Cât despre pricinile ce mi li-ai zis, să știi, că tătuca Tudor, mi-o mai deslușit câte oleacă de ce trebuie să veghez; tainele sunt ali 'neatali, io trebuie să te slujesc oriunde și întruna. De rest, să n-ai matală grijă, că ai și așa destule, îți doresc să le poți duce sănătos. Celalante li-i chibzui singur, cum faci tot timpul și li-om împlini, după voia Celui di Sus, că El le hotărăște pe toate.

- Așa să fie! Tot timpul am simțit că te am alături; a aflat bine tata, pe cine să-mi deie tovarăș și sprijin, o știut el, odihnească-se în pace, că din rădăcină de stejar, nu va izvorî niciodată mladă de rachită și că surcica, nu sare niciodată departe de trunchi. De asta am avut și am mari nădejdi în tine după porunca tatălui meu. Da acum, ia dă semn să se adune Niculai și cu Vasile, că-i timpul !

- Cum poruncești, 'neata, Petruț, dar n-o fi bine mai întâi să îmbuci ceva?

- Încă nu-i vremea bucatelor la mine, pari-se că azi, udătura din izvor e mai de preț și mai de leac decât îmbucătura.

Și în acest timp, boierul mai aruncă cu căușul palmelor pohoi de apă liniștitoare pe obraz, pe gât și pe la subsuori, apoi luă cămașa de in țesut în una din mănăstiri și cusută în purici negri cu dantelărie mărginașă de borangic la guler și mâneci iar cu poalele se sterse apăsat pe obraz , după care se echipă cu tot ce-i aparținea. Își îndesă apoi deasupra pletelor, prin care se mai vedeau urmele scaldei, o căciulă brumărie de miel, puțin țuguiată și îndoită în vârf, ca pentru drum, se apropie de cei doi cai, îl prinse de dîrlogi pe cel roib și, după ce-l mângâie pe bot și pe cel sur ca pe o cunoștință veche, dintr-un salt, ajunse călare pe un fel de șa mult deosebită de cele de astăzi, dar care se foloseau la fel ca și cele ce le avem noi. Tocmai ajunsese și încălecase și Ionuț, iar pândacii își ocupară locul, cîte unul în față și în spatele celor doi, care ieșiră alăturat în drum.

Era o zi de toamnă ce se molipsise de năravul vecinei ei vara, ori poate uitase ce nevoi trebuie să cășuneze; iar hainele groase, valorau acum doar pentru ceea ce va fi poate la noapte. Dorința cailor era de a ține pasul întins în trap, ba chiar și galop, însă stăpânul roibului îl strunea cu gestul, adresându-i uneori o mustrare glumeață :

- Ce-i, Roșule, simți cumva aere de pe la Hîrlău? Sau poate uiți că nu mai ai mult până ți s-o potrivei zicerea că orice

harmăsar ajunge mârțoaică? Și-apoi îl bătu drăgăstos pe gâtul mândru, încomat cu niște cosițe îngrijite ca la feciorelnicile codane.

Însă calul, obișnuit după atâția ani cu tot ce spunea stăpânul, hâtru uneori, parcă îl pricepea și își vedea de drum, dar nu fără a răspunde sarcasmului print-o zvârlire bruscă, cu ambele picioare posterioare și cu un nechezat scurt, ca și cum i-ar fi arătat că va mai curge multă apă pe Siret până va fi așa cum râde conașul; mergea totuși în pas lin, ca și cum și-ar fi amintit starea de dimineața, devreme, de care suferea stăpânul său.

Acum calea rămânea pierdută în urma călătorilor, despicând curajos o vale largă, ciupită mai peste tot de pâlcuri de copaci care adumbreau cu folos locurile vasale lor. Albia s-a lărgit și râul parcă a obosit și se alipește supus drumului uscat, apropiindu-se linguşitor parcă de picioarele călătorilor, ca și cum ar cerși iertare, precum un căţeluş ce se gudură după ce nu mult în urmă îi lătrase îndârjit, când îi ştia lângă ograda lui. Malurile apei erau marcate de vegetații așternute pe margini ca niște perdele, întrerupte pe alocuri pentru a face loc privirii, parcă. Erau zăvoaie de răchită, sălcii, sânger și multe alte neamuri de nuiete țesute între ele cu rugii săcâitori de mure și zmeură sălbatică, care cu greu ar fi făcut loc unui eventual trecător. Dar cu siguranță întăreau malurile, atunci când apa devenea torent nebun ce nu mai știa de nici o regulă și rupând tot ce întâlnea în cale, ar putea face adânci răni pământului dacă nu ar fi să fie aceste întărituri țesute. Stâncile uriașe, care mai în urmă închingau cu strășnicie curgerile apei și uneori și a drumului, erau acum palide copii ale celor de sus, micșorate de mii de ori și nu mai reușeau decât să vălurească la suprafață apa, în unduiri egale, iar în adâncul de două, trei palme, nu erau decât întâmplător oglindă pentru razele de soare și ascunzătoare preferată pentru vietățile acvatice.

Cei doi călători, însoțiți de păzitorii lor, care purtau acum și scutul cu sulită și păstrau mergerea de început dar la distanțe de doar cinci-șase stânjeni moldovenești de cei pe care-i apărau, erau așezați alăturat și spre plăcerea cailor, care parcă și ei stăteau

la sfat dacă treaba de făcut nu era de mare zorire. Calea lăsată în urmă era acum tot mai multă, iar pardoasa de stâncă se transformase într-una de pământ bătucit zdravăn, încât nici carele cu butiile grele ce trecură nu de mult, cu toată greutatea ce o apăsau, nu au lăsat nici un fel de semn al perindării lor pe acolo.

- Ionuț, se adresă Petru tovarășului său, când am umblat noi și oștenii noștri pe la Soroca, nu te vedeai toată ziua, dar mai ales noaptea, cu Maria? Câtă vreme o fi di-atunci?

- Vreo trei ani, dar de ce mă ischitești ?

- Nu te ischitesc, da dupaceea, peste tot pe unde am umblat, pe la noi, ori prin țara leșilor, a ungușilor și nu mai știu eu pe unde, am văzut că niciodată nu te-ai dat în lături în a mulțumi toate codanele ce erau atrase spre tine, ca muștele de mierea albinelor. Nu vreau să crezi că te mustrez, dar mă întrebam și eu, așa pentru mine, oare n-o fi pacat?

După un timp , dar nu prea intins, se auzi și lămurirea:

- Eu știu de ce mă întrebi, dar n-ai a-ți faci singur pricină. Ce, dacă se termină merindea din desagă, până a ajunge acasă, unde ți-i gândul, nu cauți alta? Îi pacat să mânânci din blid străin? Eu cred că nu-i pacatul așa de mare, dacă te gândești bine și faci ca tot acolo undi ți-i datoria căminului, să ajungi sănătos. Că-i mai spurcat și otrăvit câteodată gândul omului, decât fapta negândită di-o-nsoțești și cu rugăciuni de iertari după aceea. Da nici chiar de laudă nu-i pacatu', cu toate că, de multe ori, simțiri plăcute și multe aduceri-aminte frumoase rămân pentru multe din femeile noastre, care mai întruna sînt singure, dintr-o pricină, sau alta. Numai pe ceea cu coasa n-o mai mulțumește nici dracu', că întruna adună pentru ea, tot ci-i barbat mai fălos. De asta, mai cu seamă noi, oștenii, care azi umblăm, dar mâine putem zace morți, cu o săgeată înfipțată în piept, ori cu gâtul tăiat, găsim iertare mai lesne și mai multă, la bunul Dumnezeu. De aceea, eu zic că tot timpul îi mai bine să faci un lucru decât să plângi după, că n-ai cutezat să-l încerci a face. Dacă îi lucru bun, rămâne bun făcut, dacă șchioapătă, îl îndrepti, da' dacă nu-i, nu-i deloc și îi

mai rău. Orice lucru făcut își are, ca și pruncul când vine pe lume, trei ursâtoare care îi menesc. Da' când își bagă și necuratu coada, oricum ai face, orișicum ai drege, totul îți iese de-a-ndoaselea, de parcă ai fi întors de la țâța maicii.

Nu trecură multe clipe de când Ionuț își termină disertația pe tema binelui și răului din făptuiri că, din depărtare, se auzi ca semn, un sunet care nu semăna nici cu goarna, dar nici a șuiarat nu semăna. Și parcă nici de la mare depărtare nu venea, că se auzea destul de clar și chemător, având în el și poruncă, și rugămintă, dar pentru un străin care-l auzea, sigur avea multă surpriză și nedumerire.

- Îi semn din corn, de la badița Dumitru, a spus cu un fel de ușurare Petruț. Au ajuns la Valea Tișiței, unde îi loc de popas pentru prânz și pentru o țără de hodină, cred că știi vorba ceea: omul câțâi di calic, după masă, șădi-un pic! Îi timpul să grăbim și noi pasul. Destul am mers în dorul lelii, e vremea să dezmoțim o țără și caii aștia. Zii lu' Neculai să deie semn de răspuns. Dar întâi, vreau să-ți mulțumesc, Ionuț, că și azi te-am avut și te-am simțit ca pe-un adevărat frate! Acum, când vom merge mai mult pe malul apei, să te uiți și poate ai să vezi că, în unele locuri, apa s-ascunde pe sub pământ și lasă la suprafață numai prunțișu'; c-apoi să apară iar deasupra, mai la vale, și lucru ista se întâmplă de mai multe ori; de ce și cum, doar Dumnezeu știe. Să te uiți, poate avem noroc să vedem astă minune.

Au dat drumul cailor, ce abia așteptau asta, și au zvâcnit spre soare-răsare alternând trapul rapid cu galopul în iureș. Au trecut valvârtej printr-un cătun așezat mai mult printre ogoarele cu vița de vie, unde casele nu se vedea să fi avut ogrăzi și garduri, iar ulițele erau și cărări de servire pentru truditorii vinului. Frunzele butucilor erau pe aici arse de brumele toamnei și totul era scâldat într-un galben-marونیu ce se arăta în mii de nuanțe. Oameni, nu prea au zărit, semn că erau cuprinși în febra pregătirii unui nou val de licoare bahică, prin locurile special aranjate.

Nu au parcurs mai mult de un sfert de poștă de când au simțit semnalul, când, după un cot al drumului, ce era acoperit de

coroana unui copac fructifer ce mai păstra urme de rod, străjerul înaintaş aproape era să se izbească în ultimul atelaj ce era stătit pe marginea drumului, drum care acum se lăţise de ar fi încăput pe el patru care mergând alăturat. Pe dreapta drumului, spre apă, era un alt medean, cuprins ca şi cel din urmă, între cale şi cotul larg al râului. Pe aşezătură, se vedeau câteva căruţe ce au încăput acolo, cu boii dejugăţi şi cu câte o furcă zdravănă de iarbă proaspătă, cosită de bouari şi pusă dinaintea lor. Celelalte, erau înşiruite pe dreapta, fiecare cu perechea de cornute dejugată şi legată de resteiele jugului, cu braţul de iarbă în faţă. Era o linişte deplină, fiindcă gurile oamenilor şi dobitoacelor erau ocupate cu altceva decât măcinatul vorbelor. Apariţia ultimilor sosiţi a stârnit un semn de murmur, imediat acoperit de ronţăitul costiţei din tochitură, sau de crănţanitul cepelor roşii în pereche nelipsită cu brânza scoasă de la burduf sau din puțină. Oamenii erau grupaţi după preferinţe şi cumetrii dar, oricum, se simţea între ei o atitudine de bună cunoaştere, dovedită şi de ajutorul tăcut ce şi-l ofereau prin gesturile obişnuite.

- Dacă mai băteai mult coclaurii, vi se puneau lingurile în brâu, le proroci badea Dumitru. Noi, aştilalţii, aproape am isprăvit de îmbucat. Haideti şi domniile voastre să vă ospătaţi!

Se îndreptară spre malul apei, care curgea aici tăcută şi molcomă, parcă spăşită, ca urmare a poznelor făcute mai sus, spre munte. Sub un copac, ce semăna cu un arţar, dar cu frunze ca de răchită, erau întinse nişte poclăzi frumos şi măiestrit ţesute, pe care se vedeau aşezate câteva blide. Oştenii au adăstat într-un loc de unde tot nu-şi uitară rostul lor de apărare a boierului Petruţ, care, după o clătire pe mâini şi pe obraz, făcu o cruce largă şi apoi s-a aşezat împreună cu Ionuţ şi începură să înfulece de parcă li se băteau turcii la gură. Ba mai apoi, s-au adăpat cu câte o cupă zdravănă cu vin, dintr-un ulcior la care Petruţ se uita cu ciudă sau frică, atunci când l-a văzut, înainte de ospăţ. Dar numai câte una şi au pus stupuşul. Pe sub căruţe, sau sub umbră naturală, oamenii, după un gând sau vorbă de mulţumire pentru bucate, s-au întins pe cojoace, încercând să aţipească sau să-şi hodinească trupul, care pe unde s-a aşezat. De undeva, dintr-un

colț de tăpșan, la început discretă, ca apoi să invadeze și împrejurimile, s-a auzit o cântare ce te făcea să întrerupi orice altă ocupație, pentru a asculta acea minune. Căci minune era ceea ce se auzea. Dintr-o trișcă făcută de un meșter cine știe de unde dar mânuită acum de un moldovean poposit cu acel convoi, se împrăștia un cântec ce își curgea melodia, pe un fond găjâit, cu tremoluri și apogeaturi ce exprimau, pentru cei ce puteau simți, și dor, și drag, și revoltă, toate pe tonalități îmbinate cu măiestrie ancestrală de meșterul cântăreț. Se vede că a moștenit tradiția ciobănească de la un străbun și din instinct aduce cu cântecul său adevăratele trăiri și emoții, nu numai artistice. Sau poate chiar era baci, atunci când nevoile țării erau mai puțin dureroase, și acum cântarea sa cuprindea tot ceea ce dintotdeauna a irumpt din sufletul oamenilor de pe la noi: dorul de casă, de plaiurile natale, de gospodina și de copiii lui, de obiceiurile și datinile lor; dar toate au fost în urma celui mai aprig și poruncitor dor și religie: libertatea.

Vrăjiți și ei, cei doi cunoscuți ai noștri, s-au întins cu burta pe cergă, cu capul sprijinit în pumni și ascultau, fiecare cu gândul dus la ceva drag lui. Furat de vraja melodiei și legănat de măiestria ei, dar și din cauza nopții de tânguiri, Petruș adormi și se trezi dintr-o ațipeală scurtă, dar binefăcătoare, ce a regenerat oceanul de energie din el, stat amorțit până atunci. Se văzu înconjurat nu numai de cei doi străjeri ai săi, ci și de un viespar de roboteală specifică pregătirilor, aproape identice cu cele de dimineață, pentru pornirea la drum. Mai aveau de străbătut, până spre seară, o cale destul de lungă, ca să ajungă la apa Siretului, unde vor face popasul de noapte. Convoitul se puse deja în mișcare. După ce ultimul atelaj s-a alăturat celorlalte, apărură Ionuș, care dăduse și el o mână de ajutor pentru pornirea caravanei pe roți.

- De ce m-ai lăsat să ațipesc, Ionuș?

- Am crezut că poate pritocești încă vinul de la curtea lui Dumitruș. Șuguiesc, precum vezi, da' dormeai așa de bine, parcă erai un prunc; când te-a văzut, pân` și Costache, cel cu trișca, nu

s-o oprit din cântat ca să nu te trezești. Te-ai mai dres după cum te arăți acum.

- Îi mult mai bine. Cum o fost cu plecarea carelor?

- Totul a fost cum trebuie. Bădița Dumitru o plecat călare în fruntea convoiului, ca să meargă oleacă mai repede. Până la Siret, îi o bucată bună de mers, și acum zilele-s mai scurte. Ce poruncești, noi mai stăm, că dacă da, au mai rămas doi oșteni, pentru cazul că ne prinde întunericul. Ce să fac cu ei?

- Să plece cu ceilalți, rămân doar cei de dimineață. Imediat plecăm și noi.

- Iată, dacă vrei să mai îmbuci ceva, avem pastramă, tochitură și brânză...

- Nu am ragaz și nici poftă de merinde. Îneseară, trebuie să ajungem spre hanul de poștă unde poate or fi lăsat olăcarii vreo poruncă pentru mine. Dar mai avem timp, berechet, până la noapte. Vom străbate o parte din drum cu toți cei de la căruțe.

Se apropie apoi de malul apei, unde găsi cu greu un loc să nu fie mâlos. Și cu pumnii căuș își clăti obrazul, dând cu palmele ude și pe sub plete, pe ceafă și gât. Apoi, din doi pași repeziți, ajunse pe mal și se îndreptă spre cai, încalicându-l pe cel roib. După mișcările energice, după figura cu trăsături hotărâte și dârze, cu privirea ce se poate că a împrumutat culoarea toporașului dinainte de Florii, dar care sapă dedesuptul acolo unde ajunge de pătrunzătoare ce este, parcă acum e un alt personaj, în aceleași haine. Era ca și cum a terminat un rol revenind la înfățișarea și purtarea obișnuită din viața de zi cu zi, pentru puțin timp întrerupte. Parșiva de viață, ce unora ne dă cu tifla, pe alții îi dezmiardă și-i leagănă întruna, iar altora le dă liniștea vântului și a apei în timp de furtună, e cea care mereu ne hotărăște calea. Dar una e viața și e dată fiecăruia după cum îi e și norocul, doar Pronia îi poate dirigui mersul. Vorba ceea: fă-mă mamă cu noroc și apoi

m-aruncă-n foc. Că unui norocos și când caută răul cu lumânarea se află numai cu binele, iar celui văduvit de asemenea taină, îi plouă în zămnic, chiar dacă-i săpat și la cincii stânjeni în adânc. Fiecare cu crucea păcatelor sale, cu soarta și cu crăițele lui.

Pornind pe urma călătorilor noștri, îi aflăm, nu departe de locul ultimului popas, mergând nici molcom, dar nici valvârtej, atât cât simt caii că trebuie să galopeze, fără a fi îndemnați. Undeva, în față, se auzeau deja semnele caravanei pornită mai înainte, dovadă că distanța dintre cele două grupuri era tot mai mică. Soarele parcă pălea și amenința că nu mai are chef și timp de hârjoană, iar calea ce o mai are de străbătut, va parcurge-o într-o alunecare tot mai grăbită și depărtată spre zărilor apusului. Aerul nu mai încălzea ca în urmă cu două, trei ceasuri, iar boarea care se abătea din când în când dinspre munte, te obliga să te întrebi de sănătatea cojocului din bagaje. Un oarecare zor se simțea și la caravana căruțelor, când a fost ajunsă de cei patru întârziați. Fiecare pereche de boi era însoțită de bouarul care mergea în față, cu frânghia căpeștelor în mână, având grijă cu vorba, sau cu câte o smucitură, mai rar cu biciul, ca blânzii și supușii patrupezi, să nu pășească în felul lor molcom, cerându-le un ritm, nu rapid, dar mai viu. În fruntea șirului de atelaje, deschidea drumul un călăreț însoțit la o lungime de cal mai în spate de alții doi care, după înfățișare, erau în slujba armelor; era

bădița Dumitru cum îl strigau apropiații. După cei trei urma o căruță trasă de doi cai mult mai voinici decât alții cu aceeași

menire. Și căruța era mai altfel, acoperită cu un polog deosebit, iar pe capră, mînuitor al cailor, era un bărbat trecut de prima tinerețe și îmbrăcat în haine diferite de a celorlalți conductorii. Era căruța cu bagajele boierului și la nevoie putea fi și iatac și cuhnie și loc de trburi tainice, după trebuință. Urmau carele cu butoaie, greoaie și nefiresc de voluminoase. Uimeau și din cauza locului menit în care ar fi trebuit să zacă în nemișcare acele butii – un beci adânc și neluminos în care să înobileze și să răcorească în tăcere și uitare lacrimile durerii soarelui, condensate și parfumate în bobul mirific de strugure – și nu polog călător pe roți, în zbuuciumul zgomotos al lumii de deasupra.

După cele douăzeci și unu de care, altoite fiecare cu câte o butie pe pomostină, între drucușori, (în fiecare vas ar încăpea vreo sută și ceva de vedre), încheietor de coloană era tot un car, dar fără butoi. Cu un coș între benchiușe, ca o coșarcă alungită împletită din nuiele, acest car era plin cu diversele tarhaturi și cioveie necesare unui drum lung. De-a lungul coloanei, alergau sau se hîrjoneau, trei dulăi care își recunoșteau stăpânul în orișicare din cei aparținând acestui convoi. Fiecare avea, ziua, legat la gât, câte un jujău, pentru a nu putea fulgera cu toată iuțeala lui, apărând astfel sălbăticiunile mici pe care le-ar fi îngrămădit și ucis, dacă nu ar fi fost această opritoare. Noaptea, aveau dezlegare să încolțească orice străin care s-ar fi apropiat fără gând bun de tabără și erau lipsiți de acele podoabe. Iar moale nu i-ar fi fost nimănui, cu acești ciobănești, care asmuțiți, nu s-ar fi sfiit să hăituiască nici zimbrul încolțit și nici ursul turbat, iar cu lupul ar fi un fel de joacă, din plictiseală.

În completarea alaiului, când mai în față, când mai la urmă, când înșiruiți, se aflau și șase oșteni, doi fiind umbră permanentă boierului Petruț. Întregul acest convoi se întindea de-a lungul drumului o bună bucată de cale.

Grupul celor patru călăreți depăși coloana și se apropie de deschizător. Petruț îl apropie pe Roșu de calul negru, un negru adânc precum îi sufletul îndurerat de dragoste ori moarte, bidviu pe care călărea bădița Dumitru.

- Mai avem mult până la drumul Romanului, bădiță? Eu, la venire, am tăiat tot direct peste dealuri, cam pe unde vezi, acolo în stânga, sub pădure, turnul de biserică și nu am habar de drum.

- Nu mai e chiar mult, vro dou' poște și dacă ne ajută Dumnezeu și nu pățim vr'un păcat, ajungem până la asfințitul soarelui și mai departe. Nu-i mult da' orice cale străină, o simți nesfârșită parcă. După ce facem hăisa pe drumul spre Suceava, mai mergem o țară, ș-acolo vom poposi .

- Eu, bădiță, o s-o iau înainte și vă aștept mai încolo. Dacă-i ceva, dă semn din corn.

- Mergi cu bine, da' bagă seama, îs locuri și oameni sărini !

A zvâcnit apoi, cu un îndemn dat calului, iar după el, au pornit, în afară de Ionuț și doi din oștenii, ce cu greu i-ar fi putut urma, dacă fuga nu s-ar fi domolit. Drumul era drept, cu țarini pe margini și din loc în loc, cu umbră de la pomii pe care creștinii i-au sădit spre înfruptare pentru tot drumețul. Într-un loc, au aflat o fântână cu o cumpănă uriașă, semn că ciutura se pierdea mult sub pământ până să sărute izvorul neprețuit însetatului. Au poposit scurt, cât au adăpat câte o trocuță cu apă, pentru care au spus bogdaprosti, în sănătatea sau pomenirea ziditorului, apoi au pornit spre răsărit, în pasul și mai potolit al cailor. Cei doi oșteni, care mergeau în față, s-au oprit din trap și cercetau drumul spre înainte, ca și cum ceva nu era în regulă. Și nu era degeaba. Au văzut și ceilalți cum au ajuns, că acolo e un hop. Drumul cobora brusc, spre un pâraiaș ce abia își arăta fața, după atâta secetă lungă, de fapt lucru obișnuit în acest timp al anului. Baiul era că podețul a fost sfărâmat și prin locul alăturat, pe unde o luau căruțele, era o murluială și fărâmatură de mal care sigur nu conveneau carelor grele.

- Oare, ce va face bădița aici? se întrebă cu îngrijorare Ionuț .

- Cum s-o dus așa o să și vină; o trecut el și prin mai grele și tot o descâlcit ițele. Ia încercă, Niculăeș, o fi adâncă pacostea

asta de știoală, că musai trebuie pe-aici să treacă carele; podețul nu-i nici cât zama pietrei, de folos.

Oșteanul, căruia îi fu adresată porunca și pe care l-am cunoscut mai în deal, își îndemna calul să coboare în pârâul răscolit de atâtea treceri, ce era mai mult cir decât albie cu apă și stăbătu cei doi, trei stânjeni, fără ca piciorul calului să se afunde prea mult, urcând apoi, cu un efort suplimentar din partea animalului, pe malul celălalt.

- Nu-i necuratu' chiar așa de negru, spuse Ionuț, parcă puțin ușurat. O să chitească bădița, cum să ducă poverile pe partea cealaltă, că de descărcat nu se poate și nici alt loc de vad, nu pre vad.

- Eu cred că târgu-i deja făcut, spuse boierul, și bădia Dumitru și-o făcut și socoata, pentru a urni căruța din glod. Dacă nu, o să chemăm nevoia să ne ajute, știți cu toții zicerea, dacă nu, o s-o aflați acum!

Între timp, Niculaie, aduse calul pe malul ăstălalt și s-au pus pe așteptat convoiul, ce se zărea, nu prea departe, ca o înșiruire de mărgele uriașe, despărțite între ele de figurinele cornute. Din șirag, se desprinsese o fărâmă, care, pe măsura apropierii, lua forma unui călăreț, ca mai apoi să capete și figură: era bădița Dumitru.

- Ce ați pățit, vi s-o' necat corăbiile, or caii nu-și udă picioarele?

- Dacă ai gust de șagă, înseamnă că nu mai avem grijă de nici un fel, spuse Petruț, care, până atunci, părea cumva îngândurat. Cum o să mântuim păcatu' ista de belea, când trebuie întâi coborât, apoi să trecem mlaștina și după aceea, uite ce-i de urcat. N-o să repeadă carul așa de greu, boii în bahnă și...

- Se poate și aiasta, numai că, n-o să fie așa. Eu, voi trece cu primul poloboc și o să vedeți cum.

Trecu și el mlaștina, cercetând mai ales pragul format în malul celălalt. Se auzeau deja semnele sosirii alaiului, primii ajunși, fiind cei trei dulăi. După ei, pe rând s-au oprit și carele așa cum le era rândul. Bădia Dumitru adună bouarii, cu care avu o scurtă lămurire; se vede treaba că oamenii aceștia știau ce-i de

făcut și fiecare s-a purtat spre locul lui, unde trebăluia pe tăcute. Din spate, se apropiau doi boi dejugați de la un car din coadă, cu tot cu jug și tânjală, care au fost înnađiți la primul car, în fața boilor înjugați de drept. Apoi, carul a pornit cu puterea îndoită și a fost oprit exact în buza coborâșului. Badea Dumitru, se duse și blocă cu o cârceie roata din stânga spate, apoi verifică încă o dată cepul și legăturile de peste butoi, trăgând câte un ochi și la starea roților. Între timp, cu hârlețele, câțiva oameni rupeau din pragul pe unde carele vor ieși la liman. În sfârșit, carul porni înfrânat, lăsând în urma roții legate, o dără mai adâncă și lucioasă. După ce boii intrară în mlaștina adâncă până sub genunchi, bădița îi opri și dezlegă roata; apoi înfrățind îndemnul strigat cu o plesnitură de harapnic biciuind aerul, obligă boii să smulgă din tină carul, cu vinul din butoi, tăcut ca un suflet pe care frica l-a înghețat; și cu o încordare demnă de admirație, dar și de milă în același timp, perechea dublă de bouleni, aburcă panta malului dinspre ieșire și mântui treaba fără a se întâmpla vreun păcat. Și tot așa, cu fiecare car, până ce a trecut și ultimul, cel cu tarhaturi; acum mlaștina era o povirlă; era ca lutul cu paie amestecat cu apă pentru făcut chirpici, pești pentru tavan, sau vălătucii pentru o trebuință asemenea. Mai greu a trecut, chiar dacă printre primele, căruța boierului, cu caii simandicoși, ce nu voiau să-și întineze picioarele și s-au dat cam greu la a intra în mlaștină. Dar vorba ceea: dacă nu știi, te învăț, dacă nu poți, te ajut, dar dacă nu vrei, te oblig. Ori, ca acea capră ce nu merge de bunăvoie la iarmaroc. Așa și cu caii boierului care au trecut mlaștina fără a fi ajutați.

Cât a durat trebușoara asta, nebăgat în seamă, soarele a avut timp să ajungă puțin, doar puțin, deasupra orizontului. Truditorii convoiului, uzi pe deasupra din mlaștină și pe dedesupt de la baia de sudoare, încercau fiecare să-și bușumeze animalele și apoi să-și îndrepte ceva din neregulile proprii, mai ales că o răcoare înțepătoare amenința trupurile încă înfierbântate de efort. Unii chiar au scos de la popreală cojoacele, scăpând astfel de o grijă. În sfârșit, coloana reporni grupată strâns, ca și cum ultima încercare a unit și mai strâns grupul. Și cam așa și era: fiecare, din mers, se uita, și mai și întreba de nevoia celui alt,

cercetându-l de ajutor. Semnele întunericului erau tot mai de băgat în seamă, când șiragul de căruțe a făcut stânga, pe drumul spre Suceava. Era un drum deosebit de cel care îl străbătura până aici. Era cu mult mai larg, iar dacă cel dintre răzoare era din pământ bătucit, acestălalt nu avea grija ploilor, fiind îmbrăcat într-un strat de pietriș mărunț, care se bătucise și durase o scoarță asemănătoare cu stânca. Și pe margini, oamenii păstrau îngrijite șanțurile prin care preaplinul ploii se ducea în pustie. Din loc în loc, erau copaci cu poame, mai tineri sau mai copti, semn că grija și îngrijirea acestei căi era o preocupare permanentă a cuiva. Călăreții mergeau grup în față, cu excepția oștenilor ce erau presărați de-a lungul coloanei, putând cu greu să potrivească, înfrânând ritmul cailor precum mersul cornutelor.

- Bade Dumitre, nu o fi bine să ne oploșăm undeva?

Io-te că aproape-i noapte de tot !

- Îi bine, Ionuțule, dar nu se cuvine să ședem pe marginea șoselii ca niști șatrari amărâți. O țară mai încolo, o să aflăm loc unde să poposim și să ne hodinim pe noapte.

Se vede că bădița cunoștea bine plaiurile pe aici, fiindcă nu trecu nici un ceas și pe stânga s-a deschis într-un pâlț de copaci care în întuneric nu-și arătau sincer rasa, pe lângă o fân-tână mai mult ghicită, o intrare spre o așezătură ca o poiană, destul de largă să cuprindă tot alaiul. Aici, au cotit și au început rostuirea, într-un semicerc larg, pentru a folosi spațiul cât mai bine și ca să fie ușor la pornire, a doua zi. De fapt, nu erau primii călători care poposeau aici, semne ale altor zăbave se simțeau peste tot, chiar dacă era un întuneric, trădat doar de sclipirea primelor stele. Mai peste tot, așteptau, potrivite de alți drumeți, vetre din pietroaie și grămezi de crengi, din care unele erau în parte arse, lemne cu care a fost ușor de ațâțat cu amnarul și iască uscată, un foc, după care vetrele arzând s-au înmulțit, luminând acum poiana și agitând umbrele ce încă nu-și aflau liniștea. Că liniște încă nu era, pregătirile de înnoptat dădeau de furcă bouarilor care pregăteau și tabăra, și hrănirea animalelor, oștenilor care își împărțeau paza, slugilor ce aveau de făcut de toate, de fapt

fiecare își afla rostul. Boierul Petre și cu Ionuț îl căutau pe bădița. Îl găsiră stând la plănuit cu oștenii, despre siguranța taberei.

- Uitați ce am zis despre pază: să pândim cu rându', câte trei oșteni și doi bouari. Ceilalți să hodinească în pace, că mâine îi ziuă lungă.

- Din pricina asta te cautam, bădiță, da' văd cî ai terminat treaba. Să aveți grijă de locu' unde stă de veghe fiecare. Și mintenaș, să vedem cum să facem cu ospatarea oamenilor și animalelor.

- Să n-ai așa grijă! Dacă oamenii nu mai au prin straițe merinde, da cred că mai au, găsim pentru toți în căruța cu tarhaturi, că avem merinde să fie și de prisos.

În tabăra încropită destul de repede, semn că această preocupare era o obișnuință a majorității, lucrurile au început să se așeze în firescul lor, dacă firească poate fi o așezare în loc străin pentru un răgaz de o noapte. Carele, așezate în semicerc, pe două rânduri, aveau fiecare legată de jug, perechea de boi, ce se preocupa de iarba care îngrijitorul o avea din timp strânsă și păstrată în spatele carului, pentru noapte. Căruța boierului era oprită undeva spre mijlocul semicercului, cu caii dehămați, fiecare din ei era cu capul pe jumătate cufundat în traistele cu ovăz. Sluga cea bărboasă, cu un șomoioș de călți, se străduia să curețe picioarele patrupedelor de glodul din mlaștină, ca să nu se usuce deplin și să strângă ca o menghine lutoasă gleznelor subțiri ale cailor de aleasă rasă. Focurile ardeau din plin, alimentate cu lemne aduse din crâng, unde se aflau din belșug. Pe lângă unele, bărbații au început să-și usuce straițele udate pe drum. Alții, care erau tot mai mulți, își aduceau de prin care, traistele cu merinde, pentru a ostoi foamea ce cam dădea ghes fiecăruia. Nu trecuse mult peste o jumătate de ceas, de când primul car se așezase pentru noapte și deja toate erau puse la locul lor. În jurul focurilor, o parte a călătorilor, fiecare cu câte o țepușă cioplită dintr-o creangă sau o nuia, își prăjea bucata de slănină, cârnat sau pastramă, așa că în aer, era un miros ce ar scoate din minți pe un pofticios ce eventual ar fi în trecere pe-acolo și ar da coșmaruri

flămândului ce ar visa asemenea arome. Alții, așezați pe un țol, deja se înfruptau din brânza care parcă era nelipsită din hrana drumetilor, ca și ceapa cu care făcea frăție. Din când în când, câte unul, se ridica și mergea să vadă ce fac boii, mai apropiindu-le nutrețul împrăștiat, ca apoi să revină la foc, nu înainte de a face o cruce în aer, deasupra blânderelor animale, unele tolănite față în față, rumegând liniștit nutrețul și privind blând în întuneric.

Aproape de căruța boierului ardea un foc, lângă care se strânseseră, pe lângă Petruț și umbra sa, Ionică și badea Dumitru împreună cu oștenii ce nu erau de veghe. Rugul, care avea mărginire un strat de jar închis între pietrele unei vetre circulare și pe care se pârljeau câteva hartane de carne, lumina misterios figurile celor din jur, care stau așezați, unul pe o piatră, altul pe o ciotârcă, sau doar pe un mănunchi de iarbă. Și, cum unde sînt doi oameni țâșnește și izvorul vorbeii, și cum izvoarele se adună în fir curgător, tot așa și călătorii noștri adunau un râu de impresii, despre cele trăite în acea zi. Nu lipseau nici planurile pentru ziua ce vine. Între timp, au scos de pe frigare osânditele cărnuri, motiv ce a dat răgaz vorbelor pentru a pune la robotit gura într-un scop mai prozaic: mestecatul. Apoi, setea o astâmpărau cu câte o cană de vin, scos dintr-un ulcior închistrit pe dinafară chiar cu semnele fructului ce a dăruit aromă și inimă licorii dinăuntru lui. Fiecare din cei ce se ospătau, înainte de a sorbi din cană, varsa pe pământ un strop de vin rostind „Dumnezău să-i ierte“. Petru ceru bărbosului său vizitiu, să-i aducă o cană din vinul ce-l avea în bagajele din căruță, întrebând pe ceilalți, dacă mai are tovarăș la acel vin adus de acasă.

- Tot pățitu-i priceput, rosti sentențios, dar și malițios, badea Dumitru.

Dacă stupușul ulciorului a deschis drum vinului, tot așa vinul, a deschis cale povestirii, mai ales că în jurul focului, ca de fiecare dată, omul este sclav amintirilor, ca și cum acestea ar fi înviate de lumina misterioasă a flăcărilor, fiind aduse spre timpul și sufletul povestitorului, dinspre adâncul timpurilor.

- Se cunoaște și după aist lucru pe cine moștenești, clucere Petruț. Odată, demult, să tot fie vreo treizeci de ani, veneam cu

măritul Ștefan, fie în paza Celui di Sus, de la o treabă tare de taină, din țara fraților din Vlahia. Eu eram cam cum îi Ionuț aista în vremea aceea, iar gloata noastră nu era prea multă și aproape mută, că nu trebuia să se știe cine suntem și de unde veneam. Dar era și acolo un Ionuț, tari drag mie, cred că de asta îl țin de suflet pe feciorul ista a lui Tudor, odihnească-i pe toți pământul. Acel Ionuț era cu frățâni-su și aveau amândoi din naștere câți un semn, în același loc. Cum veneam noi spre încoace, într-o seară, când trecusem de o apă ce se numește Milcov, Ionuț acela de care vă spuneam, o adus, de la un gospodar de pe acolo, o balercuță de vin, pe care s-o mântuim, când om fi la popas. Am mai mers noi în ziua aceea, de am ajuns mai jos o țără de locul unde am cotit noi azi, și acolo, am poposit. Era, și cred că mai este și azi, un bordei, dar destul de curat, unde se chiteau Ionuț și ceilalți din gardă, să se hodinească Măria Sa, care, cu nici un chip, nu mergea ziua decât călare lîngî noi. Țîn minte că o șuguit cu mine, cari eram încă învățăcel și eram încălicat pe mama calului ce-l am acum, care era și ea tânără ca și mine și parcă mai cărbune, decât aista. Ni-o zîs că eu și cu calul facem o pereche tare potrivită, mai ales la culoare. Și noaptea, nu-i pârșără să ne vadă dușmanul. Și parcă o fost pocit, că după aceea, la multe pricini de noapte m-o trimăs. La acel popas, tot așa, am înfruptat din frigări și hai să cinstim din vinu' din balercuță. Da' Măria Sa, Ștefan, o cerut să-i deie o cupă cu vin de acela de la Hîrlău. Că el știa ce fel de catran îi cel din balercă, îi cam leșios și de bei, bei... te și trezești adormit! Iar a doua zi... năuc; și noi, nu aveam atunci aproape o apă, Siretul era departe de drumul nostru. De aceea, cam o vadră de vin ne-o ajuns, până am sosit la cetate și, pare-se, că tot nu l-am gătit.

Cam așa-i și vinu' ista, ce-l ducem noi. Dacă nu-i prea bun la petreceri, că te tăhuiește repede, îi de mare leac, atunci când ești trecut de trudit și, dacă-l bei atunci, te învie și din morți, nu alticelea.

- Da de ce oare, badi Dumitre, or fi așa de felurite vinurile, că doar îs făcute de aceeaș mamî?

- Da' di ci, bre Ionuț, frații nu-s la fel unul cu cealalt; di ci degetele mâinii nu sunt toati otova; di ci soarele nu-i ca luna....? Așa și cu via; da' mai e și locul, și soiul, și soarele care nu-i peste tot locu' cum îi la noi. Și toati câte-s pe lumea asta, or fi or s-or purta altfelu decât altili ci li știm noi. C-așa-i dat de la Dumnezeu, fișticari lucru, îi cu chipu' și apucatura lui.

O fi trecut preț de câteva minute, de când auditoriul medita la cele spuse de bădița, sau Dumnezeu știe la ce gândea fiecare din cei care priveau în adâncul cănilor din lut, când, dinspre drum, se auzi o oarecare foială întărită imediat de glasul celor trei dulăi, care nu s-a făcut simțit decât când paza patrupeadă a ajuns la locul cu pricina. Aproape simultan, urmă glasul oșteanului de veghe:

- Poruncă de la curte, pentru conașu' Petruț !

- Sloboadi să treacă încoaci, porunci bădița.

Însoțit de o gardă până lângă focul unde se aflau povestitorii, s-a arătat un oștean fără cal, cu chip la fel cu cei ce i-am aflat până acum, doar în ținută era aproape cu totul altul. Ca să-i prezentăm înfățișarea, ne e teamă să nu greșim, de aceea, vom spune doar că era îmbrăcat mai tot în zale ce parcă atunci au fost lustruite, pe cap avea un coif cu o apărătoare ce putea fi purtată în sus sau în jos, ca un oblon deasupra ochilor, iar în jos parcă avea ițari și opinci obișnuite pe atunci, doar că erau îmbrăcate cu apărători, până sub genunchi. De cingătoare, îi erau atârinate mai multe feluri de arme și un fel de bidonaș, pentru apă, sau pentru vin. De antebrațul mâinii stângi avea fixat, cu o curea, un scut ce părea făcut dintr-un material roșcat ca arama, care purta drept ornament, un fel de desen mai mult zgâriat. Și toate purtau povara unui colb adunat după o cale nu ușoară, colb care nu a putut fi scuturat în graba sosirii decât de mântuială. Când a ajuns la o distanță potrivită, după binețea de seară, într-o poziție cuviincioasă, transmise solia pentru care avea însărcinare:

- Precinstite clucere, ca vechi cunoscuți și tovarăși de lupte, vreau să știi că mă bucur mult că te văd sănătos. Am această bucurie, pe lângă însărcinarea de a-ți preda astă poruncă domnească, întărită și cu sigiliul sfatului. Te rog să cercetezi! Și-i

înmână, scos dintr-un fel de toc de piele ascuns sub zale, un sul ca de hârtie mai groasă, legat cu un șnur galben care, avea capetele încorsetate sub același calup de ceară topită, de culoarea vișinei putrede. La lumina unei facle, ce o aprinsese între timp cineva, Petru verifică și începu să dezlipească sigiliul. Peste toți coborî liniștea și o oarecare încordare. La lumina pâlpâindă a făcliei, Petru citi mesajul domnesc, cam alambicat, ce în miez spunea cam așa:

... clucerul Petru, să oprească orice însărcinare ce are acum, să dea răspunderea ei următorului în rang și putere, or nădejde și să meargă, fără zăbavă înspre cetate, la Suceava, pentru trebuințe de tron, ce nu au zăbavă.....

Erau scrise sub semnătura cu toate titlurile, locul și data documentului: Suceava, oct.1523

Iar josul zapisului, citi un adaos:

Dragă unchiule,

În clipă de cumpănă, mă rog Domnului Dumnezeu, să mă pot sprijini pe sfatul, știința și puterea ta, ce mi-s de mare trebuință. Nădăjduiesc în graba și dorința ta de a fi alături mie la greu!

Urma semnătura, un simplu, Ștefăniță

Petru, păstră câteva momente de tăcere, cu un chip încordat spre împietrire, semn că în sufletul său era o zbatere, cum nici o închipuire nu o putea dezlega. Se întoarce spre sol și-l întrebă cu emoție:

- Mihule, când ai plecat din cetate, de la Suceava?

- Alaltăseară. Da, am stat ieri la Lespedile, undi am știut că trebuie să ajungi și să te oprești, ca să desparți marfa, înspre locurile de păstrare. Așa o și fost porunca, ce mi-o fost poruncită. Da', știind ce știem, am stat ce-am stat și dacă am văzut că nu apari, am luat în noapte drumul Romanului, unde credeam că te gășesc, sau aflu știre. De la cetate, am știut că nu ai ajuns și chiar n-am mai știut unde sunteți; am schimbat caii și am tot mers, întrebând, până ne-o ajuns întunericu'. Și, noroc de focuri, de v-am aflat. Acum, poruncește !

- Cu cine mai ești venit ?

- Cu un flăcău din gardă. Știu la ce te gândești. Cu noi, nu-i problemă, da' cai-s tare osteniți. I-am ținut numai în galop, fără nutreț și hodină.

- Cheamă băietu' încoaci și ospătați din ceea ce mai este. Apoi, vom mai vedea. Ai ceva să-mi zici prin viu grai? Ți-o mai zis Măria sa, fecioru lu' frati-niu, să-mi poruncești vrun lucru ?

- Atât mi-o zis: spuni lu' unchiu' Petru, să vie repede. Da' ochii lui, ascundeau un munte de gânduri, ce nu păreau tare bune. Orișicum, frate, să știi că oastea și poporu' îs de partea Măriei Sale, acuma.

- Mănâncă bine, hodinește-te o țără, că plecăm, după al doilea cântat. Flăcăul o să rămână aici în tabără, s-o întoarce el. Bade Dumitre, chemă apoi, cu un ton oarecum mai răstit .

- Poruncă, Măria ta!

- Bădiță, voi pleca peste vreo trei, patru ceasuri. Dacă aș' porni acum, îi prea trudit Mihu și aș' și orbecăi prin întuneric. Rostuiește' neatale, pe mai departe de toate. Ionuț merge cu mine și cu cei doi oșteni ai noștri. Ne vom vedea la Lespedile, unde o să mă așteptați până ajung. Doar știi locul și toate ce-s pe-acolo!

- Da cum să nu știu, îl știu dinaintea ta, când veneam și te găseam încă copăcel, la Hîrlău.

- Bine. Dacă rămâneți fără tain, acolo pe Siret, deși eu știu că este totul pregătit pentru oameni și dobitoace, te duci la Hîrlău, la curte, să aduci ce-i de trebuință. În cinci, șase zile, ești la Lespedile. Eu cred c-o să vin tot pe-atunci, așa că nu te repezi la mers. Întâlnirea cu mușterii e pesti zăci zile, nu? Așa că... Să ni se pună și nouă, pentru drum, niște merinde. Și un urcioc cu vin di-aista, ce învie și morții, cum l-ai blagoslovit, că ne-o fi de trebuință. Ai grijă, bădie, și di băietu' ista ce o venit cu Mihu, el rămâne. Să-l ții drag, în locul lu' Ionică. Acum, mă duc în căruță să mă culc o țără. Să mă trezească garda cam după primu' cântat de cucoș ! Să fie și Ionuț, și oștenii, gata, tot atunci; pregătiți un cal pentru Mihuț. Al lui îi prea trudit. Îl veți lăsa la Roman, de unde îl luați pe cel care l-o schimbat el acolo și-l aduceți la Lespedile pi Siret. Și înci ceva bădiță,

să-mi dai pi Corbu până la Roman, că Roșu, știi câți ani are, îi bun numai la treburi molcome, și dacă îl iau pe dânsul mâine, l-aș ucide, la ce nevoi ne așteaptă.

- Așa o să facem! Dumnezeu să te lumineze și să te ajute, Petruț, că așa ne ajută pe toți, și tare avem nevoie de mila Lui, după cât mă duce capul și bag eu seamă! Te rog, Petruț, aminte adu-ți, în ce o să hotărâți, de Măritul Ștefan, a lui învățături și poruncă. Tuși apoi, emoționat.

Petru ascultă parcă cu evlavie ultimile vorbe ale oșteanului, se îndreptă apoi și se aburcă în căruța unde își odihnea, de obicei, în drumurile de caravană, trupul și-și întreba și îndrepta, câteodată, sufletul. De data aceasta, era hotărât să dea mai multă atenție trupului ce avea misiune grea în ziua ce urma. Unul dintre oșteni, dar nu din cei care îi erau gardă, se aținea pe lângă căruță, supraveghind somnul liniștit, ce se pare că l-a cuprins repede pe boier. Peste tabără se așternu o liniște, ce parcă era emanată de trupurile trudite ori de sufletele fără prihană și povara păcatului voit. Doar stelele albeau în înalturi negura cerului, cu un freamăt sclipitor și tot mai vizibil înspre Drumul Robilor. Acea frământare, pe pământ era la fel cu susurul rece al vântului care amenința cu semnele sale pentru viitorul apropiat; și era întărită de zbuciumul ca de condamnat al frunzelor de copac, ce foșneau uscat în noapte. Focurile au pălit de mult, doar cel din mijloc, mereu ațâțat, făcea pe pământ diferența între întuneric și lumină, iar zgomotele naturii, erau împănate arar cu tusea omenească, cu furnăitul vreunui dobitoc sau cu un lătrat de dulău, imediat potolit de vreun planton.

Planton era, dar fără rînd hotărât și bădia Dumitru care nu putea în nici un chip să ațipească. Ultimul eveniment nu-l mai lăsase să lipească geană de geană, scormonind în mintea lui întâmplări trecute de o viață, iar în suflet, chipuri și sentimente ce le credea de mult ogoite. Neliniștea și teama, încrederea și speranța, sentimentul inutilității și multe altele erau trăiri legate de ceea ce urma să hotărască bărbații, care pentru el, erau încă copilașii ce-i știa din cruda pruncie și care trebuia să poarte acum poveri de mare răspundere și însemnătate pentru țară. Mai ales

că Domnul țării a cerut sprijin și sfat unchiului său cu toate că..., înseamnă că pericolul e mare. Dar a mai trecut Moldova prin pojar și a izbândit; va izbuti și acum, că o are în grijă Măria Sa. Poate El, de acolo de Sus, a poruncit lui Ștefăniță să caute mintea și umărul lui Petru, care era de partea neamului și mult iubit de norod. Iar dacă domnul va asculta de sfaturile unchiului, însemnează că iară Moldova o să biruie, precum barca ce mereu e deasupra valului.

Se ridică de pe cojoc, înțepenit, chiar dacă s-a tot răsucit în culcuș și cerceta, cu o oarecare cunoaștere, cerul. Stelele parcă își mai pierdură din strălucire, semn de trecere în altă zi. Căută pe boltă Carul mare și, după poziția oiștii, își dădu seama că era ceva timp trecut după miezul nopții. Nu avea cum să audă cântatul cocoșilor, în jur nu prea se aflau poieți, iar din cei sălbatici nici pomeneală. Hotărî să mai țină tovărășie gândurilor sale, până aproape de răsăritul Lunii. Și bunînțeleș, gândul, nu-l putea găsi acum decât legat de norocul și soarta de sute de ani a acestei dragi țărișoare, mereu fără balsamul privilegiului, căci norocul nu prea calcă în ograda săracului. Da' nici săracă nu a fost țara, că dintotdeauna a avut cea mai de preț bogăție: libertatea; încă de când străbunii daci au fost hăcuiți de săbiile romanilor, partea moldoveană nu a cunoscut decât supunerea în fața bunului Dumnezeu și atât. Și mulți au fost cei ce au dorit să-i fie stăpâni, dar au rămas doar cu dorința și cu mare pagubă, dacă au cutezat a încerca aceasta. Cutezătorii au primit ce-au căutat, dar și mulți de-ai neamului s-au strămutat de pe pământul ce le-a dat, legănat și mângâiat sufletul, în altă lume, neînțeleasă nemuriților. Măritul Ștefan, neamul Jderilor, al Șoimarilor, al Bistricenilor și alte mii de mii, plecate pentru credința și pământul lor n-o să lase țara de izbeliște și ne vor întări brațul și mintea, nouă și celor ce ne urmează, pentru a păstra ceea ce ei au dorit, gîndi oșteanul.

Tremurul trupului îl aduse în lumea prezentă și văzu că Luna, ce trebuia să se întregească, dădea contur lucrurilor colțuroase, semn că cei aleși trebuiau deșteptați. Întări focul, puse niște pastramă la rumenit și se îndreptă spre boier. Dar nu apucă

să ajungă la căruță, că Petre sări gata îmbrăcat, dând binețe și rugând să se adune și ceilalți. Ionuț se ivi și el. Simțind mișcare, majoritatea taberei se deșteptă și care de pe unde se aciuase urmărea pregătirile de despărțire. Erau cinci bărbați ce plecau într-un drum de taină pentru ceilalți. În timp ce caii își primiră porția de ovăz, de șei au fost măiestrit legate proviziile de trebuință. Și cei cinci s-au apucat de ospătat, chiar dacă era așa devreme; dar un ospăț hulpăvit, doar pentru saș, ca a unora ce-s în slujbă și toate le sunt permise doar cu zoreală, așa că nu conta momentul zilei pentru a se sățui. Au sorbit grăbit și câte o cană cu vin, căruia nu prea i-au mai simțit gustul.

- Badi Dumitre, așa cum am vorovit, ne vom revedea pe Siret. Nădăjduiesc să măntuim repede ce-i de trebuință. Pe Corbu și calu' lu' Mihuț să-i luați de la Roman, cum am hotărât și o să ne găsim la Lespedile. În rest, să n-ai grjă, că ne vom strădui, vom socoti drept, să fie treabă creștinească. Ramâneți cu bine și să aveți, drum bun!

- Mergeți sănătoși și norocul să vă fie tovarăș! Petru, Ionuț, să vă aibă Dum-nezeu în paza lui! Țineți drumul pe partea aiasta de Siret, că-i mai bun și drept. Să ne vedem sănătoși!

Petru, echipat și el ca pentru luptă, când voi să încalece pe Corbu, îl văzu pe Roșu, care rupse frânghia de legătură și dintr-un galop săltat, se opri lângă el, frecându-și botul de mai multe ori de pieptul său și împingându-l de lângă calul ales, ca și cum l-ar atenționa că a greșit șeaua. Petre, cu o privire umedă, ce o simți doar calul său, îi cuprinse capul ca într-o mângâiere, pe care numai animalul îi primi adevărata trăire.

- Nu, Roșule, nu am greșit, dar vreau ca măcar unu' din noi doi să poată ajunge la Hîrlău și acela nu sunt eu, acum. Da' nădăjduiesc, să fim iar ce-am fost amândoi, odată, și poate, și mai mult di-atâta.

Dintr-un salt, fără a atinge scara, Petru era în șaua Corbului și porni spre ieșire, însoțit de cei aleși și urmat de un nechezat repetat, în care se simțea revolta calului, ce se credea părăsit de cel drag lui.

Călăreții au dat frâu liber patrupedelor, într-un trap susținut, care, cu cât trecea timpul, îi apropia de lumea tot mai încărcată de griji și necunoscut. Semnele zorilor se făceau simțite, lucrurile apropiate prinzând un contur nedefinit.

Nimeni dintre cei plecați, deocamdată, nu scotea o vorbă, fiind și sub impresia imediată a despărțirii. Dar, ca totdeauna, orice despărțire e ca o mică moarte, doar că poate lua sfârșit atunci când și dacă te întorci. Iar cei plecați acum în adâncul sufletului lor zbuciumat sperau și în revedere.

111
... iar rădăcinile...
nu sunt amare

Se rupse demult noaptea, când grupul de călăreți, în goană turbată, lăsase mult în urmă, fără gând de oprire, locurile și oamenii ce-i știm. Curgeau pe bieții cai spumele de rămânea viscol în urma lor. Iar călăreții, aidoma bidviilor, parcă nu mai știau alt lucru decât cuprinderea depărtării, nu altfel, decât toată odată, chiar dacă și ei, fiecare era un râu de sudoare. Alergau parcă urmăriți de moarte, spre mirarea și disperarea unora din caii ce cam aveau nevoie de odihnă.

În frunte, se afla Corbu, care, chiar dacă era încălecat, nu de stăpânul de drept, își arăta pe deplin soiul ales, mântuind depărtările și subțind timpul. Nici ceilalți cai nu erau mult mai prejos, doar că impulsul călăreților era poate mai molcom. Dar Petre parcă uitase de tot ceea ce înseamnă prevedere, fiind robul unui singur gând: să ajungă acolo unde-l cheamă un ceva mai presus de sine, de limita efortului, de protejarea cailor și a tovarășilor lui. Căci rare erau momentele în care îngăduia, ca nefiresc deschizător de cale, mersul în trap, iar la pas și mai rar. Au străbătut satele într-un iureș ce stârnea mirare, ba chiar și teamă celor băștinași. Degeaba au încercat oștenii să păstreze rostul și regula deplasării. Acestea s-au menținut doar până ce lumina a reușit să devoreze întunericul, apoi, doar chemarea depărtărilor, ce îl ardea parcă pe Petruț, ordona legea.

Și caii au fost primii care au simțit paguba. Goana neîntreruptă și intensă, a făcut ca vigoarea și dorința de întrecere să se împutineze, rămânând doar acea supunere instinctuală și încrederea deplină în cel ce-l hățuiește. Dar și acestea au o limită, diferită de la un cal la altul. De aceea, șirul era destul de răsfirat. În cele din urmă, la strigarea unui corn și văzând că este singur la o distanță destul de mare, Petre a încetinit și apoi a oprit calul într-un loc anume decupat în perdeaua de verdeață ce mărginea drumul.

Descălecând și văzându-l pe Corbu, se dumiri acum de arsurile și durerile din corp și simți acea pietrificare ce se depune în anumite părți ale trupului, când îs multă vreme încordate. Din negru cum era, Corbu arăta aproape sur, din pricina spumei și prafului ce-l acopereau ca o platoșă stânenitoare. Bărbatul

cercetă atent cu privirile locul, apoi adună un mănunchi sănătos de iarbă uscată și vorbind calulului, dar de fapt, continuând cu o voce reținută solilocul ascuns de până acum, încep să-l frece pe Corbu, pornind dinspre căpăstru spre șa, îndepărtând atât cât se putea stratul de tină. Între timp apărură și Ionuț, care, descălecând, i se adresă muștrător, cu glas găfâit de om sfârșit și abulic:

- Mărite sluger, de când sunt însoțitor domniei tale, n-am apucat vreodată așa rupere de ciolane. Parcă ne primejduiesc din urmă păgânii. În felu' ista, ni cam pierzi pe drum, dar mai dintâi, s-or mântui caili.

Nici surul lui nu mai păstra aproape nimic din mândrețea de dimineață, respirând cu un fel șuierat, vizualizat prin mișcările spasmodice ale pieptului, picioarele subțiri fiind cuprinse de un tremur mărunț, iar pielea, pe tot trupul îi zvâcnea întrerupt, ca valurile mărunț încrețite, dinspre greabăn spre crupă..

- Doamne, Ionuț, nici n-am bagat seama, cuprins de mașterile gânduri. Și multe, și necunoscute, mai sunt. Vezi tu, Ionică, acolo unde mergem noi, nu știu ce ne-o aduce clipa, da' trebuie să ajung, cu cât îi mai repede, cu atât mai bine. Îi poruncă din poruncă și o alta din sânge, ce nu poate decât să mă ardă, până n-oi ști ce-i și cum. Am și un fel de teamă, da' și un fel de regăsire parcă a rostului meu. Că altfel, nu mă smonea degeaba, măria sa, nepotul. Mai ales, că unii boieri, după cum știi, încă nu au priceput că în țara asta-i un singur domn și-o lege de care trebuie să ascultăm toți, de voie, sau de nevoie și un singur Dumnezeu, la cari ni închinăm. Da... îți mărturisesc doar ție: judecat altfel, cutez să gândesc despre oameni și dreptatea ce-o au și ei. Tu știi câte oleacă despre viața mea, care o fost mai mult de câine oropsât, prin cele străinătăți, unde am fost silit să trăiesc, mai mult în silnicie, decât liber. Dorul de locurile mele, le alinam venind pe furiș, ca un talhar, urmărit de teama răutății fratelui meu, Bogdan, Dumnezeu să-l ierte. Nepotul, ce m-o chemat acum, știu eu ce gânduri are? Vezi tu, Ionuțule, că mintea mea e roaba neliniștii și a zbuțumului pentru mine și toți ai mei, dar și pentru alții ca voi și poati, graba mea îi drumul destinului, ce

nimenea nu-l poate ocoli, sau întârzia. De aceea, fie ce-o fi, trebuie să se aleagă una!

- Da' dacă mă lași să zic, eu știu o vorbă tari adevărată și nimerită și pentru acum; s-o zic?

Petru aprobă printr-o mișcare a capului și cu privirea direct întrebătoare, ce o fixă pe Ionuț.

- Apoi, eu știu că-i așa: dar, dacă vrei să ajungi repede undeva, trebuie să mergi molcom și cu măsură. Altfel, o pagubă, o întâmplare, ori orice neașteptat, te poate stânjeni, ori te poate opri din cale. Știi și neatali vorba „o plecat cu graba și s-o-nțâlnit cu zăbava”; peste tot, trebuie mers, ori trudit, cu liniște, știință și molcomire, altfelu, graba strică treaba; și-i pacat acu de zăbavă fără vrere, încheie el sentențios.

Sosiră pe rând Mihu și cei doi oșteni de gardă, ce numai pază n-au făcut, dar nu din vina lor. Descălecară și ei, și parcă după un ritual, fiecare încerca să curețe calul de valtrapul sudorii prăfuite. Apoi, desfăcură traistele cu ovăz pentru tainul cailor și, în cele din urmă, se apucă fiecare să-și scuture, sau să curețe, urmele cavalcadei disperate.

Popasul a durat aproape două ceasuri, timp folosit de cai și om pentru odihnă și masă; doar Petre nu-și găsea liniște și în tot ce făcea se vedea încordare, nerăbdare și un fel de reproș nedefinit și fără adresă. Chipul său surâzător de obicei, ca al unui ghiduş ce tot timpul pregătește o pozna, era acum ca de statuie rece și împletea nerăbdare, teamă și un fel de nedumerire ce-i denaturau purtarea calmă de fel, în una necunoscută lui, cu gesturile smucite și parcă neterminate și cu vorbele involuntar răstite. Era timpul până spre amiezi când, au hotărât reluarea deplasării, de data aceasta în trap temperat dar constant. Și parcă era mai cu spor. Adeseori, se întâlneau cu care și gospodari ce trudeau să aducă de pe ogoare, ultimile roade culese. Satele se îndeseau, răsfirate pe dealuri, sau mai în dreapta, parcă pitite de-a lungul Siretului. Era amiază când, după un deal, au aflat apa ce a dat nume, fală și sfințenie acestei țări. Era apa Moldovei care, parcă își grăbea cursul cu nerăbdare, spre întâlnirea cu Siretul. De la oarecare distanță, râul se vedea ca o funie răsucită din argint

lucitor, iar când dădeai în prundurile lui, înțelegeai cu adevărat sensul noțiunii de transparență, lichidul aceasta lăsând loc privirii, spre cele mai ascunse cotloane și pietricele, multe de un alb sidefat, asemănând cu niște perle măsluite, dar nu înșiruite, ci răsfirate pe covata albiei și care își răcoreau noblețea mincinoasă sub unda ca de cristal.

Imediat, mai sus peste apă, se vedea Curtea domnească, nu prea făloasă, dar înconjurată de multe și sănătoase ziduri și de alte zidiri, în care viețuiau oamenii obișnuiți. Spre dreapta, peste Siret, se ghicea vechea citadelă Smederova, sau Samedrova, cum mai era cunoscută, ce încă nu își terminase rostul și veghea la vadul Siretului și pe drumul Vasluiului.

Au traversat apa Moldovei și în trap ușor, după o adăpare nu prea îndeajunsă pentru animalele înfierbântate, se îndreptau spre cetate. Străzile erau drepte și acoperite cu piatră de râu, fiecare uliță fiind mărginită de șanțuri de scurgere. Casele erau mici dar îngrijite, ocolite cu garduri întocmite din bulumaci despicați în două, sau din nuiele groase împletite măiestrit și neștiut de tot muritorul. Oamenii întâlniți, îi cercetau preț de câteva clipe, mai mult din cauza urmelor drumului parcurs în forță, altfel, băștinașii, erau obișnuiți se pare, cu alaiuri fel de fel.

La curte, erau așteptați: cai de schimb și nu de oricare soi, merinde gata pregătită pentru drum, dar și pentru prânzirea imediată, pe care au devorat-o hulpav. Ba, Ionuț, s-a ales și cu niște șoapte pe care nu le-a savurat decât el, iar ceilalți nu au auzit decât „când o să mă-ntorc”. Petru a sfătuit preț de câteva minute cu pârcălabul cetății, cu care se știa mai demult, de la care a aflat și a cântărit ceea ce s-a întâmplat în ultima vreme, lucru mult folositor lui. După acest sfat, fruntea i s-a mai lipsit de povara înnoată a gândurilor, cu toate că neliniștea încă îl măcina și-i ținea gândul rob și spre ai lui, care oricând pot fi cei cuprinși nevinovați și neștiutori în mijlocul vâltoarei. Câtă dreptate a cuprins spusese mamă-si, care ades îi șoptea, dar el, pe-atunci, nu deslușea deplin înțelesul pildei:

„Băiatule, tu în viață, o să fii ca un ou, pentru unii din aur, pentru alții di șerpe și, până la clocire, zilili liniștiti pentru tini or sî fie rari,... dar și dup-aceea. “

Iar cum în tot ce-i viață la-nceput e mai greu, dar pînă la urmă, îi tot așa, oricine dă din brațe trebuie să plutească, dacă nu, se afundă și dispore.

Între timp, se dădu zvon peste ziduri despre cine sosise în cetate și oamenii locului, din curiozitate, sau cu pricină, se adunau în fața porții celei mari, așteptând.

După ce au socotit și făptuit cele necesare pregătirilor pentru un drum, ceva mai lung decât cel de până acum, călătorii se ațineau să încalece. Lor li s-au alăturat încă patru oșteni și ei armați ca de război, ce se cunoșteau cu cei din grupul nostru, dar mai bine cu Mihu cu care șuguiu :

- Da', încotro măi creștinilor, că o trecut vremea praznicului ?

- Apoi, îi răspunse unul, chiar dacă în țară or fi multe pomeni, mergem cu domnia ta ca să nu trebuiască să ti prăznuim, ducî-se pe pustia neagră. Da' poati, o să prindim o cununie a domniei tali, ca să nu ieșim în pagubă; dar s-o cam trecut chiar și vremea babelor la domnia ta.

- Când om ave vremi o să mântuim și aiasta, măi Gheorghită, cu toati că pe mine mă mai însoară de-acum, doar babele cari s-or mai găsi; da' nu-i greu defel să te legi cu chirostriile, greu îi să poți duce asta și noi, oștenii...

Îngroșarea alaiului a fost se pare urmarea sfatului cu pârcălabul, dar pricina a rămas ascunsă. Destul că, la plecare, după plecăciuni, pârcălabul mai atenționă cu voce oarecum tainică și cu o undă de îngrijorare:

- Și băgați seamă, mai ales la vaduri, că parcă unele din ele clocesc și oploșesc talhari ce nu sunt născuți de aist neam. Mai avan pe la Șcheia. Om avea noi, odată, vreme și ac și pentru cojocul lor, că parcă s-or trezi în țara lui Papură-vodă și nu în una de creștini. Mergeți cu bine!

- Ramâneți sănătoși și să ne vedem cu bine! Și vă mulțumim de găzduire.

La ieșire, la poarta mare, un grup de mujici, cu cușmele ținute în mână, făcu respectuos o ruptură, prin care șirul de călăreți trecu în voie. Când ajunse și Petre, se auzi un glas ca al unui om trecut, dar totuși hotărât și mândru:

- Să nu ne uiți nici pe noi, Doamne! Cânt' o trebui, să ni găsaști și om vini.

Din străfundul amintirilor, Petruț scoase la iveală o potrivire cu ceva cunoscut, cu un glas din vremurile depărtate ale copilăriei sale. Își îndreptă privirea spre chipul ce a vorbit și care era al unui moșneag ce, cu toată uscăciunea trupului și albeața răritelor plete, stârni în oștean o aducere aminte și o adâncă și năvalnică emoție:

- Bade Florică, 'neatali ești?

- Eu sunt, doamne, mă mai știi încă? Îs cel cu care ai învățat, demult, rostul căitului și așa mă strigă lumea. Da', pi-atunci, și eu, și domnia ta, eram din alt timp și alt aluat. Di fapt atunci, erai abe plamadă. Și uite ci mândrețe îmi văd amu ochii! Și încă mă mai și știi după numiri... Nici nu-ți închipui ce bucurie mi-ai făcut! De-amu..., pot să mor.

- Să nu mori, uncheșule, că am să mă întorc și trebuie să ședem la depănat amintirile. Și să știi că tare mai trebuie să lămuresc niște taine ce mi le poți și 'neatale lumina.

Sări de pe cal și-l îmbrățișă cu drag pe moș, spre îngrijorarea celor ce trebuiau să-l păzească și care imediat au făcut cerc de patru cai în jurul lor.

- Amu tare nu am vreme. Da' mă bucur că te văd sănătos. Unde șezi și cum o să te gălesc?

- Ioti-te că în suită, ai un nepot al meu, Gheorghică, ce-i de multă ispravă El o să-ți spună ce vrei să afli despre mine. Da' să știi, doamne, să nu-ți vrei să ai vreme dacă n-ai ce faci cu ea. Că ci-i pre mult, nu mai ari căutari. Da și ci-i puțan și-i părăduit, tot nu-i cu folos. Mergi cu ghini, că vreme s-o găsi. Și să ai ursitoarele di partea dumnitali, iar di va fi musai nevoie, și vei voi, să ne chemi, că va sări să te ajuti, lăstarișul vechilor rădăcini cari-or odrăslit, iar rădăcinili nu-s amari, doamne! Dumnezău să vă

aducă izbânda și binele, că și binele și răul, ajunge la tăți și pentru tăți, di mai și rămâne !

Au pornit urmăriți de gândurile bune ale celor rămași, străbătând așezarea, cu Mihu în frunte, urmat de doi ostași, apoi Petru cu Ionuț și câte un oștean pe flancuri, iar la urmă, ceilalți doi războinici care și încheiau formația. La o bifurcare, după ce au ieșit mult din târg, Petru, Ionuț și Mihu au ținut un sfat repezit și au hotărât să urmeze calea de pe cursul Siretului, fiind directă spre cetate, spre deosebire de cea ocolitoare pe la Baia. Mai ales că toate drumurile erau încă neatinse de multă vreme, de ropotul vreunei ploii care să le moaie.

Și curgea calea sub copitele cailor fără a urmări întocmai nesfârșitele coturi ale apei, ce parcă se înmulțeau, pe măsură ce ei urcau. Urcau, e un fel de-a zice, drumul părea drept și doar costșa vreunei coline, oferea călătorilor dreptul de a privi de sus apa Siretului, apă atât de șerpuitoare. De o parte și de alta a drumului, se ațineau păduri de luncă, ce nu erau băgate în seamă de om pentru lemn de zidiri ori pentru ardere, copacii crescând după reguli și condiții doar de natură hotărâte. Căii făceau față cu bine drumului, mai degrabă călăreții plecați de cu noapte simțeau arsurile și moliciunile trudei. Însă, ei nu erau oameni ce se dau cu una, cu două, și nu erau la prima încercare de acest fel. După ce au străbătut cu ceva mai mult de zece poște de la Roman, drumul ales tăia apa Siretului cu ajutorul unei platforme plutitoare, mânăuită de doi oameni zdraveni, ajutați și de niște flăcăiași, care și aveau pe malul apei și gospodăriile, semn că asta era ocupația lor zilnică. Drumeții noștri, pentru a scuti din timp, s-au abătut puțin mai pe la deal, unde era un șuhoi lat, semn că locurile nu le erau străine și-au trecut ușor apa, iar caii nu s-au udat mult deasupra genunchilor. Au revenit apoi la calea veche, pe sub un mal înalt care era închegat din uriașe lespezi de piatră de râu, drum care urca lin apoi printr-o pădure de carpen cu stejar amestecată. Aici, trecerea era mărginită în stânga, cum mergeau călăreții, de râul ce-și trimetea uneori semnele zăvoaielor și luncii până aproape, iar pe dreapta, panta lină, era îmbrăcată cu un

amestec de tufe și mai rar cu arbori groși, ce poate doar râul le mai știa numărul anilor.

Mihu, care deschidea cale și se vedea că este un bun cunoscător al locurilor, îi atenționează pe cei din urma sa, mai mult ca o constatare decât ca informație:

- Ne apropiem de răscrucea de la Lespedile. Poate aveți de lăsat vreo vorbă.

Și nu mult după ce au trecut șuhoiul, au găsit că drumul se împărțea spre mai multe părți. În jurul răspântiei, era o arie destul de largă pe care oamenii au defrișat pădurea lăsând loc unor bordeie, chiar și unei clădiri mai sănătoase, cu acareturi. Iar într-o parte, se zărea și un țarc cine știe pentru ce rost! Nu au întârziat deloc, abia au schimbat binețe cu cei de pe loc, care-i urmăreau cu palma strașină la ochi, apărătoare de soarele ce se pregătea de amijit.

Doar Ionuț se abătu până la clădirea mai arătoasă și lăasă poruncă stăpânului sau ce o fi fost omul, despre sosirea carelor cu vin și găzduirea lor, semn că acea construcție avea vreun rost în întâmplările de până atunci.

Din mers, Petru i se adresează lui Gheorghită, nepotul bătrânului rânduș:

- Flăcăule, vezi tu drumul ista care se duce spre dreapta în deal? Și fără să aștepte vreun răspuns, continuă cu o voce în care tremurul emoției își avea locul lui mult simțit: la capătul lui, la Hirlău, uncheșu-tu Florică mi-o pus prima dată dârlogii calului în mână, mi-o arătat cum se mânuie un nărăvaș și o fost primul ce mi-o deschis ușa spre tainele căitului. Dar sunt mulți ani de-atunci. Era dânsul cam de vârsta mea acum și toate parcă erau altfel, toți erau parcă mai bune, or așa simțeam eu atunci. Că omul, trăiește pentru el, doar cât îi copil, mai departe, îi doar sluga grijilor și nevoilor de tot felul și-i rob în slujba altora, dacă omu-i Om!

Oșteanul se mulțumi să asculte, mirându-se în sine sa de locurile și întâmplările pe care bunicul său le-a petrecut odată, parcă nevenindu-i să creadă, știindu-l doar cum îi și ce poate acum.

Trecând de Lespede, au dat ghes cailor spre un trap susținut pe drumul ce se aținea cu Siretul, dar nu la fel de cotit. Aveau plănuit să urmeze acest drum, până unde râul înghite apele celui alt frate, râul Suceava, și pe malul acestuia din urmă să ajungă direct la porțile cetății. Așa s-a și petrecut calea și târziu în noapte, au ajuns cu bine și s-au rostuit, frânți de trudă, la curțile domnești, unde se știa că trebuie să sosească și au găsit pregătite toate cele necesare găzduirii unor drumeți, aproape epuizați de lungul și graba parcurșului de peste cincizeci de poște, ce le-au străbătut pentru împlinirea chemării. Nici hrana nu le-a mai folosit, aproape toți, înafară de Petre și Mihu, oameni și animale, s-au predat somnului binefăcător. Iar liniștea târgului făcea frăție tainică cu partea cetății, ca și cum s-au înțeles de cu vreme de așa ceva. Doar câte un glas de strajă se simțea, semn că Moldova nu doarme, ci e doar la odihnă.

Se prelinse restul de întuneric, precum o clipită, și oboseala trupului încă își cerea birul, târguindu-se cu încăpăținare, înduplecată doar de vigoarea și forța oșteanului, călit de atâte alte istoave.

El, Petru, nu s-a culcat însă înainte de a îmbruce grăbit bucatele pregătite și a afla mai în amănunt lucruri oarecum liniștitoare. Apoi căzu în somn adânc și liniștit, ca a omului ce a ajuns în locul unde îl cheamă datoria; că nu-i mai mare neliniște decât cea a lucrului de făptuit și nimeni, nicicând, nu s-a putut ascunde de propria-i judecare a faptei sale, ce nu iartă, nu comută și nu amână vreodată sentința. Când se trezi și se sculă, nu mult după răsăritul soarelui, mai leneș în zile de toamnă, semn sigur că obișnuința este o a doua față a omului, după ce se interesează de starea oamenilor săi, tocmai când se pregătea să îmbruce oarece, fu anunțat de o solie de la cetate. Ceru să i se pregătească un cal și pofti pe sol. Era unul din băiețandrii din vremea măritului domn Ștefan, acum supraveghetor în treburile cetății, cu care se însoțea adeseori la joc, Petru, fiind mai totdeauna, după înțelegerea copilărească, ba și după rang, cel câștigător. Acum, oșteanul era om în toată firea; s-au recunoscut pe dată, s-au bucurat și fericit

de cum arată fiecare și i-a transmis slugerului porunca de a veni în cetate.

- Ajung cât de repede pot, îi spuse Petru, ca apoi, să înfulece lupește din bucatele pregătite deja pe masă.

Lăsă răspuns pentru oameni să-l aștepte apoi, porni spre cetate. De nerăbdare, Petre nu urmă drumul obișnuit, ci a tăiat valea adâncă spre citadelă pe o potecă directă ce se alipea de poalele unei stânci uriașe, pe care o continua spre înălțime cetatea. Aproape de porți, spre mirarea lui, Petru se întâlnește cu Mihaela, ce îl aștepta și care, surâzător, îi ură ziua bună.

- Să dea Domnul, da' tu n-ai dormit nici astă-noapte?

- Am apucat o țară de așternut, dar am venit dimineața să dau socoată de însărcinare. Domnul Ștefănel, te așteaptă cu nerăbdare. O să mă găsești, după ce mântuiești treaba la curte. Mă aflu și te aștept în târg.

La intrarea de pe pod, dar și la ziduri, oștenii de gardă au luat o poziție respectuoasă, ca pentru un om însemnat în grad și demn de onor. Chiar dacă era puțin cunoscut de oștenii din garda cetății, fiecare din aceștia recunoștea în Petru luptătorul mândru la trup și era bănuită ținuta ierarhică.

Până aici, oricâte s-au întâmplat, au avut martori, așa că am putut afla și noi; înăuntru doar bunul Dumnezeu a fost sprijin și sfetnic celor doi bărbați în moment de taină. Sau așa ar fi trebuit să fie. Dar cum și pereții au urechi, indiferent de grosime, timp sau originea lor domnească, s-au putut strecura și la noi crâmpoșele din ce s-a întâmplat. Cum îi și vorba: o taină nu-i taină până nu o cunoaște orice babă și ea, taina, ar muri dacă ar fi chiar taină, iară noi, nu am mai fi aflat nici cât îi negru sub unghii.

Așadar, Petre a fost condus, chiar dacă el cunoștea locurile încă din vremurile nu demult trecute, în sala unde se aduna de regulă sfatul domnului și erau primite fel de fel de solii. Dar fără protocolul și întârzierea pricinuită de obiceiurile și uzanțele de la curte. Lumina în încăperea era dată mai mult de niște facke, ferestrele înguste intrând în rolul lor luminător, mai mult după amiază, când le îmbrățișează soarele. Dar, era sporită tainic și de un mic altar, ce se afla în colțul estic și unde ardeau

mai multe candelă ce revărsau și lumină și aromele unor odoranți cucernici. Pe latura opusă, era așezat pe un postament destul de înalt față de pardoasa făurită din dale de piatră, scaunul domnesc care impresiona prin măiestria lucrăturii, dar și prin dimensiunea sa.

Nu apucă Petruț să vadă deplin eventualele schimbări, că o ușă laterală se deschide, lăsând loc de trecere barbatului, care l-a chemat aici cu multă insistență. Nu era în ținută domnească, semn că întâlnirea era ca de rudenie și doar locul păstra momentul un aer solemn. Și totuși, în îmbrățișarea celor doi se simțea vag un ceva de stânjeneală, ca și cum timpul sau evenimentele au îngrădit calea între ambii și acum, încercau să caute o altă apropiere.

- Bine-ai revenit, unchiule Petruț, și-ți mulțumesc pentru graba cu care ai răspuns la chemarea nevoii mele! Se cunoaște încă o dată că sângele niciodată nu se va face apă.

- Bine te-am găsit sănătos și în pace, măria ta, că am cam intrat la gânduri după felul soliei și grăbnicia chemării; da' bine că o fost grijă degeaba.

Nu-i degeaba, unchiule, că focul ascuns, cel care mocnește îi cel ce poate reizbucni și te poate arde cel mai rău. Nu te chemam eu așa, de flori de măr, și dacă nu voiam să mă sfătuiesc cu cineva de încredere. Și singurul și cel dintâi sfătuitor de-un sânge cu mine ești dumneata și acum, dintâi, vreau să-ți zic că rău am făcut că nu ti-am înțeles și ascultat cu multe, da' mai cu pricină cu hatmanul Arbore și feciorii lui. Era mult mai cu folos dacă urmam numa' glasul inimii mele și sfatul tău, trimis cu dragoste, mie: că orice foc se ogoaie, dacă nu-i mai pui lemne, dar acum... Eu nu prea știu ci-o fi fost între dumneata și tata, dar, pentru mine, ești singurul ce duce în el și sânge de-a lui bunicu Ștefan, ceea ce nu-i deloc puțin. Și cred că amândoi, fiind cei ce-am mai rămas din neam, nu om face de ocară ceea ce el o pohtit, legat de neam și țară.

- Doamne, da' ce bine mai vorovești, măria ta! Să deie Dumnezeu să-ți fie fapta după gând și împlinirea după faptă, ș-

atuncea toate or fi cu dreptate. Eu o să-ți fiu alătura, cu tot sufletu' din mine, cu toată judecata și puterea mea.

Între timp, au părăsit vasta sală retrăgându-se într-o încăpere mai mică și mai intimă, din apartamentul domnesc, unde erau pregătite cele necesare unui ospăț de dimineață. Ce au vorbit mai apoi, vreme de vreo trei ceasuri, e greu de știut. Numai că, atunci când au ieșit, Petruț continuă, ca o concluzie la ceea ce vorbiră în intimitatea celor patru ochi:

- ... și eu cred, iubite nepoate și domn, că puterea și slava unui neam nu stă în numărul armatelor sau a bogățiilor din visterii; aiestea sunt trecătoare și înșelătoare, pentru cei ce le prețuiesc în fruntea purtării lor. Oamenii, cu voile și nevoile lor, cărturăria din monastiri și care trebuie să fie împrăștiată și printre oameni, obiceiurile și datinile noastre, alături de liniștea și împăcarea sufletului, sunt cele mai de preț odoare, pentru noi și pentru cei ce vor urma. Cum ne spunea și tata, bunicul domniei tale, fie-i ușoară țărna Putnei, mai întâi de toate este sufletul și după aceea, trupul. Aiasta se potrivește și pentru tot neamul nostru, cât o fi lumea și pământul.

- Așa să fie, moșule Petruț. Nu am greșit nicicând de am ascultat porunca tatălui vostru, ci numa' când am uitat de ea; dojana fratelui, a neamului, e mai dulce, mai caldă și mai cu folos decât un ciubăr de vorbe mieroase, ce-s todeauna prefăcuti. Asta o simt și acum și n-o s-o mai uit vreodată, câte zile mi-o da Dumnezeu. Cum și când ne mai vedem, ai și treci după ce...?

- Voi pleca acolo unde am hotărât și voi căuta să ogoi mânia și spaima boierilor porniți împotriva măriei tale, voi mântui cu folos cred treaba ci-am vorghit-o; iar dacă tot sunt în acele locuri, voi trece și-am să aprind câte o lumină la mormânturile de la Putna și voi intra să mă reculeg și la Rădăuți, la biserica neamului nostru. Când mă întorc, peste două sau trei zile, trec să mărturisesc ce am făcut; dup-aceea mă duc să văd de carele cu vin, ce mă așteaptă, sau le aștept la Lespedile, apoi mă așez la curți, la Hîrlău, pentru iernat și alte îndatoriri ce le am.

- Rogu-te, să aprinzi și din partea mea o lumânare, pentru odihna tuturor celor adormiți și una pentru sănătatea noastră.

Tari aș dori să fi mers și eu, di n-or fi fost trebili dom-niei și boclucul ăsta. Doresc a-ți spune să te întorci cu bine, sănătos și cu izbândă.

- Rămâneți cu bine! Am să-l iau cu mine și pe Mihu, dacă nu ești împotrivă.

Întors la locul de găzduire, la curtea domnească, chemă oștenii de la Roman, le mulțumi și îi îndreptă spre locul de unde l-au însoțit.

Și nu trecu multă vreme până când, pe partea prăvălată a târgului, ieșea un grup de călăreți ce o ținea direct și se pierdu privirii, urmând drumul vălurit dinspre miazănoapte.

Către munte, se prefigurau pâcle amenințătoare ce astupau calea soarelui care și-așa era mai tot timpul scăpătat de strălucirea luminii, păgubindu-i și pe muritori. Turme răzlețe de nouri, ca niște zimbri uriași strechiați pe nesfârșitul ceresc, se adunau amenințători. Vremea, ca și omul, trebuie să-și schimbe purtarea și semnele după anotimp, și anotimpul era de vreme mohorâtă. Dar în sufletul lui Petre era soare. Soarele frăției de neam și a mulțumirii că mergea spre a împlini și o datorie dragă lui, chiar dacă este întârziată, dar nu prea târzie.

Arar, pe dealuri, se aflau turme cu oile sterpe, după un ciclu de rod bogat, purtate acum într-o mică transhumanță, peste locurile fostelor holde. Ciobani împlătoșiți în mișoasele cojoace păreau statui arhaice sprijinite în atoatefolosita bâta strămoșească, având ca punct de sprijin palma stângă, ce cuprindea măciulia bâtei și amândouă erau parcă înșurubate în subsuoara dreaptă. Cu brațul drept, rămas liber, unii, fără a-și schimba poziția trupului, ridicau de la distanță, în semn de salut, căciuilile de miel sacrificat, înainte de a i se strica inelele în mișoasa blană de noaten. Alții, în alte locuri, așezați pe la un dos, dar cu vedere asupra întregii turme și cu bâta la îndemână, au scos de sub sarică o trișcă sau un fluier și umpleau împrejurul cu ritmuri diferite, potrivite după simțirea și știința fiecăruia, însă toți având în comun hangul vântului și tremolul behăitului vreunei oi. Nelipsiții dulăi ai fiecărei turme salutau și ei, în felul lor, trecerea călăreților, cu sonore manifestări canine, mai

insistente sau mai potolite, ori doar simbolice, în funcție de distanța ce-i separa de trecători.

Au trecut demult de Pătrăuți și de multe alte locuri ce se cheamă cu ecoul „uți“, când călătorii conduși de Petre au hotărât să ajungă la Arbore, unde slugerul avea de împlinit o parte a misiunii, pe o cale directă ce trecea peste râul Suceava, drum bine cunoscut și des folosit în alte prilejuri de către Mihăi. Mai ales că timpul își cam pregătea grăbit o altă față. Așa au și făcut, scurtând calea cu mai multe poște până au ajuns acolo unde aveau trimitere.

Au conăcit la curtea răzeșului Ilarie, gospodărie largă și îndestulată cu tot ceea ce-și putea dori un muritor. Petre, cu Ionuț gardă, a purces să se lămurească cu boierul Irimia de care îl lega adâncă și veche prietenie, din vremuri trecute, când slugerul l-a scos, într-o anume împrejurare, din tabunul tătarăsc de peste Nistru, unde era prins rob, făcând, totodată, păgânilor și o grozavă pagubă de cai, pe care i-au luat cu ei, de i-au vândut împreună mai apoi, în ținutul Galațiului. Atunci s-a pricopsit Petre cu o adâncă tăietură la umăr, care și acum îi aduce o amorțeală dureroasă la vreme ploioasă, dar a și câștigat pe viață un bun și drag tovarăș. Cu toată legătura aproape frățească, după bucuria și căldura revederii, Irimia s-a tulburat grozav, întunecându-se mai ceva ca vremea de afară, când a auzit de scopul vizitei tovarășului său. Multă trudă și dibăcie de cuvinte a împletit Rareș, chemând în ajutor și o ușoară formă de șantaj sentimental, până când Neculai Irimia, rebel și proscris încă din septembrie, a început să-și ogoaie teama, revolta și pornirea răzbuțătoare ce o avea. Noroc că solul a aflat, dar tot la gospodăria gazdei, un vrednic și de neînvinș aliat: un urcior cu uleiosul vin de Cotnari, ce Neculai îl avea păstrat undeva, prin cele pivnițe, uitat de mai mulți ani. Acesta, alăturat minunilor din cuhnia Mariei, nevasta boierului și comandantul suprem din ograda lui, stăpână uneori și pe gândurile bărbatului ei, s-au adăugat aliaței tocmite, pentru împrăștierea norilor din sufletul gazdei, care au dispărut până la urmă de tot, cu o vorbă pe care boierul a spus-o ca o concluzie: „fie diavolului nacazuri, că pre

puțin trăiesc ca sî li țin cît lumia la sân! Ci-i facut, îi bun facut și-i trecut, nu sî mai schimbî. Dumnezeu o sî ni giudici pi tăț pi ceia lumi! Pi aiasta hai sî ni mai iertăm și noi cu câti o ulcicî di busuioacî din giili di pi la Cotnari, cî tari mai ușurează din tăti pacatili. Da, Petri, ești chezaș pentru vorba domnului Ștefanuț; sî fie vorbă și legi, cî s-o cutremurat distul țara, pînî și munții di-atâta dureri, ci nu trebuie sî hie. Marie, mai vez' ci-i pute aduna aici, pi masî, drept așternut pentru un așa gin! Cî parcî ni cam pedepsăști sau nu bag eu samî ghini?"

- Și ne va judeca, Niculai, Cel de Sus și pentru puterea noastră de a ierta greșelile alor noștri, pe cari numai și doar El, ari harul să le osândească. Noi facem numai vrerea Lui, poruncită nouă!

Au mai iertat și ei multișoare căni cu busuioacă, de boierului îi veni poftă și de lălăit, ba chiar și de lăutari. Tare i-ar fi plăcut și lui Petre, să cheltuiască o noapte alături de dragul lui tovarăș dar, dacă necazurile se țin ca boala de om, trebuia să scape întâi de ele și apoi vor mai vedea. Destul că, pînă au ajuns la casa răzășului, se trecuse spre miezul nopții, după ce cu greu au scăpat din casa lui Neculai, cu promisiunea garantată că se vor reîntâlni cândva.

A doua zi, mulțumind pentru găzduire răzeșului, au pornit-o mai departe, nu fără a se închina și la mândra biserică din sat, nu demult zidită, din porunca hatmanului Luca, lângă drumul ce duce și astăzi spre sărăturile de la Cacica.

O primă flacăra a fost stinsă de către Petre aici, unde para focului a fost mai aprigă. Mai are un hop de trecut cu frații Popovici de la Marginea, pentru a mântui pojarul și apoi, poate să se închine liniștit la mormântul lui tătâne-su, la Putna.

Străbătând drumul, care astă noapte era drum de întoarcere de la casa boierului Irimia, Petre se gândea și nu găsea cum să procedeze cu acei boiernași înavuțiți și boieriți prin voia și bunăvoința tatălui său, măritul Ștefan.

Dacă ei au mușcat așa de repede mâna ce i-a mângâiat, înseamnă că trufia și lipsa măsurii le-a cam luat mințile. Sau poate dorința de parvenire e mai puternică decât simțul

conservării. Orișicum, însemnează că sunt oameni de altă condiție sufletească, comparativ cu Neculai și cu ei trebuie lucrat ori cu momeli, ori cu amenințări și arătarea celor neplăcute ce le poate aduce, pentru ei și familii, atitudinea lor. Va avea grijă, dacă-i nevoie, chiar dacă nu prea-i era la îndemână, să-i laude pentru închipuite fapte de bravadă din trecut, ori să le facă promisiuni de mărire. O să se hotărăscă acolo. Dar, din câte i-a mai spus și Neculai, ș-a dumirit că aceștia, nu vor fi niciodată de siguranță într-o vreme grea, pentru apărarea neamului. Toate acestea i le-a zis și lui Ionuț, ce uneori era primul lui sfătuitor și câteodată judecător.

Au făcut dreapta, schimbând drumul cu unul care-i duce spre așezarea căutată și până la care nu mai aveau de mers mai mult de un ceas. Mai ales că vremea mohorâtă și urmele ploii cu lapoviță de astă noapte, făceau ca ritmul deplasării să fie mai rapid decât de obicei, iar prima zăpadă a îmbrăcat cu cușme albe culmile mai semețe ale Obcinilor. Era deja prezentă în peisaj o luptă repetată de când lumea între contrastul albului căzător din cer și negrul pământului, la care verdele întunecat al brazilor parcă arbitra, nepăsător, începutul gâlcevii telurice.

Conacul boierilor, de fapt două gospodării înconjurare ambele cu un singur zid ce purta prea puțin patina timpului trecut, se afla undeva în stânga drumului, pe o pantă domoală, cu o poartă ca de mănăstire, până la care se ajungea pe un drum de pământ, ce încă nu era înmuiat de ultimile bure și care era străjuit pe margini de câte un rând de molizi plantați și îngrijiți de mână de gospodar, arbori ce încă nu adunau mai mult de douăzeci de ani în zestrea vârstei. Călăreții au străbătut calea până la poartă, întâmpinați și apoi conduși de o haită de dulăi, care lătrau ca lupii și dădeau permanent ocol cailor nepăsători la amenințările lor. În deschiderea porții se arată un bărbat, nici boierește îmbrăcat dar nici ca țăran la purtare. El mai mult se prefăcu a ogoi căinii, strigându-le un huoo prelung, dar privind-i printre genele întredeschise ca la ochii de viezure, cu o mândrie de

vânător ce-și admiră otrocolul haitei în jurul vânatului și aștepta să vadă încheierea confruntării. Când călătorii s-au apropiat și gazda a văzut clar însemnele domnești, imediat a cumișit câinii, dând poruncă să le dea ceva de mâncare și a poftit pe oaspeți în ogradă. Între timp, s-a apropiat de grup un moșuleț, dar încă verde, ce se asemana cu primul bărbat, doar că cel din urmă era mai pirpiriu și dintr-o privire îl cunoștea de viclenie. Avea aceeași privire îngustă, ocolitoare, și un mers oarecum împleticit, ca de pisică ce nu vrea să-și ude lăbuțele, sau ca o vulpe ce nu vrea să-și trădeze direcția de mers.

La chemarea de a pofti în casă, doar Petre și Ionuț răspunseră mulțumind, ceilalți au ales câte un loc de unde să poată vedea fiecare orișice mișcare din ogradă. Mihu era mai lângă cerdac iar Vasile și Neculai, pe de lături, la oarecare distanță. Hargații, la început au privit curioși și temători la cele ce se petrec, apoi și-au căutat fiecare de rostul și treaba lui, aruncând doar uneori câte o ischitare ascunsă și parcă vinovată, către oșteni. Petre și Ionuț au pătruns într-o încăpere destul de largă, cu un tavan coborât, dar nu mult, din scândură sau poate dulapi geluiți, așezat sub grinzi transversale, toate purtând urme de fum, ce odată, a plutit în acea locuință mai mult timp.

Drept acareturi, în mijlocul sălii era o masă destul de mare, acoperită cu un macat subțire, țesut în patru ițe, care era mărginit cu un rând de canafi. Erau niște canafi nu obișnuiți, în formă de pământuf, ci păreau asemenea formei unor conuri de brad și erau împlețiți cu o igliță sau cu un croșet special, de o gospodină a cărei mână era blestemată să creeze doar măiestrit. Pe lângă masă, erau așezate mai multe taburete, cu așezătoare rotundă, ce parcă atunci au fost aduse de la dulgher. Deasupra macatului, pe mijlocul mesei, se vedea un vas de o formă aparte, ca o clepsidră. Aceasta părea făcut din lut ars și parcă uitat de meșter în afumătoare de la un Crăciun la celălalt, așa era de neagră. Pe pereți, erau atârinate covoare frumos înflorate, straițe migălite cu meșteșug, iar laița era de un format asemenea cu al paturilor cu baldachin și era învelită cu un fel de cergi tesute în foi, cu lâna țurcanelor de nuanțe diferite și care nu au fost

măsluite cu efemera boia. Toate erau semn că, în casa aceea, țesutul lucrului frumos era o ocupație a vrednicei gospodine.

Se mai vedeau într-o parte două sipețe, unul închingat cu fier, de un potcovar, după ce dulgherul a mângâiat din daltă în lemnul de paltin, modele fel de fel, închipuie, dar cele mai multe reușind să fie o tălmăcire adevărată a căteșice din bogăția de frumusețe a naturii; și mai ales, sărea în ochi un fel de horn-cămin, care ocupa aproape jumătate din lungimea unui perete și cu care iarna ar fi încercat în zadar să-și arate puterile gerului.

Petruț, la îndemnul de a se așeza, nu spunea nimic, doar se mișca oarecum nefiresc, cu pași rari, la fel ca atunci când era în pază soldățească, într-o stare de pândar urmărind dușmanul, alimentând cu teamă, apoi cu un soi de groază pe cei doi împricinați.

Până și Ionuț, care era ca un planton lângă ușa de la intrare și care-și tot muta nedumerit greutatea de pe un picior pe celălalt, se miră de atitudinea tovarășului său. Figura lui Petre era ca a unui judecător nehotărât, care nu știa dacă să înceapă cu spintecarea celor doi, sau cu dat focului, întreaga casă.

- Iordachi, se auzi pițigăiat, glasul unei femei ce se ivi neașteptat, pe o altă ușă, făcută dintr-o foaie întreagă de copac, decupată meșterit dintr-un bătrân și gros stejar, da' neatali nu știi a pohti oaspiți și șadi? Cî vreu și aduc niști di-ali guri!

Speriată și dezorientată de privirea îngrozit-fulgerată a bărbatului, muierea se retrase brusc, cu spatele spre-nainte; iar când se închise ușa, cu un ton molcom, dar hotărât, se auzi și vocea lui Petre:

- Badi Iordachi, badi ioti-vă di ci am vinit: când o fost trebușoara ceia la Suciava, la cetati și ai cerut câti în lună și-n steli, ba și înci pi deasupra, domnu' nostru ț-o dat tăt și ț-o juruit cî nu-i spuni nica lu' badia Grigori, așa cum ai vrut, numa' și faci ci-i drept și creștinești; drept îi?

Codindu-se și privind pieziș spre frate-său, luat și el prin surprindere, Iordache răspunse cam îngăimat:

- Așă-i, măria ta!

- Și ai facut treabî cu dreptate, ca întri fraț' ș- așa cum fost-a înțălegerea?

- !!!

- Nu spui nica, cî n-ai ci zîci; ș-atunci, di ci încerci sî muști mâna ci te-o mângâiet, te-o mărit și cum poț' giudica pi alții ci-s mult mai presus dicât fapta și înțălegirea noastră ?

- ... badi Grigori,' neata, ca frati mai mari ci ești și cari ai mărș cu măritu' Ștefan piști tăt, ca un om a lui, ai fost răsplătit cum sî cuvini și mai mult dicât ți sî cuvine. La câti fălci di răzor ai primit, știut-a badia Iordachi cî li-ai rotunjăt și cu ali tatălui vostru , ci li-o primit și el lângă luncă, drept recunoaștiri pentru slujbili buni aduși coroanii și trebue sî li împarț cu dreaptati, nu sî zîci cî le-ai tîrguit, cum zîs-ai lui Iordachi? Da' di cii bani di aur, i-ai zîs ?Dar di cii cai o aflat frățâni-tu?

- Îi povesti vechi, slugeri. Iordachi era încă un fătălău, abe ișîsî la joc. Și eu hotărăm atunci ci și cum! ...Da' zî-mi, ci ni-o ascuns nie, Iordachi ?

- Iordachi era cu caș la gurî, da' neata erai în tătî cirea și ci-ai facut, o fost faptî di creștin, di om cu giudicati, drept și cinstit cum zîci cî ești ?

- Apui, sî vezî cî.....

- Da, hapca ci ai aruncat-o pi bieții nevoiași, di i-ai lasat din goi cu chelea, crezut-ai cî nu s-o afla și-i creștinești făptuirea dumnitali, și cini ț-o dat aist drept?

- Asta o s-o giudici Dumnezeu!

- Dumnezeu ti va judica acolo Sus, da' aici o fac oamini, ioti, cum îi și Iordachi. Și unu' și cililant sî știț' cî pacatili ci li avem li putem tragi, nici nu știm când și în ci fel. Și când vini ceasu'..., da' ceasu' acela îl putem grăbi sînguri cu nechibzuiți, dacî n-avem grijî!... Așa cî, bagaț sama, cî știț' ci spun eu acu'.

Lasați pacatili altora și vedeți-va di-ali ogrăzii voastri, cî sunt distuli și greli, dacî vreț sî cie bini! Ramâniț' cu sanatati și fiț' cu giudicati ! Iar undi aț` lins, sî nu mai stuchiț` c-o sî v-anghită stuchitu!

Valvârtej părăsi încăperea, lăsând încremeniti pe cei doi parveniți, urmat fiind de un Ionuț surprins și mirat, mirat și

surprins. Au încălecat și în galop au părăsit ograda, nebăgați acum în seamă de câini, până au ajuns la drumul larg, apucând calea în continuare, direct spre Ulma. Acum caii mergeau la trap, prilej pentru Ionuț de a se apropia și a vorbi cu Petre:

- Eu nu am priceput ninica din ce ai făcut și-ai dres , da' oare s-or cumiști ?

- Ca să pricepi și să înțelegi, trebuia să simți și să fi păcătuit ce și cum gândesc ei; ce m-am prefăcut eu, nimic nu știam până nu m-au învățat câinii lor: adu-ți aminte de haita de dulăi a Popovicilor, era să ne înfulece, până le-o zvârlit de mâncare. Și cum o trebuit să lupte pentru bucata lor, n-o mai avut grija noastră, se smuceau între ei. Așa și cu Popovicii, le-am aruncat un os, ca să aibă de la ce se lua. Că li se urcase binele și mărirea la cap și se credeau cu mult mai mult decât sunt și li se cuvine. Iar unii oameni, Ionică, pentru un ciolan sunt mai javre decât javrele turbate. Ei își uitaseră măsura și rădăcina. Acum, putem să ne vedem sănătoși de treburi. Acolo, între dânsii, o început o altfel de gâlceavă ci nu s-o ogoi degrabă!

Ionuț prinse acum tâlcul vizitei fulger, cu urmările dihoniei dintre frați și tare mândru era de Petruț.

Ajunși pe valea largă dinspre vărsarea Putnei în apa Sucevei, au găsit locurile îmbrăcate într-un pospai de omăt, ce făcea asuprire mai ales brazilor care încercau în zadar, cutremurându-se, să se scuture de alba podoabă înghețată. Drumul spre mănăstire tăia cătunul ce se înfiripase într-o rariște a codrului din domeniul lăcașului sfânt, ca apoi să poposească, mântuit, la poarta încastrată în zidurile ca de cetate, ce vegheau biserica.

Cu evlavie și pioșenie, călăreții au intrat fără nici o armă în incintă, caii rămânând în grijă, dinafara zidurilor. Pe Rareș, îl cuprinse o asemenea emoție, de tremura precum unul atins de friguri. Pașii lui erau aproape nesiguri, când s-a întâlnit cu părintele stareț în mănăstire. Cucernicia și tămâia au cuprins parcă totul împrejurul bisericii. Stăpâna locului, liniștea deplină, nu era tulburată decât de urma sonoră a pașilor făcuți, cu pioșenie curată, de cei ce căutau tărie, încredere și de ce nu

revelația, alături de mormântul neegalatului străbun. Și se rugau și pentru iertarea nevrednicilor ce cuprindeau lumea mai abitir decât racul ce nu dădea socoată nici doctorilor, nici leacurilor știute de până atunci.

Era ceas de vecernie când Petre, urmând cele creștine, s-a închinat la intrarea în pridvor, dar și în celelalte locuri, spre altar și apoi, s-a pierdut îngenunchiat, cu fruntea sprijinită de placa de marmură a mormântului din peretele din dreapta naosului, ce era casă veșnică măritului, slăvitului și regretatului domn Ștefan. Ce era în sufletul său, cum se cerceta, ce nădăjduia, ce destăinuia mut, doar Dumnezeu știe. Vreme de mai mult de-un ceas, a stat, statuie proslăvită rămășițelor tatălui pământesc și celui ceresc, într-o nemișcare, asemenea plăcii reci, făurită din marmură și înflorată din daltă de un meșter, cu multă migală și măiestrie, relicvă și totem, de care-și sprijinea încă Petruș fruntea. Nimeni nu voia să-l smomească din reculegere, dar nici n-ar fi reușit, chiar dacă ar fi încercat. Gândul îl întorcea, după o vreme, alături de marele domn, ca într-un film ce-i reînvia sfaturi, îndemnuri și pilde din vremurile de demult. Retrăia intens momentul când măritul Ștefan, recunoscând că păcatele lumești nu i-au fost

deloc străine, pentru ispașă, se gândea dacă nu ar fi bine să fie îngropat sub bolțile porților cele mari ale mănăstirii, ca tot omul să-l calce și să-l apese lespede, până la dezlegarea tuturor păcatelor. Și-și mai amintea stăruința cu care domnul propovăduia, că nu păcatul este capital, ci dorința de a trăi în ticăloșie. Ea este cea mai păcătoasă. Și altele multe trăiri, se preumblau surprinzător, prin rememorarea unor tablouri sau întâmplări, ce demult le credea șterse și pierdute în veșnicie.

Noaptea, au petrecut-o în chiliile mănăstirii, mângâiați de sunetele de toacă și clopote, după ce în trapeza asceților au fost hrăniți cu ghiveci călugăresc, ce nu cunoscuse otrava grăsimilor porcești.

În ziua ce a urmat, întoarcerea s-a făcut prin Rădăuți, cu un popas la biserica Bogdana, unde Petre s-a rugat de sfințenie și iertare, pentru toți strămoșii și strămoșii strămoșilor lui, care și-au găsit liniște veșnică în acest lăcaș. Ca și măritul Ștefan la Putna și cei de aici au apărât țara și de Dincolo, din mormânt, lacomii neprieteni neîndrăznind să ciuntească trupul Moldovei mai în jos de locul vegherii lor, a celor adormiți.

Au ajuns în aceeași după-amiază în cetate, la Suceava, unde domnul țării, l-a chemat grabnic pe Petre, să afle despre rodul drumului făcut ca negociator și înțelept. Auzind povestirea, voievodul mult s-a minunat și el de felul cum a fost stins focul la Marginea, stârnind un altul ce va arde cât or trăi boiernașii răsculați, ce n-or să mai aibă vreme de altceva. Ceea ce nu a văzut, sau nu a vrut să ia în seamă domnul, a fost autoritatea unchiului său și dorința lui de a ușura pe cei năpăstuiți de regulile proaste, care obideau și sărăceau neamul.

Înainte de a pleca, Petruț a cerut să-i spună nevoile de vin pentru curte, vin care era încă în drum spre Lespezi, adus din locuri cu un soare mai fierbinte și de un alt soi și o altă menire decât cel de pe la noi. Au stabilit ce și cum, după care cei doi s-au despărțit cu promisiune de regăsire grabnică. Petru a vrut să plece, în aceeași seară, spre locul de la Lespezi, însă Miha l-a înduplecat să amâne pentru ca a doua zi, să meargă împreună, să-și recupereze și el calul rămas cu convoiul de cară și să mai

depena dimpreuna petrecutele făptuiri, împletite cu planurile și gândurile de viitor.

Dimineața, cinci bărbați, au pornit pe apa Sucevei în jos, pe o vreme îmbrumată de parcă peste noapte, o bidinea uriașă a schimbat culorile firii, învelind totul într-o văruială, ce șoca ochiul și îngheța trupul. Râul era acum încoronat pe margini cu pojghiță subțire de gheață, o strașnică oglindă pentru soarele abia răsărit. De fapt, la ivirea astrului care acum împrăstia doar lumină și încuraja un frig ce pătrundea până-n oase dacă nu aveai cojoc, natura toată a devenit o aglomerare de infime oglinzi, care, fiecare, dintr-un anumit unghi, îți arunca în ochi pentru o clipită, străfulgerări repetate, uneori sincronizate, ca dintr-o mulțime de minuscule reflectoare diurne. În liniștea înghețată a acestei dimineți, ce a amortit parcă și zgomotele obișnuite, se mai simțeau arare semne de agonie, în ultimile frunze ce spânzurau răzlețe, prin ramurile ridicate spre cer ca într-o implorare mută de bocitoare, ori văduvă proaspăt însingurată. Doar pâlcurile de pini și molizi, rătăcite pe costișe, mai purtau în chip un verde siniliu, uneori argintat și se decupau din albul înconjurător. Din nările cailor, ce-și doreau mersul grăbit, țâșneau ca din niște șipote vii, fuiuare de aburi, ce dispăreau imediat, într-o condensare neștiută.

Era trecut bine de prânzișor când străbăteau în grabă potrivită siliștea dinaintea contopirii râului cu Siretul. Acum, soarele deschise și stăvilarul căldurii, iar natura oropsită în noapte, și-a schimbat fața; doar tăișul papurei arse și ciuciulițite spre vârf amintea de pulberea ucigașă a brumei, care acum însemna șiraguri de lacrimi prelinse pe cotorii ierburilor de balta, spre adăugirea apei aburinde din smârcuri. Pâlcul călăreților, ce se înfățișa în așezare poruncită de reguli, trecea discret, simțindu-i-se urma doar prin arare și potolite manifestări cabaline .

Au tot coborât, însoțind acum Siretul pe malul drept, până s-au întâlnit cu râulețul Șomuz, care avea tăiată calea, ca o rapă adâncă și prăpăstioasă, în pământul negru și roditor al văii originare. Această vale era bine cunoscută de Petruț și Ionică, din

drumurile făcute între Hîrlău și Baia, dar și de Mihu ce a fost la o țîrnosire de biserică, însoțind pe domn, la Dolhești. Pe aici, satele de răzeși de pe valea rodoasă a micului râu, au sărit unite, cu multe steaguri, de multe ori, întru apărarea acestor locuri, alungând neamuri străine puse pe jaf și distrugere, ori când era nevoie... și nevoile au fost nenumărate. Au dat flăcăi și au făcut danii pentru oastea mare a țării, oșteni viteji, dintre care mulți nu s-au mai întors acasă vreodată.

Hotărât-au să facă popas înainte de a traversa Siretul și au ales un loc în luncă unde grabnic și din obișnuință, Neculai a ațâțat un foc cu lemn uscat, luat din nenumăratele movile de crengi, care erau înghesuite de ape prin cotloane, atunci când Siretul ieșea turbat și tulburat peste maluri. Că focul a fost și este mai mult prieten omului și mai totdeauna l-a însoțit la popasurile mai așezate, sporindu-i lumina și liniștea sufletului. Doar cei cu gânduri necurate și cu trăiri ascunse ocolesc tovărășia luminii; ori fiarele adâncului codru, care păstrează distanța fricii față de ceva ce nu pot înțelege.

Din traiste, caii au primit tainul de ovăz, iar oamenii au scos merindea potrivită drumeților, care, de cele mai multe ori, nu știu unde-și vor pune capul jos pentru odihna de noapte. Dar, de data asta, acești drumeți știau. Și nu mai era mult până a ajunge.

Au coborât o vreme pe aceeași parte de râu, până unde au zărit, pe celălalt mal, semnele drumului ce venea dinspre Suceava și au hotărât să traverseze.

Au tăiat apa Siretului printr-un vad ușor de aflat, acum, în seceta toamnei, doar malurile înalte și zăvoaiele lor au întârziat trecerea și i-a obligat să târăgăneze traversarea până au găsit un coborâș în albia prunduită. Au urcat pe celălalt mal printr-o ruptură, după ce au străbătut o plajă îngustă de nisip, în care au rămas semne vechi de căruțe, ce și-au lăsat amprentele roților în nisipul mașcat, după păgubirea râului cu atât nisip cât gospodarul a avut trebuință.

Călăreții au urmat acea calea provizorie, făcută din necesitate de căruțe și în rampa dealului pe care-l aveau în față,

pe lângă un pârâiaș ascuns de stratul de frunze ce-i astupa albia abia ghicită. Străbătând zăvoiul, pe calea trudnic deschisă de roți, prin încâlceala răchitelor în mladă cu rugii de mure, iar mai apoi amestecată și cu tufe de cacadâr, orizontul privirii se lărgește brusc, proptindu-se într-un pinten de deal pe care caii, cu o opintire potrivită, îl străbat din câțiva pași iuți, parcă bucuroși că au scăpat din cârceii desişului. S-au regăsit cu toții într-un drum bătucit, destul de larg, ce tăia coasta nu departe de poalele udate de apa râului.

Ca într-o delimitare naturală, de jos și până la drum, se întindea o zonă cu vegetație de luncă, iar de la drum spre coama urcuşului, era împământenit un codru de fagi bătrâni, arar veghind stingher și câte vreun uriaș stejar sau vreun cireș rătăcit.

Probabil, omul a ales marginea codrului pentru calea lui, fiind loc sigur, fără rupei și mai dosit de furia, vitregiile vremii și vremurilor. Mână de gospodar se vedea și jos, în curgerea Siretului, unde, într-un loc mai abrupt, malul înalt a fost încurajat și întărit în lupta sa cu apa, prin trunchiurile de copaci adosate cu măiestrie și mult rost. Albia, ce desena aici un gând de întoarcere, purta apa într-o ocolire resemnată spre malul drept. După zbaterile clocotitoare care te înfiorau, semn că în adânc, malul atacat se opune și contraatacă cu o avangardă de pietroaie uriașe, ce le-a veșnicit întaritură dealului, în viforul șuvoaielor, se ghicea uriașa încleștare.

Oștenii au recunoscut drumul ce ar fi trebuit străbătut până aici, dinspre cetatea Sucevei, dacă nu veneau pe calea directă. Dar de-aici și până la Lespedile nu mai aveau decât cel mult o poștă de străbătut. Vremea se păstra încă limpede, însă, după anumite semne ale lui Gheorghe, nu va mai ține mult așa.

- Oare o fi ajuns bădița Dunitru? se întrebă Ionică, fără a aștepta vreun răspuns.

- Nu cred, spuse Petru, fără urmă de îndoială. Poate pe mâine seară, ne-om vedea cu el și cu ceilanți.

Erau destul de aproape de țintă; drumul care avea aici o curgere dreaptă, lăsa vederii semne ale locului de popas. Pădurea se abătea mult spre stânga, descoperind în urma sa o coastă lină

de deal cu părăsite cioate, demult putrezite și pe alocuri tufani, ca niște măturoaie uriașe înfipite în pământ. Era locul unei fânețe folosite doar de cosașii ce au adunat stoguri și girezi de strânsură pentru iarnă și drept pășune pentru puținele animale, ce trudeau în slujba oamenilor locului. Și bineînțeles era hrănitore permanentă, pentru multele căprioare, iepuri, mistreți și numeroasele alte vietăți ce, mai ales iarna, găseau ușor aici nutrețul, atât de ascuns, altminteri.

În dreapta, spre Siret era un alt câmp, liber aproape, și doar pe lângă mal se vedeau sălcii, răchiți, sânger și alte lemnoase iubitoare de umezeală, neasuprite decât arar de desișul zăvoaielor. Aproape de malul apei, în dreptul călăreților, se vedeau însemnele unor cărămidării, ce au lăsat cuptoarele și lutul galben ocru în odihnă, până-n primăvară. Doar din niște bordeie, se zăresc urme de foc și, pe lângă ele, stive mari, cu cărămida arsă, ce așteptau permanent mușteriii, care să fi fost doritori de noi ziduri și zidiri. Nu era vremea potrivită clăditului însă, nu se știe de unde apare un năpăstuit ce caută material pentru o vatră sau o poiată, sau poate pentru vr'un horn risipit. Că nevoile vieții nu cunosc nici un calendar și asupresc omul după reguli și provocări nu de noi știute.

După cărămidării, puțin mai în aval, Siretul face un cot în loc, parcă stropșit de tenebrele unei râpi adânc prăbușite, deschisă perpendicular pe apă văioagă din care se rostogolea prin răgozul ce perdeluia gura adâncului, un pârâias care până aici, în frăția cu râul, nu văzuse lumina soarelui. Spre vale, albia Siretului se petrece pe sub niște maluri înălțate pe stânga, la aproape zece stânjeni; malul drept era crescut mult mai puțin și găzduia, până la următoarea viitură, dune de nisip înțâțanate de sălcii și răchiți, ce parcă erau campioanele dintr-un concurs al strâmbăciunilor, atât erau de cărlibate. Malul cel înalt uimea nu doar prin înălțime, ci și prin aspectul său de zid golaș și abrupt, clădit feliat, cu uriașe lespezi și chiar cu stânci, care arătau ca steiuri prăbușite în zidire de niște ciclopi ce își întrerupseră acum treaba și s-au dus la odihnă. De la malul cel înalt și pînă la pânza de apă, toată suprafața era împlătoșată cu un strat numai din

lespezi. Erau de mărimi fel de fel, unele rupte din mal, altele smulse din adânc și aruncate în umbra malului, dar cele mai multe erau aduse de viiturile trecute, cele din urmă deosebinduse ca formă, duritate și culoare de cele băstinașe; și toate alcătuiau un pavaj natural, asemănător solzilor unei reptile uriașe ce și-a dezbrăcat pielea și a abandonat-o, de-a lungul între mal și apă, după ce s-a scaldat în undele răcoroase din dolii. După curgerea liniștită de la suprafață și după multe alte semne bănuite, aici râul are o adâncime și o viclenie ce cu greu ar putea fi supuse de vreun înotător, oricât de știutor ar pritoci el apele. Pe alocuri, tăcute vârtecușuri curgătoare se deschideau ca niște guri hulpave și căutau să înghită tot ceea ce plutea în jurul lor. Se simțea în curgerea molcomă, dar hotărâtă, o înspăimântătoare forță ascunsă și amenințătoare, ce ar fi făcut pe oricine să șovăie de zece ori până a-și da drumul în adânc și nu cred să fi fost mulți asemenea temerari; doar inconștiența sau credulitatea ne-ar face să ne abandonăm apelor liniștite ale pământului, dar și celor ale vieții, de oricare ar fi ele.

Că și viața este ca o curgere ascunsă, doar simțită, fără întoarcere, grăbită și uneori tumultoasă, ce te aruncă la mal ca pe o zdreanță, în nimicnicie, dacă nu știi a o stăpâni cu sufletul și cu trupul. Siretul parcă și-ar păzi cu strășnicie, ca și viața omului, niște taine ascunse în lumea greu de pătruns a adâncurilor, în taințele apelor mereu primenite. Și cine pe lume ar putea afla vreodată toate ascunsurile cursurilor vieții?

Dar să ne întoarcem pe calea bătucită ce e mult mai sigură pentru oameni. Călăreții mai aveau de străbătut cât o aruncătură de praștie până a se opri pentru un popas mai prelungit, dacă nu or fi alte trebuințe. Și caii, ca și cum ar fi știut acest lucru, au zvăcnit într-un galop frenetic, străbătând rapid ultima lungime de cale, până la aflarea crucii drumurilor. Era răspântia de la Lespedile, pe unde călătorii au trecut repezit și fără popas în drumul lor dinspre Roman către capitală.

Crucea drumului ar fi fost perfectă, doar dacă unul din brațe nu ar fi fost mai leneș și nu se lipea de calea, pe care am hălăduit până acum, ceva mai târziu decât suratele, după vreo

treizeci de pași. Acesta era de fapt și cel mai scurt, urmând înspre dreapta, după răscruce, dacă veneai din miazănoapte. Se așeza pe ușurințele ce le arăta terenul, cale de câteva sute de stânjeni, apoi cotea speriat spre vale pentru a nu se prăbuși într-o humărie destul de înaltă, și de pe mal la apă, și de la suprafața apei în adâncuri. După ce scăpă de asemenea scaldă, mai are curaj să cerceteze de sus cursul apei vreo cinci sute de pași spre vărsare, după care se oprește, parcă lehamătuț și temător; alunecând printr-o ruptură de mal, se aciuiază într-o pietrărie largă, care se duce lacom însetată, până sub apa văluroasă.

Celălalt drum, al brațului crucii, pornește spre răsărit din cel ce l-am aflat că vine de la cetate, cu toate că, după urmele umblăturii, parcă el ar fi o continuare al acestuia; dar să credem că de-aici pornește. Și-apoi, plin de hotărâre taie perpendicular dealul, grăbit să-l urce, și care nu lasă prea mult loc privirii unui om, până a descoperi ce aproape e orizontul. Cine-l cucerește până pe culme, vede deschizându-se o vale largă și adâncă, pe așezarea căreia se ajunge după mai multe serii de coborâș aproape abrupt, amestecat cu urcușuri scurte și line. După o ultimă prăvălare mai lungă și pieptișă, călătorul se preumblă o bună bucată de vreme prin valea Sărățelului, pe lângă pârâul care se străduie să mute aromele și farmecul codrului mai spre lumină. Drumețul cu îngăduință la timp de odihnă poate face o scurtă oprire și poate asculta de la neamul Rusenilor sau cel al Drobotenilor povestea minunii scufundării într-un hău a unei biserici cu tot cu cimitirul alăturat și cu nuntașii ce se pregăteau de unirea mai multor perechi, care cine știe ce păcate strămoșești purtau în vină! Că vorba ceea: părinții mănâncă aguridă, iar copiilor li se stripezesc dinții, iar povara păcatului se poartă pân' la al noulea neam și mai departe.

Răgazul este folositor drumețului și ca odihnă pentru urcușul ca cel de la munte, pe care drumul nu are putere să-l străbată decât prinocolișuri ca de șerpească jivină, sau prin sforțări primejdioase de aburcare în locurile mai molcome. Și tot urcă, până, ajuns pe un larg platou vălurit, ce se și numește Dealu' Mare, acel călător propus află de pe o înălțare, dacă nu-l

ia cu amețeli, că îl așteaptă o coborâre lungă și trebuitoare de zdravănă înfrânare, până să ajungă în calea ce se curge or la Cotnari, spre dreapta, ori spre Hârlău, la stânga. Dacă vrea călătorul calea spre Belcești, se tot duce pe drumul ce-l înnațește pe cel pe care a mers până acum, spre înainte și trebuie să mai întrebe la răspântii, dacă nu-i de-al locului.

Celelalte două ieșiri din răspântia Lespezilor înlesnesc ajungerea călătorului, după interesul fiecăruia și după direcția în care apucă. Spre miazănoapte, drumetul, fiind iscoditor la răspântii, poate merge, așa cum am văzut, spre Cetate și, de acolo, mai departe; sau poate apuca spre târgul Fățiceniilor, ca apoi să continue calea spre Baia, iar dacă are interes, poate trece munții prin diferite trecători; dacă vrea călătorul să poposească la Botoșani, tot pe aici trebuie s-o apuce, și de-acolo poate cuceri toate cele patru zări și mai departe.

Spre miazăzi, poți alege cale spre Roman, ca apoi să te pierzi, în continuare, spre București sau, cu abatere stânga, ajungi spre Iași, iar mai departe spre Nistru. Iar dacă faci spre dreapta din răspântia Pașcanilor, calea urcă și coboară neîntrerupt până la Cetatea Neamțului ca apoi, să se răsfire spre văile munților, prin trecerile cunoscute de multi creștini ce-s cu gând de ajungere la frații de peste Călimani.

Așadar, de aici din răscruce, poți alege calea cea mai potrivită spre rostul și locul unde trebuie să îplinești o datorie. Și dacă la o răspântie, de oricare ar fi ea, cutezi pe drumul bun, ai sprijin și rod de la Cel de Sus, iar puterea și liniștea le culegi din trăirea și sufletul tău recules, călătorule. Căci drumul apropie omul, dar îl și depărtează, îl duce sau îl întoarce, îl urcă sau îl coboară și îl așează acolo unde singur și-a ales.

Trecuseră vreo cinci, șase ceasuri de când călăreții au pornit din cetate, mergând fără a-i alunga urgia din urmă și-acum, când au ajuns, ziua încă nu avea gând grăbit pentru popasul de noapte. Era lumina deplină și porțile erau larg deschise, când grupul pătrunse într-o incintă, descălecând fiecare

în fața clădirii, ce se vedea mai arătoasă. Drumeții au fost întâmpinați de un om țănoș, nu chiar nebăgat în seamă de anii senectuții, dar care se ținea încă bine. Cobora înspre oaspeți, mergând într-un mod cel puțin curios, pășind cu piciorul drept spre înainte, târându-l de fiecare dată și-l fixa înaintea celui alt cu o răsucire bruscă, pe degetele piciorului ca și cum ar strivi un ceva. Apoi, smucit, îl alătura pe cel stâng. Și la fiecare pas aducea și pieptul spre înainte, cu o smucitură ce părea asemenea unei tresăriri.

Schiță o plecăciune ce mai mult însemna doar intenție, semn că nu numai anii scurși au produs schilodirea; piciorul, spatele, dar și o mână ciuntă, erau nu doar bănuite urmări ale unui câmp și întâmplări de luptă.

- Să fiț' sănătoș' și ghine ați venit, ură, dintru început, sosiților. Se vede treaba că timpu-i mai destul și îngăduitor, pentru cei di' anii domniilor voastre; și treaba s-o mântuit, cât ai bati din palmi.

- Bine te-am regăsit, moș Rotaru, vorbi Ionuț. Ne-o ajutat Dumnezeu și am isprăvit porunca mai repede și cu noroc. Spune-ne de schimbările din vremea lipsei noastre. Vreun semn de la bădița?

- Tăti-s celi de fiecari zi. Numai sfada cu păgânii iștia di meșteri, ce parcă fac treaba în doru' lelii, îi în toată ziua, alta, de m-am saturat să tot stau cu ochii și cu gura pe ei. Altfel, nu o venit nici o veste, de nicăiri. Acum ce porunciți?

- Cheamă un om să vadă de cai și dup-aceea, ne-om deretica o țără, ș-apoi să ne deie ceva de îmbucat lelea Maria, că nu mai știm de când n-am mai sorbit o zamă.

Privit fără păcatul grabei, ansamblul se arăta mult altfel decât la prima impresie, ce am avut-o din drum. Așezat pe un teren ușor în pantă, cu drumul spre Hîrlău în coasta stângă cum intrai, cel spre Roman, asigurîndu-i fața, cuprindea între semnele mărginașe o suprafață destul de mare, încât aproape se întrecea cu un cătun. Și dacă trebuia, pe marginile din spate era loc de cuprins, oricât ar fi fost nevoie. Pe lângă clădirea ce s-a arătat vederii, încă de la trecerea spre Suceava, și care era destulă

pentru mai mulți oaspeți, oricât de simandicoși ar fi fost ei, mai în spate, dar nu cu mult, erau trei căsuțe ale truditorilor locului. Mai spre dreapta cum stai cu fața, după niște tufani, erau mai multe acareturi pentru cai și alte dobitoace și, abătut de la ele vreo douăzeci de pași de-ai unui om îndestulat, era un fel de țarc larg, ce avea într-o parte un fel de șopru, sub care se puteau alătura, la o iesle proptită pe pământ, multe zeci de animale mari. Aici veni Petru mai întâi, vorbind oarece cu un tinerel ce se agita cu un fel de furcoi cu trei coarne și care aproba, dând din cap cele auzite de la boier. Apoi, Petre se scoborî dinspre ocol și cercetă cu atenție un zămnic uriaș, ce era astupat la ieșirea boltită dinspre șosea, cu o ușă largă cât una de la intrarea într-o mănăstire și prin care ar putea trece un car cu tot cu boi înjugați. În lungul beciului, spre înafară, se afla adăugată pentru întărire, o înălțare a pământului, ca o ghebă uriașă de-a lungul unei spinări de monstru al pământului. Dar peste tot, pe sub picioarele truditorilor, domnea covorul ierbii, acum toropit de brume. Între cele zidite aici, aflăm că timpul nu a avut vreme încă să roadă flămând și lacom, căci peste tot rar se afla vreo pecete a puținei vremi trecute de la facerea lucrului. De fapt, o echipă ce meșterea încă, se afla în plin zor, lucrând la ghizdelele ce vor îmbrăca fântâna dinspre locul intrării. Și sigur vor veni și altele, fiindcă toate acestea erau înconjurate de o îngrădire neterminată, în care zidul înalt cât un stat de om se continua provizoriu cu plase din nuiele, ca în continuare să se lege cu o bucata de gard din blăni, și apoi răzlogi, și tot așa de jur-împrejur. Iar grămezile uriașe de piatră, răspândite pe margini, trădează planul de construire al unui zid împrėjmuitor din lespezi, ce va ocroti proaspăta așezare și o nouă viață. Și lespezile sunt reci și moarte, atâta doar cât le aflăm în părăsirea de început de lume; în zidire, orice piatră e un vis, e viitor, e cutezanță și poveste și e cimentată cu suflet omenesc; durabilă, cât nimic altceva, fidelă purtătoare de gânduri și crez, în secolii, milenii și pe mai departe. Și-n Lespezi fost-a trăire, iar acestui loc de viețuire, lespezile i-au împrumutat, i-au păstrat și veșnicit un nume, prin care etern va fi pomenit numai cu inițială mare.

Căci orice piatră pusă-ntr-o zidire
Nu mai e rocă brută, dură, rece;
În lespezi, fost-a și va fi trăire,
Cu-o nouă piatră...., chiar de apa trece!

De lespede e sol ce-oblig-o clipă
Să ducă dor de-acum spre veșnicie,
Prin ea să fim, acei ce azi ridică
Viitorimii, semn c-am fost...; și temelie !

Ultimii sosiți, în cap cu Petre, s-au foarte bucurat, de îndemnul, de a pofți la masă. Era spre seară deja, când în străchinile înflorate de un meșter al ținutului, aburea un borș încropit dintr-o întreagă zburătoare de ogradă, ce a fost apoi adăugat cu un scrob uriaș, corcit și cu felii de afumătură, scoase de la păstrare dintr-un chiup de lut. Toate erau clătite în mai multe ture, cu un galben, apoi cu un rubiniu de Cotnari, care a trimis la colț toate celelalte arome, asupra încăperea cu parfum de toamnă, de struguri, și-o împodobi cu voie bună. Au vorovit despre drum, misiune și au încheat și niscaiva planuri pentru zilele ce vor veni. S-au și tachinat, ca totdeauna, când bărbații sunt lipsiți o vreme de compania domnițelor, cu aluzie și chiar cu referire directă, la oarecare suspine și oarece ocăituri pruncești, ce se bănuiesc a fi prin diferite colțuri de țară de la Istru la Lwow, de la Bistrița la Tighina, Soroca și cine mai știe pe unde. Numai Petru a scăpat săgetărilor, fiindcă e om așezat la casa lui, chiar dacă..., sau, poate, datorită rangului și obârșiei sale.

El, Petre, s-a retras mai repede spre odihnă. Ceilalți au mai umplut o dată cămile bufteose, adăugând și o nouă sămânță de vorbă. Oricum, culoarea rubinie se transferase parcă toată în obrajii celor doi, iar picioarele și limba prinseră un dor de lene perversă. Și totul în jur se mișca clătinat, chiar cu îndărătnicie, mai târziu în noapte, când Ionuț și Mihai orbecăiau înspre camera sortită odihnei însoțitorilor. Păreau niște lunatici împiedicați, chinuți de luna plină.

Mult se împrușinase noaptea, dar ziua încă mai avea de trudit, până să răzbată și să cuprindă, în lumina ei, freamătul și grijile pământului. Petre se trezise și, tolănit în așternut, își frământa, ca de multe ori în clipe de răgaz, mintea, cu fel de fel de gânduri.

„Și, de când e lumea lume în îngemănare contrară se regăsesc multe din minunile și făptuirile vieții; Lumina o mănâncă întunericul, apa se dușmănește cu focul, fapta de laudă stropșește nemernicia, viața zbuciumată dar trecătoare îi urmată de pacea și veșnicia necuprinsului... și multe s-ar găsi împerecheate într-o clipită de eternitate. Iar toate, bunul Dumnezeu le-a așezat cu măsura echilibrului și de aceea, tot ce se schimbă este pricină și unei alte urmări. Că toatele-s legate între ele și toate-s sub puterea lui.

Iar viața omului e o veșnică schimbare, dacă putem spune veșnic unei treceri ce pentru întregul necuprins e doar o fulgerare. Dar atât ne-a fost dat și toată ființarea noastră, chiar dacă e de-o infimă, e ca o zală din lanțul întreg al vieții, de care se leagă și destinul celor ce vor veni. Și acest lucru e o lege ce doar împrușinații la minte, sau cei cuprinși de necuratul îngâmării, nu o știu, sau nu țin seama de ea. Mai rău e cu cei ce o știu, dar nu o sfințesc, bolânzând toate doar pentru ei, smintind rostul și curgerea curată a celorlalți.”

Așa cugeta oșteanul nostru, în liniștea și nemișcarea nopții, chiar dacă era încă timp de odihnă, și stelele, ca niște diamante aprinse, ce luminau discret bolta cerească, înveleau în taină și fior nedefinit coclaurii pământului. Că după un somn adânc și odihnitor, binevenit după atâtea zile de zbucium, Petre se deșteptă de tot și, după o cercetare a semnelor nopții, află că timpul întunericului mai are de zăbovit. Dădu o raită repezită afară și parcă stârni deșteptarea cocoșilor, ce răzlețit, pe tonuri și ritmuri diferite, deschideau ușa semnelor începutului de nouă zi. O zi ce pentru boier însemna așteptarea unui moment de reîntâlnire cu cei ce cu aproape o săptămână în urmă i-a lăsat întârziată pe drumul întoarcerii spre casă. Se gândea la oamenii și animalele ce suportau, în golul vremii brumate, frigul înțepător

ca o arsură când începe să se dezmoștească. Dar se liniște oarecum, știind că tovarășii săi niciodată nu au rămas la cheremul nevoii și au găsit cale pentru ca toate să fie așa cum trebuie. Mai ales că nu e la prima dată. Chitea că, până în seară, și carele, și oamenii, se vor aciua în adăposturile din aceste locuri. Iar pentru el, e o așteptare ce va fi poate cu folos. Va hălădui prin vecinătățile popasului și poate, va afla în cale, din împământeniții locului, ce niciodată nu a avut vreme să-i descopere, cu atât mai puțin să-i cerceteze. Și iată că sunt vreo treizeci de ani și mai bine de când, împreună cu tată-său, a trecut pe aici. Și toate atunci erau altfel: doar o paragină de adăpost, pe furci, zidită din pești de lut și paie, care servea de adăpost batrânului..., nici nu mai știe cum îl chema, odihnească-se și el în pace. Bătrânul așteptării trecători, pentru a-i îndruma și a primi câte ceva din pomana lor. Iar împrejur, împărăția imaș împănat pe alocuri cu tufișuri, ideal ascunziș pentru iepuri, vulpi și multe alte dobitoace cu trai aproape subpământean, asemenea popândăilor, hârciogilor și al altor multe neamuri de rozătoare. Știa Petru că peste râu se trece în vremuri de turbureală, când apa vine mare, numai cu acea platformă plutitoare. Și mai aflase că podarii sunt așezați în aceste locuri, din vechime, prin hotărâre și însărcinare domnească, pentru ușurarea drumetului și vegherea vadului. Îi știa pe oameni, din vedere și știa că străbunii lor au poposit și-apoi s-au stabilit aici, venind dinspre Nistru, aducând cu ei și rostul meșteșugului pe care îl lăsau, pe rând, urmașilor. Ei, doar ei, podarii, mai pot ține în frâu turbarea râului și dau puțință călătorilor să străbată mai departe calea nevoii lor, când Siretul își uită de maluri și de matcă, huind ca un torent turbat și nemilos, ce reteză multe vieți și destine, dacă le prinde în calea lui.

Între timp, afară, se simțeau crescând semnele sonore, nelipsite unui loc de trudă, ce, din primele ceasuri, dau zilei un rost și un început spornic.

Faptul zilei ce se pregătea nu prea se aseamnă cu surata neagră, noaptea, care a fost senină și liniștită. Nici urmă de soare, ci doar o laptoșenie sură deschidea drum dimineții, în primul ceas din așa-zisă lumină. Bruma se rătăcise pe alte coclauri, dar o

nedorită biciuire rece, întâmpina cu silnicie curajosul ce se aventura în afara pragului, fără veșmânt călduros pe trup. Petre ieși dezbrăcat de la brâu în sus și se clăti cu apa multă, luată direct dintr-o doniță ce era pe o poliță construită dintr-o lespede plată, proptită pe niște țaruși bătuți în pământ, lângă perete. Apoi intră în încăpere și se sterse apăsător și prelung cu un ștergar aspru țesut din cânepă, de arăta înroșit ca un rac ce înotase într-un clocot. Se echipă apoi, își pieptănă pletele care-i ajungeau până sub umeri și se întoarse spre răsărit unde, în colțul încăperii, sus, sfințeau încăperea o candelă și o icoană, spre care oșteanul-negustor își călăuzi gândurile într-o rugă murmurată copleșit. Tocmai își adresa un „în numele Tatălui Ceresc, al Fiului ș-al Sfântului Duh”, însoțit de o creștinească închinăciune îngenunchiată când în ușă apăru Ionuț

- Îți doresc ziua bună, boierule!

- Asemenea și duminică, Ionuțule. S-a sculat și Mihu? Că v-ați cam lungit sara trecută!

- Asta, cam așa-i! Dar ne-am trezit de mai multă vreme însă am mai îmbrățoșat culcușul; te-am simțit când umblai, dar era prea noapte și am mai sfătuit, printre ațipeli, cu boierul Mihu.

- Am socotit, Ionuț, așa cum am vorbit și aseară, ca azi să ne ducem să umblăm o țară pe Siret și mai pe de-alături, ca să aflăm vecinii și să dăm și un rost șederii noastre.

- ...?!

- Vreau să știu ce-i pe-aici, împrejur. Că tot așteptăm fără pricină, până o ajunge badița! Oamenii să pregătească zămnicul și cele de trebuință despovărării carelor ce rămân, iar grăjdarii să fie pregătiți cu tot ce-i nevoie, după un drum lung. Maria să ne aducă ceva di îmbucat ș-apoi om merge spre cursul apei.

Așa s-au și petrecut lucrurile, dar nu fără ca Petru să cerceteze șoproanele pentru animalele ce vor veni. Și după ce au ospătat zdravăn din bucatele aduse pe masă de femeia care se grijea de rostul prânzurilor, au încălecat și au pornit cercetarea.

Au coborat pe drumușorul ce se desprindea din calea mamă și se scurgea hotărât înspre râu. Petruț, Mihu și Ionuț, acum fără de oștenii însoțitori, călăreau cai luați din tabără.

Peste ținuta de luptător, purtau fiecare câte o mantie căptușită spre înăuntru cu blană de sălbăticiuni. Doar Ionuț era apărat pe deasupra de un fel de suman croit dintr-un șiac negru, înzorzonat cu sarad tot neagru, dar de-o altă nuanță, mai închisă. Lumina zilei părea că s-a mai înmulțit, iar pe cer norii suri, răzlețiți sub alții de mai de sus ce parcă erau zugrăviți drept fundal, arătau ca niște cotrențe târmozite de dulăi prin glod, după culoarea vânăta și forma lor zdrențuită.

Au ajuns la malul înalt al humăriei, de unde cuprindeau cu ochii, în sus și în jos, câte o bună bucată din cursul râului. Aici, de pe înălțime, aflau, în parte, curgerea ocolită printre maluri humuite spre partea lor, malul opus pornea urcător de la apă, într-o plajă de nisip, până se oprea în desișul zăvoiului sluțit pe alocuri, pentru a face cale de trecere oamenilor nevoiași de grăhotișuri. După înălțimea copacilor, care continuau peria zăvoiului de lângă mal, se vedea că spre soare-apune, pământul se ducea aproape plat, până hăt în zare, și acolo începea codrul ce se tot ridica în trepte repetate, până ce ochiul nu mai afla decât cerul înțâțanat pe niște vârfuri de deal sau de munte, fără a desluși alte înfățișări. Apa râului, de o culoare sur-vineție, purta în plutire, până le înfunda în intrândurile malului, plauri de frunze, nu demult izgonite de pe ramuri de brumele arzătoare. În pas molcom și cercetător, continuau drumul alăturat curgerii apei, căutând tot mai des loc de trecere printre trunchiuri și tufe, vreme de mai bine de două ceasuri.

Pe malul celălalt, au văzut, în fuguiul unui ocol, revărsarea unui curs anemic de apă ce-și alipea unda cu a râului, într-o discreție contrazisă doar de câteva vârtecușuri inofensive ce se ștergeau vlăguite în curgerea de pe lângă mal. Doar crevasa de forma unei pâlnii uriașe arata că uneori pârâul se prăbușea cu mare volum de apă și atunci rupea din mal pentru a-si face cale, ca pentru unul ce nu se mai încape. Zăvoiul a dispărut în parte, lăsând loc unei lunci cu răchiți răsucite, sălcii și plopi cioturoși, ce se aventurau deseori până în buza apei unde, mai peste tot, cu rădăcinile lor țesute subpământean, întăreau malurile, acolo unde apa căuta nou drum în curgerea ei atât de ocolitoare. Malul era

râpos, când pe o parte a râului, când pe cealaltă, într-o alternanță stabilită de răsucirea cotului apei care aici curgea întoarsă spre soare răsare. Dar nu multă cale, fiind zăgăzuită de un mal înalt din piatră, ce a catadixit alăturarea râului cu el, într-o prelingere răscolită de un șuvoi frământat înspre miazăzi. Curge drept o bucată, tot atâta timp cât o supraveghează malul cel de piatră.

- Aista-i șuhoiul pe unde am trecut apa, când o fost să ne ducem spre Suceava, lămurii Mihui celorlalți. Să ne trecem dincolo, că-i mai ușor de mers pe malul podarilor, decât pe sub asta înalt din piatră!

Au traversat prin șuvoiul cu apa mai scăzută decât rândul trecut, ori vadul era puțin deosebit. Însă, cu siguranță, stropii săriți din mersul cailor contra curentului erau reci și produceau o înfiorare neplăcută, dacă ajungeau pe piele. Cercetașii se minunau, în dialogul lor, de cotirea repetată a apei și Petru și-a amintit, legat de ocoalele Siretului zisele lui tătâne-su, de acu..., cu multă vreme în urmă. Au stat puțin de vorbă cu podarii ce trebăluiau la platforma lor plutitoare, alcătuită din trunchiuri groase de copac, alipite și înțâțanate cu legături și odgoane, doar de meșteri știute. În jurul plutei, erau legați, ca niste butoaie, plutitori suplimentari, ce își aveau rostul lor, când platforma ducea greutate mare.

- Ziua bună și cu noroc! se adresă Mihui plutașilor.

- Mulțumim de urări, la fel dorim și domniilor voastre, cinstiți boieri, răspunde hârâit din voce unul din meșteri, care avea chipul aproape acoperit de o barbă surie, ce nu a văzut de multă vreme foarfeca. Da' unde ați călătorit, decunoapte, creștinilor?

- Io-ti, vrem să cautăm și noi ziua de ieri, zice Mihui suguind.

- Apui, aiasta nu-i greu, răspunde tot în glumă omul, tragi un pui de somn și sigur o să visezi ce-i dori. Și poati... mai multi ! Da' ce faci azi, știi?

- Vezi, 'neatali, azi am luat-o hai-hui pe Siret la vale, cât om cuprinde, să vedem dacă om da de vecini; că noi suntem din

tabara de la răscrucele drumurilor ș-am vrea să știm ce-i și cum îi pe-aici.

Bărbatul privi mai cu atenție pe fiecare din cei trei și, străfulgerat, strigă la tovarășul lui:

- Mă Alifir, ia uite cine o venit pe la noi! Mare minune o mai fi și asta, dacă-i așa, sau poate nu văd eu bine!

Cel strigat se uita, dar privea neîngăimat, cu o privire tâmp-iscoditoare, așteptând o lămurire.

De grup, se apropie dinspre casele cocoțate pe o ridicătură și pentru a le feri de udeală, un moșneag așa de uscat în trup, de ziceai ca s-a împlinit suta de ani, de când nu a mai ospătat ceva. Cu barba albă nea, lungă și subțiată spre poale, cu sprâncenele stufoase ariciate ca niște țepi albi, moșneagul iscodea cu ochii săi încă albaștri și vioi.

- Măria ta, mă înșeală oare giudecata și ochii, sau chiar ești Pătruț, feciorul măritului nostru Ștefan?

- Eu sunt, uncheșule, da' di undi mă știi?

- Apoi, pe domnia ta, te știi și de la Hirlău, când erai copchil, și de la cetate, mai târziu, de erai flăcăieș; eu veneam cu trebile podăritului și te vedeam uneori zburdând. Doamne, ce-o zburdat și pârdaľnica vreme și ce mândrețe te-ai făcut ! Parc-acu, ș-aici, s-o întors din nou măritul domn, care și el o umblat, tot așa ca domniele voastre, demult, într-o zi.

- Da' unde mergea Măria Sa, de ții minte lucrul ăsta ? întrebă Mihu pe moșneag.

- Nu mergea spre undeva. Era cu o mică ceată de oșteni și căuta să treacă spre un loc di-ngropari, sau o bisărică care am priceput că-i pe-aici, pe undeva. Avea acolo un neam, da'... nu mai știi bine cum o fost. O curs multă apă pe Siret de-atunci ! Șî multî lumi o mai trecut prin locu' aista !

- Da' pe undi o luat-o, mai știi? întrebă și Petru.

- Apui, cam spre „buci“ s-o ațânut, da' eu mai știi?

C-or fi trecut vreo..., mulți ani di-atunci.

- Și pe unde-i locul de care pomenești 'neatali, moșule...?!

- Colea m-o botezat nînașu și așa m-o strigat o lume, de-o viață. Despre loc, uite-l că se vede colo, spre soare-răsare. Vezi

colo, unde pădurea se ridică cel mai sus și unde îi ba mai sus, ba coboară și iar urcă, parcă ar urca și coborî pe-un val? Acolo, sunt două dealuri alăturate ce seamănă cu ceea ce Ț-am zîs, de aceea li s-o zîs așa. Este acolo și o poiană, unde se găsesc Țarcurile de vite ale unuia Sima, vistiernicu', iar mai jos, lângă pârâu, sunt niște bordeie unde viețuiesc, de mulți ani, niște îngrijitori. Dacă vreți ș-aveți vreme, vă spun și povestea locului, și a schitului din acea poiană.

- Chiar vrem s-o auzim, spuse Petruț, că nu ne fugărește nimeni, nici chiar timpul.

- Atunci, haideți să șidem undeva pe prispă, că ciolanele mele s-au cam suparat de-o vreme și mă cam amorțesc.

S-au îndreptat spre una din cele două case, ce arăta niște pereți care nu erau zămisliți decât din bușteni ciopliți cu răbdare și cunoaștere, de un meșter ce nu era la prima lucrare de acest fel. Iar acel meșter nu a stat numai să supravegheze ucenicii care lucrau, ci s-o îndemnat și el cu ei. Chiar dacă se vedeau multe urme ale timpului scurs peste clădire, chiar dacă vâltorile au cuprins vreodată și această vatră, îmbinarea trunchiurilor și așezarea în dosul unui dîmb, pe o ridicătură, au dat ocrotire și putere pereților, de-a lungul vremii ce a trecut peste ea și care nu era puțină. O femeie dolofană, cam cu o jumătate de secol adunat în vîrstă, le așternu cîte un țol, apoi le aduse cîte o cană cu o băutură care umplea acele ulcele făurite din lut ars, pe care erau sinilite cu un fel de smalt, diferite flori, ce se deosebeau de la o cană la alta. Au gustat din lichid și au aflat un gust acrișor-dulceag care era asuprit de aromele murelor, fragilor și zmeurei, ce parcă inundaseră și ograda toată. Iar băutorilor le zugrăvi pe chip o mirare, o necunoaștere pe care femeia o zăpsi imediat și-i lămuri și cu un fel de mândrie:

- Îi must din fructe, tăiat înainte de a fierbe, destăinui parcă femeia, care, în ciuda volumului rotunjit al trupului, se mișca cu o ușurință demnă de invidiat.

Moș Colea s-a aciuat pe un scăunaș adus de noră și odată cu povestea și-a pregătit și o pipă de o formă curioasă, pe care o sătura îndesând-o cu un tutun ce parcă era un pumn de stroc sau

o altă scuturătură din neștiute plante. Musafirii îl priveau curioși, așteptând răbdători scânteierea cu amnarul și aprinderea iascăi pentru a da foc tutunului. Se mirau tustrei de ce moșul nu aprindea cu un băț, or un cărbune, de la focul ce ardea mai într-o parte, sub un vas îndoit, din tablă de aramă. Moșneagul parcă le dibui gândurile, așa că îi lămuri:

- Liuleaua asta și încă una, le-am avut de la Costică Străchinaru, meșterul ce sucea lutul și apoi îl ardea, colo sub dealul de care v-am zis, Dumnezeu să-l hodinească, că-i de mult dus; amu îi nepotu-su, tot de aist meșteșug, el și cu copchiii lui. De la el, de la Costică, am și oalele, și căni, și străchini, și multe alte lucruri închipuite de el din lutul de aici care, spunea tot dânsul, n-are pereche de bun ce-i pentru aiastă treabă. El mi-o zîs că o liule, niciodată să nu o arzi decât cu foc nou, ce n-o mai flăcărit altcumva. Și liuleaua, să nu o dai niciodată altuia, iar când te duci de neîntors, s-o iei cu tine și dincolo. Și așa o să fac, că o fost un meșter tare priceput. Măritu' Ștefan o fost și i-o cerut să-i facă niște solzi din lut învălit pi deasupra cu smalt, cum vedeți pe cănișle aiestea. Dar mari cât un drănițoi, cu cari o învelit o bisărică, se spune. Și țin minte că ce-o lucrat el într-un an, le-o carat slujitorii cu carele ce treceau printr-un vad mai din vale, că tot așa era Siretul, scăzut tare. Și bună plată o fost primit pentru osteneala lui, mesterul. O parte din neamu' lor s-o apucat, tot di pi atunci, de făcut cărămidă, undeva mai sus, pe malul Siretiului, da, numai vara, că iarna vin sub deal, unde au adăposturi și grijesc de animale; și le merge tare bine și cu spor, că-s vrednici și cinstiți.

- Nu o fi cărămidăria de pe stânga, nu mult după crucea drumului? întrebă Ionuț.

- Acelea-s. Că altele nu mai sunt în aieste locuri, lămuri moșneagul. Da' amu-s acasă cărămidarii, că nu mai pot lucra până ci nu dă căldura. Da' mai au ramase cuptoare cu marfă, cred, că așa fac ei pentru fiecare iarnă. Da' haideți, să vă zic povestea! Și mai sorbiți din beutura aiasta, că tare e de leac și bună pentru tăti giunghiurile. Anuța știe tăti taina, de-o face cum

știe ea. Vrednică noră mi-am ales, Măria Ta ! Că-n nădejdea lui ficioru-miu... era ș-amu vădăoi !

- Vreau să te întreb, moș Colea, interveni Petre, dacă știi despre ce biserică o fi aceea care o fost învelită de meșterul Străchinaru?

- Asta nu pot ști și puțini ca noi o știut, poate doar Costică, da' el... s-o dus. Ori, dacă cumva o fi lăsat cu limbă de moarte vreunui nepot, că băieții lui s-or sfârșit amândoi la Lențăști, în țara leșască, după cât mai țin minte. Da' o să puteți sta de vorbă cu neamul lor, dacă vă duceți sub Peter, pe pârăul Sărățel, mai sus di saivanele și așezătura lui Sima.

- Da' cine-i Petru ista? interveni Mihu, curios ca o muiere.

- Nu-i Petru, ci-i Peter, cu toati că s-ar putea să fie totuna. Apui, mai beț' din căni, sî vă mai pună o țiră. Ș-amu ascultați poloșniile unui moșneag care și-a cam trăit traiul și i-o cam ajuns funia la par!

Era dimult, amu mai mult de multi suti de ani, când o vinit în Moldova un trimăs a unui sfânt, Andrei pi numi, ci sî afla cu șăderea pi lângî o apî mari și saratî. Acel ucenic a sfântului, trebuie sî ni-nveți cum sî ni rugăm, ca și cum noi am fi fost păgâni pânî atunci... Dar el ș-o făcut treaba așa cum o avut poruncire, cu multî dragosti di Dumnezău, di oamini și di locurili aiestea, pi undi o stat și o slujît. Și mai ales, s-o legat mult di oamini și oamini il iubeu pânî la sfințanie. Dar, di la o vremi, l-o mai lasat puterili, nu mai putea sî îmblî pre diparti, pi la

gospodari, dar nici n-o mai vrut și sî-ntoarcă acolo di undi vinisî,

cu mulți ani în urmă. Atunși, la un loc cu trăitorii de pe-aiși, o ridicat o bisăricuți, într-un loc așazat, pi panta dealului ci mărjine siliștea di pi părău. O mai slujit călugăru' acolo, cât o mai avut zili, da' ca orice muritor o plecat în celi veșnici, di o lasat numa' numili lui, pominit în numili dealului, ci o ramas „dealu' lu' Peter” și „mînăstirea din Peter”. Acolo, o tot fost schivnici ci o slujit lu' Dumnezău și oaminilor și se ajunsăsî schitu' un sfânt loc di închinari, cu mare leac în aist ținut. Da' cum oriși lucru bun esti jînduit di mulț' nioameni, într-o zî spurcati, s-o napustit asupra locurilor și satulu' o șeată di tatarî, cari o trecut prin foc și sabie tot ci întâlne în cali.

Di-apoi, o dat și di bisărici, undi, când o agiuns, în poartî stînd în genunchi, cu o cruci în mîni, sî ruga di cruțarea locului preotu' di-atunși. Da' un tatar spurcat s-o repezit și, cu o lovituri, l-o ucis pi sarmanu' călugăr. Atunși, dintrodăti, s-o înnoptat, di parcî era noapti di tăt, s-o auzit un trăsnet, pămîntu' s-o dischicat undi era mînăstirea și tăt așel loc s-o cufundat, cu tăt cu bisărică și cu tăt cu pagâni. În locul' mînăstirii, s-o făcut o baltî limpidi, ci sî umpli di flori, la un timp di varî, iar undi s-o afundat nemernicii tatarî, îi o mlaștinî puturoasî ci-i ocoliti di tăți cei ce ajiung pi-acolo. Și ioti, di-atunci, sunt multi ci-o trecut, da' numili dealului o ramas după călugăru' Peter. Cu timpu', oaminii or lasat locurile, crezând că-s blestămati, dar amu, după o bucatî bunî di vremi, iarî sî adunî ominire. Când î' pute, sî mergiți pi-acolo, sî vedeți, cî nu-i diparti. Vacarii lu' Pascu zîc cî atunși cân' îi vremi di furtunî, din mlaștinî sî aud gemiti și ofuri, ci arati cî nici amu, pacatoșii tatarî nu o gatit di răsplătit în iad fapta lor spurcati. Și vor ave di patimit în smoali, pânî ci locurile or sî hie iar plini di glasurili copchiilor, așa cum era 'nainti.

Nu apucară bărbații să mulțumească pentru frumoasa legendă ce au putut-o asculta, când, din depărtarea nu prea depărtată, se auzi un huruit de roți ale unui atelaj ce se deplasa cu multă grabă. Și nu mult după, se ivi, pe drumul ce se îneca în Siret, o căruță cu coviltir, ce avea pe capră un bărbos care arăta lumii doar ochii și vârful nasului, restul fiind acoperit de o

podoabă păroasă ca o coamă de zimbru. Cei trei oșteni au mulțumit în grabă pentru povești și cinstire, apoi s-au repezit spre drum, printre răchițele și sălciile rare, cu caii purtați de dârlogi, spre căruța convoiului rămas de-o săptămână trecută, pe drumul Romanului, și care acum a ajuns acasă.

Filion, căruțașul, ce fie vorbă între noi nu prea se arată după chip a fi din neamul locului, ci un pripășit căruia doar Dumnezeu îi știe povestea, tresări mirat, când se trezi cu boierul lângă capră, și sări în drum, susurând într-un fel aparte o formulă de binețe, ce doar el o înțelese și poate Petru, care îi răspunse, iar apoi întrebă oarecum emoționat:

- Ce-i cu carele, pe unde au ajuns, totul îi bine?

La cele trei întrebări mitraliate, Filion dădu un singur răspuns, cam păsăresc:

- Amu eu ajuns, carili bini merg dealu' la vali.

- Filion, vezi cu podarii să pregățiți trecerea, că noi ne abatem spre convoi.

Atât a apucat a spune Petru, cât încălica, că au și plecat într-un galop întins, dorit și de caii ce erau lehamătuiți de mersul împiedicat de prin zăvoaie și de turmele de pietroaie de până atunci. În largime, și-au regăsit rostul lor firesc. Dar nu mult drum, pentru că la nici un sfert de ceas, au găsit pe vale convoiul cu carele așteptând să coboare și ultimele două, care se mai aflau pe panta destul de înclinată a unui deal. Coasta era cu multe rupturi de apă și numeroase prăbușiri ale învelișului pământului, rupturi ce descopereau un galben hleios al lutului ce se cuprindea în adâncimi. Bouarii s-au adunat cioată în jurul călăreților, care au descălecat și primeau cu bucurie semnele de bună revedere, cu care erau copleșiți. Dinspre urma șirului, a apărut, mai mult târându-l pe oșteanul ce încerca să-l stăpânească din căpăstru, un cal roșcat care, nechezând ca niciodată un altul, se repezi după ce scăpă de hățul căierului, prin cărarea deschisă printre oamenii oarecum speriați, se îndreptă direct spre Petre, pe care mai că era să-l dârâme, dacă nu și-ar fi înghețat saltul. Mirați, cei din jur urmăreau trăirea aproape omenească a lui Roșu, calul boierului, care, nechezând ușor, își frecă botul de pieptul și de

lateralul umerilor stăpânului, ca apoi, cu un sforăit duios, aproape plângător, să îl așeze pe umărul drept al lui Petre, apăsând ușor, ca și cum l-ar fi tras pe om spre pieptul lui, într-o îmbrățișare căiască, cu un sentiment nemaîntâlnit. cred, în lumea căiască.

Petru, fără un cuvânt, îi înlănțui cu brațele grumazul și șezură în curioasa îmbrățișare dintre om și animal, un timp în care nu se auzi decît susurul blând, sforăitor, de cal, parcă muștrător, ce nu se mai oprea, și câte o tuse forțat ascunsă a vreunui om ce nu-și mai putea ascunde emoția. Apoi, calul se întoarse și porni un scurt galop, cu dese zvârlituri cu picioarele din spate, ca în tinerețea demult trecută, pe care parcă voia s-o întoarcă. Și cu o oprire bruscă, întorcând capul, cu o privire rugătoare, îl îndemna pe Petre spre vechea tovărășie. Stăpânul îl chemă blând și dintr-un salt ajunse pe calul neînșeuat, care abia așteptase ca să țășnescă precum din arc, într-o goană din care se vedea că cei doi erau un tot perfect. Imediat, îi astupă depărtarea, dar nu mult timp, căci se întoarseră repede spre carele unde moș Dumitru îl îmbrățișa pe protejatul său, Ionuț. Același lucru urmă și cu Petru, doar că îmbrățișarea era însoțită de o privire încărcată de întrebări mute, ce s-au rezumat într-un simplu:

- Ț-o ajutat Dumnezeu, taică?

- Mare o fost mila Lui și am izbîndit ce-o fost trebuit din partea mea; da' o să-ți povestesc toate, când ne-om ogoi, diseară, în tabără. Cum o fost drumu', toate-s cum se cuvine?

- Aproape toate. Da' hai ș-om vedea cum trecem apa Siretului.

Mihu își recuperează și el calul. Și Ionuț pe al său, pe Suru, cu o emoție asemănătoare în parte cu reîntâlnirea precedentă. Aflăm semne că animalul e de cele mai multe ori mai sincer și mai stabil în sentimente și trăire decît mulți dintre noi.

În cele din urmă, convoiul reporni cum o fost ajuns, doar că, în sufletele oamenilor, era o stare de mulțumire, întregită de apariția stăpânului lor, ce le era, de obicei, un cald tovarăș și totdeauna apărător în fața nedreptăților. La trecerea peste Siret, au făcut un repezit consiliu, pentru a stabili cea mai bună cale de

traversare. Fillion tocmai așeza căruța mai într-o parte, pe celălalt mal, căci până a ajunge convoiul, așa-zisul bac deja traversase o dată.

- Filioane, strigă nea Dumitru la căruțașul de pe malul opus, ia căruța și mergi în tabără și zi-le c-am ajuns. Să pregătească toate cele care-s trebuitoare, ai auzit?

- Am auzit, răspunse căprarul. Și vini ici, pentru voi niști agiutori?

- Nu-i de trebuință. Să fie așezat locul potrivit pentru animale și oameni; și merinde destulă.

Făcând un semn de înțelegere, căruțașul plecă și imediat se pierdu în desișul dealului, care, după cum am mai aflat, era blând urcător. Carele ajunseseră aproape toate la râu și opriseră în șirag, în ordinea ce după atâtea zile era un lucru de obișnuință. Petru și ceilalți căutau cel mai sigur și rapid mod de traversare. Alifir și celălalt plutaș priveau din traversarea de întoarcere, cu atenție cercetătoare, carele cu încărcătura lor burtoasă, și parcă ceva nu le pria. Cum au acostat, pe malul drept, au venit la sfat, ascultând o vreme ce vorbeau bărbații:

- Niciodată nu am văzut pe plută două căruțe, cum om pute duce odată două care și cu atâta greutate, nu cred să putem. Tu ce spui Vania, întrebă aproape îngrijorat neica Dumitru pe celălalt plutaș, cu care se salută altfel decât ca doi străini.

- Eu spun, și privea cam chiorăș în latul Siretului, eu spun că nu o să putem trece nici măcar o butie. Doar dacă facem o lungire a drumului de pe malul celălalt, cu un podeț până la apă. Spre mal, apa acu' îi scăzută mult și cu greutate mari, nu pot să mă lichesc de mal, iar carele nu se pot descărca fără să le răsturnăm. Și chiar de le descărcăm, mai spri apă, cum le-ți salta peste perețele malului, până în drum? Mai că era să întoarcem și căruța!

- Bine, dar cum facem să nu ședem cu mâinile în sân și să ne holbăm unii la alții, scărpinându-ne în cur? Doar nu om lasa carele până o veni apa mare. Și nici cu schinarea nu cred că om putea încerca să le cărăm, izbucni iritat Mihău.

- Nu om pute, boierule și oameni buni, să săpăm în malu' cela, să facem loc să intre plutitoarea asta, până unde-i nevoie? Își dădu cu părerea și Ionuț. Că timpu', ioti-ti, tace și trece, amuș ne trezim că-i noapte iarăși.

- Dacă s-ar fi putut săpa, era făcută treaba asta de multă vreme. Da' nu se poati. Cum vedeți, pe mal și pe sub apă, până hăt încoace, covata râului îi din piatră, ce zace acolo, de când îi lumea și niminea nu o poate urni.

- Bine, Vania, interveni Petru, dar cum să facem să trecem dincolo de apa asta, că doar nu om înțepeni aici.

- Ioti-te cum facem, oameni buni. Mai în vale, dar nu multă cale, îi un vad din prunțiș, care acuma îi scăzut tari. Numa' pe acolo or putea trece carele aiestea, dar cu mare grijă. Ș-o mai fost folosit încă de demult, când se trec lucruri greli. Trebuie numa' ca nu cumva vreun car să se oprească din mersul prin apă, că atunci roțile se scufundă în prunțiș și nu se mai poati scoate, nici la paștili cailor. Numai așa, socot că o să treceți dincolo. Pe mal, este drum făcut de alții ce vin la piatră, drum care iese în aista ce-l vedeți.

- Așa o să facem, spuse Petru, după ce trecu cu o privire cercetătoare peste chipul fiecăruia. Bade Dumitru, să întoarcem carele!

Au întors fața convoiului, în așa fel încât ultimul car, cel care avea în el tarhaturi, ajunsese primul. Și au pornit într-un fel de întoarcere, dar foarte scurtă, că nici nu apucase ultimul car să pornească după celelalte, că primull a făcut stânga spre valea cursului apei, pe un drumeag ce păstra urmele vechi ale unor alți nevoiași. Că nevoia te scoate din toate și așa-s și oamenii noștri, fac din rahat bici care mai și pocnește, după cum spune vorba bătrânească. Nu au mers mult, până s-au trezit iarăși pe malul apei, dar mai la vale. Ionuț își îndemnă surul și trecu albia pentru a cerceta apa, chiar dacă se vedea clar, de pe mal, că adâncimea ei nu trece mult peste două-trei palme. Doar că aici, Siretul era mult mai lat, însă coborârea în apă, ca și urcatul pe malul celălalt, se făceau mai ușor, într-o pantă pierdută și cu o rampă lină.

Primul, trecu carul cu cioveiele, care nu a avut nici un fel de necazuri, mai ales că era cel mai ușor dintre toate. Între timp, se pregătea de traversare prima butie pe roți. Au înădit și o a doua pereche de boi. Chiar dacă apa era destul de rece, pe lângă car, pregătiți să intervină la nevoie, tăiau apa, înaltă până sub genunchi, câte patru oameni de fiecare parte a căruței, ce putea fi comparată, acum, cu o amfibie bovină. Trecerea s-a mântuit, fără nici un fel de nevoi, doar că oamenii îngrijorați și poate prea prevăzători îndemneau boii cu toții odată, de se produse un cor de strigăte guturale și răcnete panicate, ce i-au speriat, dar mai mult i-au mirat pe bieții plāvani, care și-au văzut totuși liniștiți de misiunea lor și au scos carul din apă, așezându-l pe celălalt mal. Cei care au tăiat apa pe lângă lăturași erau uzi, de la picioare pînă-n creștet. Udați de vâltoare și stropii produși de ei înșiși, în zbaterea alarmistă din timpul traversării. Ba unul, care căzuse cât era de lung, în albie, s-a dezbrăcat urgent, pentru a-și stoarce șiacurile îmbibate, spre nu a da loc de cuib reumatismului, răcelilor, sau altora din mulțimea bolilor ce pândesc plāpândul trup omenesc. În ajutor, i-a sărit un oștean, care imediat a aprins un foc din lemnele uscate, răspândite mai peste tot pe mal, uscături rămase ca peste tot în lungul apei, de la vreo vâltoare ce a înecat și împrejurul râului. Focul aprins în grabă a dat cu căldura și strălucirea sa o nouă față locului și parcă o nouă viață peisajului riveran.

Voia bună era atotstăpânitoare, iar boii, sārmanele blānde animale, își făceau cu sārğ datoria, scoțānd pe rīnd carele, pe celălalt mal. Nici nu mai era nevoie să se adauge atelajelor a doua pereche de cornute. Acum, șirul poverilor trecute pe malul stāng era mai lung decât cel de pe dreptul și oamenii au făcut o pauză, în care fiecare a îmbucat slāninā prājītā, cu mālai copt pe o vatrā domestică și nelipsita brānză cu ceapă, ce parcă era un fel obligatoriu, în meniul zilnic.

Încă nu era de seară, când și ultimul car era rānduit în urma celorlalte, așteptānd semnalul de pornire spre mai departe. Calea, de fapt capătul ei, nu mai era așa îndepārtatā, cā, pānā să ajungā, nu mai era decât o zvārliturā de băț. Dar cum orice cale

spre casă pare mult mai scurtă, oamenii se credeau ca și ajunși. Însă, cum orice sfârșit de cale ar putea fi începutul alteia, niciodată nu vom putea spune pe deplin și cu adevăr: gata, am ajuns; că, dacă încurcate sunt căile domnului, cele omenești sunt mereu altele și altele, întortochiate și zbuciumate, de când omul începe să sufle și până închide ochii. Doar ultimul drum dă omului liniștea deplină, pe care nimeni nu o dorește și nu noi o hotărâm. Orice ajungere e un popas în scurgerea de pe astă lume și doar Cel de Sus orânduiește începutul și sfârșitul adevărat al unui drum. Noi suntem doar veșnicii trecători, ce predăm ștafete celor ce vor veni după noi. Și așa este de când e lumea și pământul.

Șirul de care a pornit în ultima etapă, până a ajunge la locul de popas mai așezat. Oameni și animale, purtau semnele confruntării cu apa râului, ce de data asta a trebuit să se dea bătut. Vremea mohorâtă acum și faptul de seară accentuau paguba provocată și de răcoarea hainelor îmbibate cu umezeală, ba unii, uzi ciuciulete, cercau a scăpa de o parte din povara lichidului stânjenitor. Petre și ceilalți călăreți au luat-o înaintea convoiului, ca și cum i-ar deschide drum. Drum parcurs acum într-o grabă ce a scurtat calea rămasă.

Ajuns în tabără, acest furnicar respecta niște reguli ce au făcut ca, în nici un ceas, fiecare car să fie așezat la locul lui, animalele să mestece mulțumite la loc adăpostit pentru noapte, iar oamenii, care au acum vreme și de propria persoană, să inspire cu plăcere aromele mâncării, ce cotropesc împrejurul, și să-și arunce tot mai des ochii spre împărăția mătușei Maria, de unde se așteaptă, poate, cea mai plăcută poruncă ce omul o execută totdeauna cu drag, întocmai și la timp: chemarea spre o masă îmbelșugată.

Chiar dacă afară ziua lumină s-a speriat și s-a ascuns din cauza negurilor grăbite ce au astupat zarea, în jurul meselor, lumina era asigurată de trei felinare, care ardeau în ele un ulei adus din țările pe unde iarna uită să se mai ostoiască multă vreme dintr-un an, felinare care luminau destul, pentru ca flămândul să nu-și ducă lingura în ochi. Mai era sporită această

lumină și de prisosul de strălucire ce se revărsa pe geamurile casei, care tot însemna un spor. Se aflau pregătite mese încropite din scânduri de brad, sprijinite la capete pe niște X-uri din căpriori, tot de brad, iar ca așezători pe lângă mese erau și bănci, și ciotârci, și taburete, toate așteptând mesenii înfometați. Pe acele mese, erau așezate deja străchini lărgite spre înălțare și blide noi, ce erau cioplite din trunchi de frasin doborât cu mai mulți ani în urmă.

Au sosit și mesenii, care, obiceiul țiganului, mai aveau o țără și dădeau în cântec de foame. S-a așezat fiecare unde a crezut că-i nimerit și aproape toți își puneau grăbit, din ulcioare, câte o cană plină ochi cu vin și închinau întâi lui Dumnezeu, apoi pentru pomenirea morților, iar înainte de a da vinul de dușcă, se rugau și urau și de sănătate celor vii.

Între timp, cuhneasa, ajutată de un tânăr tătăr creștinat, puneă cu un linguroi, în strachina fiecăruia dintre meseni, o zamă cât cuprindea vasul, ca apoi să adauge pe mese niște străchinoaie largi cât o roată mică de car, din care fiecare își lua un fel de tocană din carne de berbec, ce nu a fost bun pentru mârlițul oilor, dar și-a găsit menirea ideală în cazanul bucătăresei. Gospodina a gătit toate acestea în niște vase de aramă, așezate pe chirostiile și vetrele de piatră, rostuite lângă casă. Cu vin, se alimenta fiecare de câte ori avea nevoie, din oalele de pe mese. Și nu cu zgârcenie. Într-un moment, când zarva s-a mai potolit, pe ușa casei apăru Petre, cu o cană de vin în mână, și, așteptând până oamenii toți au întors privirea spre dânsul, le vorbi cu un glas blând, dar hotărât:

- Oameni buni, a dat Dumnezeu și ne-am ajuns și acasă, sănătoși și cu mult bine. Dar nimic nu se făcea gospodărește, dacă nu vă aveam pe voi. Așa, treaba s-o făcut cum trebuie și, pentru asta, eu vă zic să trăiți cu sănătate și om vedea pe mai departe. Plata o s-o primiți, cum făceam de fiecare dată, iar acum, o să stați o țără la un păhăruț de cinstire, fiecare după voia lui. Încă o dată, vă doresc toate cele bune!

- Să ne trăiești, măria ta! răspunseră toți, într-un cor aproape sincronizat.

Petre duse la gură cana cu vin și nu o mai dezlipi, până ce nu o goli. Apoi, se întoarse în casă lângă ceilalți, care erau deja răspândiți pe lângă o masă ce numai bine îi cuprindea pe toți patru. Au sorbit și ei, cu mare plăcere, zama, și apoi s-au pus pe tocat spornic bucățile de berbec din străchini.

- Lumina din cameră, ce se revărsă și prin geamuri, era dată de o mașinărie asemănătoare unui petromax, dar consumatoare de ulei, ca și fânarele. Aerul liniștit, chiar dacă era mai mult decât răcoros, îndemna mesenii la sporovăială și voie bună. Unul dintre ei a scos la iveală un fluier, cu care a cotropit și supus deplin atenția tuturor, până și pe a celor din interiorul clădirii. Doina tristă de început a fost trădată pentru o oră, și-apoi pentru o sărbătoare, ca după o vreme, toți mesenii să bătă reflex, cu degetele mâinii darabană pe scândura mesei, iar cu vârful opincii țineau ritmul horei, mai ceva decât lăutarii cei virtuoși. Ba unul mai încălzit, o înhăță pe bucătăreasă, care la început se codea, ca apoi să se cuprindă cu bouarul, într-un „Ciobănaș“, ce-i făcu pe cei doi să nu mai simtă nici oboseală, și nici răcoarea serii. Că muzica și dansul, le pricepe oricine, indiferent de neam și limba ce-o vorbește, iar cel ce se cuprinde în joc, fie gras, fie slab, fie apăsător de scârba necazului, sau, Doamne ferește, de otrava bolii, se abandonează mișcării și ritmului, într-o inconștientă în care corpul își găsește un echilibru de mirare pentru ținuta normală. De multe ori, în dans, omul sfidează forța de gravitație și, de ce nu, reușește uneori coordonarea perfectă a cuplului. Iar muzica și dansul dau cu tifla uitării, purtând cât îi vremea și pământul, datini și obiceiuri ce altfel, de mult, erau astupate sau ignorate de vremurile și interesele nou sosite.

Ar fi ținut mult și bine această benchetuire ad-hoc, dacă blânda adiere răcoroasă dinspre soare-apune nu și-ar fi mutat cuibul clocirii ei, dintrodată, la miazănoapte, de unde a pornit o suflare din ce în ce mai aspră și cu gânduri tot mai amenințătoare. Sunetul melodios al fluierului a fost înlocuit de șuieratul dușmănos al vijeliei, care era însoțit și de stropi reci de ploaie, și rari fulgi de zăpadă. Dar fulgii, la început, nu viețuiau

nici o clipă după ce sfârșeau drumul lor aerian și se așterneau pe cele pământene.

Abia au avut timp să adune blidăraia ce rămase pe mesele părăsite în grabă, că de sus, ninsoarea a dat deoparte ploaia rece și-acum, se cernea într-o cădere oblică, întăritată mai aprig, pe măsura timpului trecut.

Cei din casă, privind pe fereastră, se mirau și nu prea, ținând seama de vârsta anotimpului ce se petrecea. Au mai sporovăit o vreme, șuguind sau aranjând planurile pe mâine, după care s-au pregătit pentru odihnă. Doar că Petre l-a rugat pe bădia, cum i se adresau mai toți, să mai întârzie la un spor de cislă în doi.

- Bădiță Dumitre, i se adresă Petru, când au rămas între patru ochi, după biata mamă, dumneata ești cel care mă știi cel mai bine. Ai lăsat, în viața matali, toati deoparti, ca să poți avea grijă de mine. Am simțit asta încă de mult, după ce s-o stins bietul tata și-apoi, soarta m-o înfrățit cu urgia. Te-ai și pedepsit, stându-mi alături, atunci când frate-miu mă ținea urgisit și-a-proape rob, prin cele străinătăți, ca pe-un câine gonit din ograda lui. El n-o vrut, sau n-o putut pricepe, că eram pe lângă el să-l apăr și să-l ajut, cum avem poruncă; nu cu gânduri necurati. Și matali ai avut o așa poruncă, în ce mă privește ?

- Știem eu că o să vină și vremea asta. Încă de pe vremurile din Marinburg (Marienburg), ba și mai dinainte. Știem că trebuie să-ți spun și eram gata de asta, în orice clipă, înainti de a-mi da ortu'. O fost și n-o fost poruncă. O fost poruncă, da nu decea țipată, de care te ia groaza, dacă n-o împlinești. Aiasta o fost dinăuntru, din mine, și m-o cuprins, de nu am mai avut stare de-alticelea. Te-am avut sub grijă, doamne, cât ai fost copilandru; apoi am știut de rostu' și de păcatele ce te urmăresc, și o trebuit să mă pun în fața, sau să te dau din drumul urgiilor, ce te căutau pentru că aveai semnele domnești însemnati pe mâini. Eu, om prost de la țară, o trebuit mereu să-mi ischitesc gândul și să ghicesc ce au în cuget neprietenii tăi. Da' cel mai trudnic și nedrept o fost că trebuia să nu poți fi acolo unde ți-o fost locul dat prin naștere. Și mai mult, am stat ascunși și pribegi.

- Acestea le știu. Da' Măria sa Ștefan, ce ți-o zis despre mine?

- Multe mi-o zis, da' mai mult m-o îndemnat să văd de tine, ca de vlăstarul cari-i mai departe de tulpină, că acela este singur și în mai mare vifor. Și mi-o mai zis că de-amu, adicătelea di-atunci, Moldova o s-o avem, așa cum o sî ni-o facem, da' niciodată să nu stăm culcați în fața niciunuia, că dacă ne vom apleca, acela va trece peste noi ca peste un țol rău. Dar Petru, spunea Măria sa, o să steie întruna drept și n-o să-l aplece nicio furtună, că este crescut ca un stejar din pădure, fără sprijoane; și e rod bun, că roada nu se prăvale departe de tulpină. Numa' că or să fie mulți ce or vrea să-l doboare. Da' voi să știți a-l feri, că va fi totdeauna ca o rază de soare, de-o fi iarna țării. De aceea, să-l apărați, până va putea singur să o facă. Și nu mai are mult! Numai că e cinstit și tare bun cu cel suferind de vreo pricină și prea crezător în oameni. Cam aiestea mi le zicea.

- Săracu' tata! Porunca lui pentru mine, la început, o fost să veghez de ajutor pentru fratele care o să fie domn. Așa am vrut să fac, și știi ce s-o întâmplat. Da' niciodată, ai văzut, nu m-am ridicat și nu am dat apă la moară boierilor, care veneau cu ischita, cu plângeri, sau cu fel de fel de intrigi. Eu am ascultat de porunca domnului și de învățărilor bunului Dumnezeu, ce le aveam în mine. Dar mă durea sufletul, de aflam ce se întâmplă. Însă, văd că Ștefan, nepotu', ar avea altă pornire. O mai și greșit, că-i încă crud, dar vrea să facă și dacă vezi că cineva se străduiește spre ceva bun, trebuie ajutat, mai ales când îți și cere sprijin. Vom vedea ce-o să mai fie și, dacă-i bine, o să-mi aduc toată casa înapoi la Hîrlău. Și-apoi, toate celilalte, le vom urma cu gîndul curat și cu istoavă pentru țară.

- Eu, Petruț, zic să mai așteptăm, până om vedea deslușit spri unde bat vânturile. Că vezi tu că și afară, nu știi cum se schimbă vremea pi niașteptati !

- Așa o să și fac. Și, bădiță, pentru că suntem în partea asta de țară, unde tare mi-i drag să stau, o să te întreb ceva despre aceste meleaguri. Demult, într-o zi, eram cu tata pe coclaurii de la Hîrlău, când mi-o povestit, despre locurile de pe aici, povești

dintre care multe le-am pierdut. Dar n-am uitat vreodată cum mi-o zis că vrea să ridice o zidire domnului Dumnezeu, în locurile acestea, și să țin minte lucrul ăsta. De mult mă răscolește gândul să caut acel loc, dar parșiva de viață nu mi-o dat vreme ori slobozire spre ăst lucru, până acum. De asta, eram azi pe drumuri, poate aflu vrun semn despre locul ales de Măria Sa. Știi ceva despre asta?

- Ceva am auzit, da' cred că atunci trebuia să fie taină. Amu, nu. Eram eu flăcăieș, când s-o auzit că domnul țării o îngropat-o pe mamă-sa undeva peste Siret, prin locurile de unde mă trag eu, adicătelea, pe-aici, pe undeva. De ce o fost atâta ascuns, nu pot să știu, dar cred că o fost dorința răposatei. Că bunica ta, doamna Oltea, după ce i-o fost hăcuit mișelește bărbatul, viteazul voievod Bogdan, de care ai mai auzit, așa s-o scârbit de lumea asta, încât s-o dăruit mireasă lu' Dumnezeu. Dar nu știem unde, până când, demult, am urmărit o ceată de tătari ce făcea mare jale prin țară. Noi eram aproape un steag de oșteni, cam tot vreo mie erau și tătarii. Ne conducea căpitanul Iliăș, ce avea moșia cam încolo, spre răsărit, pîn' aproape de Târgu Frumoasei, și știa bine locurile de pe-aicea. I-am înghesuit pe păgâni într-o râpă, la Sărățel, în gura unui pârâu, de i-am săgetat și căsăpuit, de doar vreo cincizeci or scăpat cu viață, și i-am luat robi. Dar digeaba, cî răul ci l-or făcut ei nu s-o mai putut îndrepta! Cî, după cum știi, pe unde treceau lăsau în urmă doar scrum ori para focului.

Când ne întorceam cu robii și cu betejiții noștri din acel măcel, aici în crucili drumului, căpitanul, cu fața spre Siret, o făcut cruce și s-o închinat de odihnă veșnică pentru mama domnului; ne-am rugat și noi ceilanți, numai ca să facem ca el, după aceea am știut, dintâi de la alți oșteni, povestea asta. Dacă vrei, vom cerceta și nu se poate să nu găsim locul, că doar nu-i un ac într-un car cu fân, și-om afla ca să întrebăm, la o adică, oamenii di pi ici, că știi tu cum îi lumea, știe și ce nu-i, d-apoi despre un așa țintirim și-o așa îngropare!

- Așa vom face, bădiță, acum cât avem liber, că mai încolo, nu se știe niciodată. Și cine s-o fript cu borș, suflă și-n

laptele acru. Da', hai să ne hodinim și noi, cred că ești destul de farmat, după o zi ca aiasta! Ș-om mai vedea, că mai e și mâine zi, n-or intra cu toatele în sac.

Afară, vântul se mai molcomise și doar câte un glas de dulău mai sfâșia arar din taina și liniștea nopții, fără a face paguba prea mare.

IV

Cercetarea

Se zice că noaptea e un sfetnic bun, iar ziua bună se cunoaște de dimineață. După cele aflate, Petru transformă în dimineață, pentru mai multă vreme, momentul când s-a așezat în aștrernutul ce păstra răcoarea vremii, chiar dacă în camera nu prea mare, dar gătită ca pentru oaspeți, o sobă de cărămidă îmbrăcată cu cahle dădea aerului o căldură primăvărată. Și camerei, în totalul ei, o intimitate patriarhală. Căci, oricât se străduia, Petru nu reușea să aducă degrabă visele somnului să-i țină tovărășie, iar grijile alunecoase nu se duceau nicicum pustiei. Însă, erau un altfel de griji, ce nu rodeau dușmănos în sufletul și trupul omului. Erau griji ca de părinte, ce trebuie să grijească de taina ridicării odraslelor, sau ca de meșter ce chitește îndelung, până a da viață lucrăturii sale.

S-a ridicat din pat, după un timp de zadarnică istoavă orizontală, ținând tovărășie neștiută plantoanelor din ogradă și boscorodind, înfundat și cârcotaș, ferestrelor, care, înnoptate fiind, nici măcar nu se gândeau să dea liber privirii spre mica așezare, ce-n fiecare zi, mai învia un strop. Mai scormoni focul, mai ieși în frigul întunericului, și iar se așternu în pat. Cu gândul la bunică-sa și numeroasele închipuiri despre soarta ei și-a altora din neamul lui, nici nu realizează că moșul Ene îi da târcoale și, pervers dar cu folos, îl cuprinde învăluit, ca apoi să-l cucerească necondiționat, într-un somn de plumb și-n care visele nu aveau loc să primească alături vreun coșmar. Răchita uscată, ce se jertfea în sobă, în ardere scânteiată, pentru a da căldura asemănătoare cu aroma din luncile verii, susura blând, ca într-un cântec de demult, sau firoskos, imita pârât pocnetul sînețelor. Candela, luminînd palid și tainic în colțul de sub icoană, dă parcă o irizare aparte Sântului Gheorghe, care veghează, până și în lumea somnului, pe înstrăinatul de până mai ieri și care, în sfârșit, este acasă.

Se scurse restul de noapte, ca toate ce sunt trecătoare, până ce întunericul, crăpat spre răsărit, făcu loc zorilor, aduși ca dintr-un adânc fără cuprindere și fără lumină, mai întâi, unei gene de aprins, ce se avîntă apoi curajoasă prin noaptea nopții, trăgând după ea și capătul de început al unei noi zile. În mica

așezătură, asemănătoare unei gorodiști, semnele obiceiurilor zilnice se altoiau tot mai sănătos pe aspectul locului. Oamenii grijeau de treburile dimineții, iar fumurile bucătăriei purtau agresive arome, ce ar fi revoltat stomacul lihnitului, oricât de stoic ar fi acel flămând.

Totul era acoperit de un pospai alb de omăt, adus și așezat în grabă de viforul ce pornise în seara trecută, dar care parcă s-a lăsat păgubaș de horbota albă, din pricina spaimei provocate de tenebrele întunericului. În urmele mergătorilor trudnici, spre adăposturile animalelor, se despica imediat în albul abia așezat, cărări mustinde, ce dovedeau că încă nu-i vremea domniei zăpezii. Dar ca orice sol cu gânduri curate, și acesta a adus omului bucuria noului și semn că nu mai e mult până la sosirea grosului iernii.

Cei patru tovarăși de arme și întâmplări, în timp ce se luptau cu câte o căpiță de tocană, închegau și planurile pentru ziua ce abia se născuse.

Mihu, cu multă mâhnire, trebuie să plece la cetate, la Suceava, cu cele patru care încărcate cu vin, așa cum a fost porunca domnească. Se va alătura lui și părintele econom de la Mănăstirea Neamțului, care sosise întârziat în seara ce trecuse, dar mai devreme decât termenul de vineri, cu care au fost înțeleși dintru început. Și părintele va împuțina numărul butiilor pline, cu încă patru, ce vor sfinți la hrămuri sufletele călugărești dar și cele mirene, de la valea Nemțișorului, la Piatra și mai departe, până la Ceahlău.

Carele pentru coroană și cele pentru locașurile Domnului vor mai călători o vreme împreunate, până la valea Șomuzului, unde părintele va apuca calea dintre dealurile mărginașe râulețului, ca mai departe, prin Boroaia spre Neamț, să împartă gijile și necazurile, sau poate bucuriile, doar cu bunul Dumnezeu, ce știe să aibă în paza sa pe orice păcătos.

Mihu se va înfrăți, invers decât la sosire, cu Siretul, și apoi cu apele Sucevei, până ajunge la curțile domnești, unde va aștepta poruncă nouă. Că ăsta-i rostul și legea oricărui oștean: să

fie tot gata spre a împlini poruncile ce vin spre folosul neamului său.

Tot cu dar de drum, dar nu prea depărtat acel loc, este și norocul lui Ionuț. El va poposi două dintre butoaie, în beciurile Hîrlăului. Ele vor ține tovarășie celorlalte, care nu au cunoscut decât drumurile locului de pe Bahlueț și care, deja, au prins o țară de mucegai, de cînd au fost puse la zăcut în pivniță; drept podoabă și însemn de calitate. Celelalte vase vor fi golite de samsarii ce vor sosi peste două zile, vineri, care, ca de fiecare dată, se potrivea să fie zi de post. Aceștia îl vor duce și-l vor vinde, a doua oară, prăvăliașilor sau târgăilor doritori de acea rasă de licoare aspră, mai tare arsă de soarele dealurilor de pe lângă Tișița, cu un câștig ce le ținea interesată dorința de înavuțire. Vinul ce va fi neîntrebat, o să-l coboare în beciul nou și nesățios din ogradă, pentru a hodini până spre topirea zăpezilor iernii, când va aburca iar spre lumină, cu o nouă valoare și putere și cu preț de mult câștig.

Se așezase pe cer o lumină strălucitoare, de părea că soarele uitase că vara a îmbătrânit de mult și că solii iernii și-au lăsat, doar în urmă cu câteva ceasuri, mărturia a ceea ce va fi să vină. Și desfăta mîngăind cu raze orbitoare poverile pămîntului, dezbrobodind cuprinsurile, după ce și-a fulgerat primele raze de horbota albă și crudă, ce a împletit-o noaptea, cu fulguală pospai, care arăta și începutul semnelor iernii. Tabăra viermuia de rostul trebii făcută cu tragere de inimă, parcă și om, și animal, înțelegeau că stăpînul s-a întors acasă și ochiul său atoatecuprinzător trebuie bucurat.

Carele cu vin au plecat, fiecare cu rostul și cu direcția hotărâtă. De prin împrejurimi, au ajuns niște meșteri, ce moșmondeau cu folos, sporind împrejmuirea cu zidul de lespezi, cărăte întruna, de undeva de pe Siret, cu două care ce arătau mai altfel la înfățișare, decât cele ce le știm de felul lor. Între benchiușe, aveau cu știință aranjate, ca niște cuibare, locuri de cuprindere pentru piatra ce atîrna mai greu decât orice altă povară mutată cu căruța. De aceea, pomostina, meșterul a născut-o din drugii tari de stejar, legați între ei trainic. Se vedea că

făuritorul era vreun țigan fierar, care-și știa bine meseria. Lăturașii nu aveau fundători pe capete și erau ciopliți din același soi de lemn ca și pomostina. Iar acea ladă fără fundători era asigurată la mijlocul ei cu o legare înconjurătoare cu fier, ca greutatea să nu împingă spre înafară lateralele.

Lelea Maria se oțăra, ori la vrafal de blide ce a rămas înseuat după hrănirea atâtor oameni, ori la tătărușul ce se mișca precum prâsnelul, nu prea era clar pe cine mogorogea. Dar se vedea că băitânașul tătar nu reușea acum a-i intra în voie gospodinei, care oricum îl avea de drag și de sprijin în truda ei.

Rareș și bădia Dumitru au vorovit mai multă vreme în fața casei, ce era deocamdată și loc de tocmă, dar și locuință pentru Petre și prietenii lui. Au chemat la sfat și pe moș Rotaru, care, cu tot beteșugul afișat, ascundea o inteligență și o sete de viață, demne de invidiat. Și de aceea, noi nu putem crede decât că un om shilod este doar cel ce-i cu sufletul atacat, ceilalți sunt doar furați fizic de întâmplările nenorocite ale vieții. Și multă lume mai pătimește și de una, și de cealaltă, c-așa-i viața, e condusă de legi mai presus de puterea și înțelegerea omului. Și necazul nu așteaptă rugă pentru a veni. Că nu-i greu să cazi în păcat, oricui i se întâmplă. Păcatul și rușinea mari-s atunci când nu încerci și nu vrei să ieși de-acolo!

Însă cei din tabără încă nu erau slujitorii nevoilor grele, sau a întrebărilor fără răspuns.

Au stabilit ce și cum pentru ziua prezentă, după care Dumitru l-a întrebat cam surprinzător pe bătrânul însemnat de lupte:

- Bre, moș Rotaru, ia zi-mi cam de când viețuiești pe locurile aiestea?

- Da' ce ți-o venit, pacatele mele, să mă ischitești ca pe-un prins păgân; n-ai dormit ghini? Că de alticelea nu te bănuiești di nifăcut, mă ierti copchilu' ista, că doar te-o fi iartat Dumnezeu la anii ci-i porț'!

- Iartă-mă, dacă n-am zis bine, da' iată, boierul vrea să afle câte ceva dispri locurile istea și poate că știi neatale, că ești mai vechișor ca mine.

- Apui, de-i vorba di asta, eu îs di pe-aicia, di mai dinspre munti o țără, din Boroaia sprî Neamțul mănăstirii, dar de stat, aici am stat întruna, numai după vâltoarele Războienilor, că acolo, la Valea ceea Albă, da' neagră pentru mine, m-o străpuns sulița prin chept, de-o ieșit prin cărcă. Mare drag de la Cel de Sus am avut și multe zile; numai că am zăcut vreo doi ani de-am ramas și beteag, cum mă vedeț', și dup-aceea, nu m-o mai primit depărtările dicât cu multă greutate, că tare mult și cu rabdari trebuia să mă aștepte, când era de dus încotrova. Și am zis ca să le iert și eu pi eli ș-oi șide numa' aici, câti zili oi mai ave... Sî probozăsc, or laud numa' pe lângî mini, că de dus nu m-oi mai pute duci, nu mai sunt zdravăn... Da', care ți-i pricina?

- Și... de când știi locurile aiestea, moșu' Ghiță? îl întrebă și Rareș.

- Apoi, parcă de cân' m-o făcut mama. Da' am fost la oaste vreo cincî ani, până m-o hrentuit diavolu' de turc. Da' macar îs împăcat, că am apucat să-i sfărm capul cu ghioaga, di nu cred că o mai avut zili.

- Brav înseamnă c-ai fost, moș Ghiță, da' cam câti ani aveai atunci?

- Apui, socoati. Dacă amu îs de șăptizăci și vreo șăsi și o trecut di-atunci vreo patruzăci și șăpti, cam de câti eram?... hm?... cam de aproape triizăci. Da'..., ci-i?

- Ai auzit vreodată, sau ai văzut pi-aici vreun loc, undi Măria sa Ștefan o făcut vreo îngropăciune? întrebă Rareș , privindu-l pe bătrân în ochi cu admirație, dar și cu o însetată curiozitate.

- Da' cum să nu, de-aici, peste Siret, i-o poiană, unde o fost pusă la putrezit doamna Oltea, mama domnului nostru, și bunica domniei tale, Petre. Peste mormântul mamii, Măria Sa o dat poruncă di s-o zidit o biserică, da amu-i-...! (și dădu o palmă în gol, a lehamite, sau a acuză, lovind aerul cu mâna dreaptă, oblic de sus în jos), din câti am auzit. Tătuța meu mi-o zis că tot acolo, înainte, pe un tăpșan de lângă o bisericuță mică din lemn, ce-i mai deoparte, făcută în vremea lui voievodu' Roman, era și locu unde se ciomăgeau coconii pentru domnie, ca

să nu uite vreodată de îndatoririle lor, ca domni. Da' de vreți, mergeți și vedeți cu ochii voștri, cî nu-i departi, îi cam o poștă, hai sî cie o poștă jumati de-aici, nu mai mult. Iar dacă o tăieți oblu, peste Sîriet, îi și mai răpidi. Lumea nu se prea duce pe-acolo, că se cam sâiește de tîti cîte s-or auzit.

- Și ce s-aude despre acolo? întrebă cam cu sfială șovăită, ba chiar cu un fel de teamă, bădia Dumitru. Pentru că el știa că pînă nu-i foc, nu iese fum și, dacă lumea o ocolit, sau se reține în a străbate acele locuri, însemnează că odată ceva necurat, or neobișnuit, s-o petrecut de o rămas în amintire, ca o blestemată poveste a locului. Cu toate că știa și că orice poveste din acestea este o urmare a neadevărului, sau a adevărului găsit într-o fărîmă, la care fiecare mai adaugă de la el, după puterea și meșteșugul închipuirilor, ca să pară și mai înfricoșător, decît cum o fost mai înainte. De acea posibilă fărîmă de adevăr se îngrijora, dar nu pentru el. ci pentru sufletul și dragostea de străbuni, ce este puterea și viața lui Rareș. Îi păru rău de întrebare, dar tot ar fi cercetat și aflat Petre, chiar dacă nu întreba el.

Fără ca slugerul negustor să vadă, bădița se încruntă la moșneag, pînă ce acesta pricepu și puse stăvilar curgerii vorbeii proaste, înainte de a spune cine știe ce gugumănie, într-un moment nepotrivit. Îi venea să-l gâtuie pe Ghiță, dar acesta se dumiri și ocoli un răspuns direct:

- Dacă vă zîc eu, ce farmec o mai avea, cînd îți vede ce-i pe-acolo? Da' pe la noi, ca peste tot în țara asta, fiștecare loc are măcar o poveste ce ne place s-o auzim, iar cel ci-o zice, nu se poate să n-o unfle, măcar o țără. Și io-ti așa se face, din țânțar harmăsar.

- Badi Dumitre, se precipită oarecum Rareș, orînduiește ce mai ai și să mergem peste Siret. Și adăugă, șoptit, mai mult pentru el decît pentru auditor: poate azi, îi sorocul împuținării ne'mplinirilor de pîn-acum. Apoi, cu o voce cercetătoare, se întoarse și-l iscodi pe moșneag:

- Moșu Ghiță, și cum om face să gădesc locu' cela, pe unde s-o apuc?

- Te-o striga și te-o purta glasu' sângelui, doamne, numa' trebuie să știi să-l pricepi și să încerci să-l auzi. Că el o să-ți arăți drumu' di-aici încolo, da și pi mai diparti. Amu, ca să răzbiți, când treceți Siretiul, o să faceți țăală, înainte de Bodino, cătunu' ista o sî-l lasați pi mâna stângă; după o vreme scurtă de mers, pe sub deal, pîn' la un pârău ș-apoi, să o țineti tot înainte, pe firul apei, la deal, până în poiană. Și iar zic: negreșit că ai să auzi chemarea, că-i strigare și taină domnească, cu vreri di la Dumnezeu.

- Da, moșule, dar dacă chemării nu-i dai răspuns adevărat și cînd trebuie, soarta, de cele mai multe ori, se întoarce cu spatele și te uită numai în blestemățiile și relele lumii. Dar poate, noi vom ști a răspunde vreodată .

- Să te ajute Domnul, și pe noi ceilanți, nemernicii!

Cei doi oșteni, Neculai și Vasile, îl însoțesc pe boier, ca aproape întotdeauna, mai ales cînd el străbate căi necunoscute și necercetate. Din tabără, au tăiat valea spre Siret, pe drumușorul ce duce în Feredeul, de unde, fără a mai urma ocolurile apei, s-au îndreptat direct spre șuhoiul pietros de sub malul cel înalt, mai la deal de pluta lipovenilor, plută care podea nevolnic calea peste apă. Au traversat cu ușurință râul prin apa vînată și rece ca gheața, apoi, s-au petrecut pe lîngă casa plutașilor, salutându-se cu ei din mersul cailor și au ieșit în drumul ce-i va duce repede la poalele dealului.

- Bade Dumitre, se adresă Petru coptului oștean cînd au ajuns în locul reîntîlnirii din urmă cu o zi, n-o fi mai bine să urcăm pe culme, pentru căutare, că-i codrul mai rar?

- Eu cred că nu-i cu folos, chiar dacă o fi mai ușor de mers pe sus. Că noi, trebuie să urcăm pe firul apei, da' dintâi trebuie găsit pârăul, iar pe sus cine știe pe unde o hălădui el, că ai văzut ci coclauri deluroase-s, în toate părțile; da pi-aici, trebuie neapărat să caute să se cuprindă în Siret și mintenaș l-om afla în cale.

- Cred că-i cu judecată ce spui, și judecata dreaptă trebuie făcută faptă, bădie Dumitru. Atunci, o s-o luăm pi-aici, pe sub dealul aista, prin huciul des; ș-om vedea unde om ieși.

Locurile erau împădurite cu soiuri diferite de arbori, stejarul făcând vecinătate strânsă cu plopul și cu fagul, salcia și răchita stând la cislă cu carpenul, cu cireșul și alte soiuri, ce le găsim de obicei, mai ales pe coastele de deal, nu în îngemănare cu lunca apelor. Dar lumea vie a pădurii, nu-i ca cea omenească, aici viețuiesc împreună și în pace, fel de fel de neamuri cu viață, ce dau rod și frumusețea pământului. Acum ea, pădurea, dăruiește mai ales frumusețe, într-o zi ca cea care se petrece, când soarele a uitat ce timp este în calendar și îmbracă pământul, într-o căldură ce vrea parcă să compenseze și să scuze ielele și zloata din noaptea trecută. De jos, covorul frunzelor amestecate, în soiuri și culori diferite, protesta la fiecă pas de cal, parcă numărând cadența, cu un foșnet aspru și pătrunzător, asemănător cu fâșfitul cutei atunci când mângăie alintător gura coasei truditului oricărui polog. Coroanele copacilor, văduvite de podoaba verde, care și-a schimbat fața și locul spre rădăcină, își repezeau ramurile sărăcite, amestecate hulpav parcă, spre înălțimea luminii, de la care împrumutau, neîntors, frumusețe și mister.

Călăreții avansau cu greutate prin hucașul lipsit de verdeața crudă, prin largi volte ocolitoare, pricinuite de piedicile încâlcitelor de tot felul. Bădia Dumitru, care deschidea cale, a găsit că mai alăturat lor era un fel de potecă lărgită, mai demult, de trecerea umană. Le arată asta celorlalți și hotărâră să urmeze astă răritură prelungită, atâta timp cât ea este la fel cu dorința direcției lor. Pe alocuri, se găseau cu mlaștini povirloase, pe care drumul le ocolea spre deal sau le despica acolo unde piciorul putea pătrunde păpurișul, fără să se afunde. Alteori, cunoșteau clar semne ale mâinii omului, care astupase cu mladă, ba chiar și cu trunchiuri crude de sălcii retezate de pe marginile răriturii, știoalnelor, pentru a întări loc de trecere călătorului. Nu au mers cale lungă prin acest huci când, brusc, privirea încorsetată până atunci de desigurile luncii era slobozită într-o rariște largă, largă, ce ascundea la prima observare, printre dâmburile doar înerbate,

o baltă aproape circulară, mai bine zis de forma unei potcoave uriașe. Baltă nu era prea lată, iar de prin stufărișurile ce o mărgineau se înălțau, în zbor speriat, un fel de lișițe, ce se pierdeau panicate înspre Siret. Tăul acesta părea să aibă izvor propriu și, cu toate că, la nici douăzeci de pași de el, se prelingea un fir abia ghicit de apă, ghiolul nu se prelungea văzut, într-o curgere spre vale. Călătorii noștri au crezut dintâi că au dat de pârâul ce trebuia să-i ghideze, dar nu, acesta îi aștepta, abia după ce au trecut de dâmburile bălții și l-au aflat dintrodată, după ce au mai mers distanță cât un zbor de săgeată aruncată de un arcaș priceput.

Era un pârâu ce parcă se rușina să-și arate trupul dezgolit, într-o albie destul de adâncă și largă, cu multe semne, ce dovedeau că nu totdeauna-i pirpiriu și nu totdeauna curgerea lui este blândă și inofensivă. Cât timp au străbătut desişurile, călătorii foloseau vorbele doar pentru lămuriri de deplasare, sau pentru a face constatări nu prea măgulitoare ospeției locurilor. Cel mai tăcut era Petre, care parcă trăia

într-o lume de gânduri, paralelă cu cea reală. La întâlnirea cu pârâiașul căutat, au făcut un scurt popas pentru orientare. Cursul pârâului se așezase pe josul unei văi orientate spre N-V și era cuprins de două șiruri de dealuri acoperite de păduri ai căror arbori dezbrăcați își arătau vigoarea și stârneau bănuiala multor sute de ani cuprinse în existența lor. Spre înapoi, era prelungirea dealului pe care călătorii îl cuprindeau pe brațul stâng, iar pe dreapta au aflat un alt deal care se oprea obosit, lăsând loc, până aproape, luncii sinuosului râu.

- Ia uitați-vă peste Siret, spuse Neculai, acolo supt câmp, în drept cu noi amu, n-o fi tabăra noastră, că io-ti și drumu' care se duce la Hîrlău, pășăști piști deal, îl vedeți?

- Ba, chiar așa-i, aprecie și bădia Dumitru, uitați-vă că parcă se vede și casa, în drept cu plopii ceia de pe malu' înalt. O avut dreptate moșneagu', că de-a dreptu' îi mai aproape. Da' oare, o fi puțință de trecere prin Siret?

- Om căuta la întoarcere, că trebuie să fie vreun vad, hotărî Petru. Mai ales că, ia priviți, spre apa râului s-ar ghici

urme de trecere ale omului. Haideți acum să ne urmăm calea, spre izvorul pâraului, așa cum ne-a spus moșneagul Rotaru. Și om mai vedea ce aflăm.

Au pornit grupat în urcarea ce se dovedea blândă și spornică, pe calea deschisă ghicit de-a lungul apei pâraului. În drumul lor, nu aflau decât punând la trudă grea închipuirea, urmările trecerii omului în acest periplu efemer, pe această lume și prin aceste locuri. Dar ele erau. Pădurea se subțiasse mult pe partea dinspre dreapta călătorilor, cedând locul tufărișurilor și arbuștilor fel de fel. Pe stânga ea, pădurea, urca odată cu pâraul și se întindea mult în spatele vederii, în trepte uriașe, pe coaste mai abrupte decât cele dinspre dreapta călătorilor. Și iată că aproape fără veste, au pătruns pe un platou întins precum o tîpsie ce se ridica ușor spre dreapta lor cum au venit și pe care drumul îl cerceta de la ei pieziș, spre miazănoapte.

S-au descotorosit de acest drum și au pornit, ținând cursul apei spre mijlocul întinderii înțarcuită de codru. După câteva zeci de pași, au dat folos unui alt drumușor ce apărea din pădure în curgere spre răsărit, pe care îl și străbăteau pe urme omenești mult mai vizitate. Dar nu au apucat cale, nici cât două azvârlituri de piatră, și au aflat pe neașteptate, sub o coborâre lină, înconjurată de molizi mult încărcăți cu puzderii de conuri, o bisericuță; imagine care, mai ales lui Rareș, i-a tăiat respirația. Parcă și caii au tresărit și au oprit fără îndemn, unul nechezând surprins, mirat și el parcă de o asemenea apariție. Cuprinsă cu brațele vederii, imaginea rectangulară a zidirii părea un tablou migălit cu patima durerii, de vreunul din monahii zugravi de la sfânta mănăstire Neamțu. Prima impresie era una de dezastru, de prăbușire părăsită.

Mica bisericuță, cu un acoperiș întocmit din olane smălțuite, ce s-au dovedit o povară prea apăsătoare pentru puterea zidurilor, zăcea aproape căzută, mai ales că, spre vale, pământul o luase hai-hui și a lăsat fără sprijin partea dinspre absida altarului.

Crăpăturile zidurilor închipuiau mulțimi de cruci și zigzaguri innădite și adăugite, ce se presurau de jur-împrejurul

schitului. Ascunsă sub panta molcomă, imaginea bisericuței purta parcă spre privitor un strigăt mut de ajutor și o acuzatoare culpă, pentru cei ce-ar trebui să o aibă mereu în suflet și în îngrijire.

Turnul clisiarniței, ce purtase cândva și un clopot pe măsura bisericii, fiind și el în calea alune-cărilor telurice, era o grămadă informă de grinzi, căpriori, costoroabe și alte elemente din dantelăria ce altădată arătase măiestria și dragostea meșterilor în a ridica acea zidire.

Alăturată bisericii, la vreo douăzeci de pași, se afla, încă necuprinsă de urgie, o construcție care servea slujitoarelor altarului cuprins de blestemul uitării și negrijirii. Ea adăpostea și trapeza, și chiliile, și cele necesare traiului celor trei măicuțe. Căci trei erau ființele ce schivniceau în acest loc.

În ușa așezării, s-a arătat imediat după sosirea călăreților, ca apoi să se desprindă coborând cele două trepte, spre cărare, o măicuță subțiată și îndoită adânc de povara anilor adunați și a vieții sale ascetice. Maica se străduia, parcă într-un supliciu voluntar, să găsească cu rămășițele privirii, pricina zgomotului ce, în multă vreme trecută, nu ar găsi pereche pe această așezătură. Iar înapoia ei, pe prispa învelită în scândură găunoasă acum după trecerea vremii, s-au reținut lângă ușă, alte două bătrâne, ce purtau în comoara ființării monahale mai puțini ani decât surata lor, după cum le arăta înfățișarea primei vederi.

Petru, după ce a descălecat, a trecut de rămășițele îngrădirii ce a cuprins cândva și o poartă și, cu pasul clătinat, ori din pricina coborâșului, ori datorită ridicării intensității trăirilor, se îndreptă spre bătrâna ce mai mult îi ghicea apropierea, decât o vedea.

- Măicuță, sunt Rareș Petru și cu sufletul împlinit, dar și îndurerat de ce-mi văd ochii, am găsit azi locul poruncii poruncită mie. Rog pe cuvioșia ta, să mă lase a cerceta cu pioșenie și dragoste acest lăcaș, ce de astăzi e deplină parte a sufletului meu. Sunt feciorul lui...

- Dacă ești Rareș, știi cine ești, spuse bătrâna, cu un glas sonor, amplu și tremolat, lucru de mirare pentru un așa trup. Dumnezeu te-a trimis și-n El ni-e toată nădejdea și speranța. Fii bun venit și Domnul să-ți lumineze calea sufletului. Am știut de tine de amu... multă vreme, de la un oștean de pe aici, un tudorean, dar care s-o prăpădit demult. Știi de ce-ai venit, o presimțeam; vino de te închină la mormântul bunicii tale, ca să te afle de-acolo de unde este, să te binecuvinteze și să te întărească, poate, în cuget și în înțelepciune. Și-apoi, om mai vorghi.

Cu o mână stafidită, făcu spre Petre o cruce largă, după care își adresă ei însăși același gest, în dreptul pieptului uscat, de trei ori, intercalând după fiecare cruce, o aplecare și atingerea pământului, cu vârfurile degetelor de la mâna dreaptă. Petre îi cuprinse apoi mâna binecuvântătoare, o sărută cu pioșenie și preț de câteva momente, sprijinind-o în palmele sale, își așeză obrazul pe ea, ca pe niște moaște.

S-au îndreptat apoi spre ușa biseriței, care era ancorată pentru a sta lipită de perete cu un curmei de funie răsucită din haldan. Din cauza hurducărilor și a strâmbătății, foaia ușii nu mai făcea pereche potrivită cu tocul, iar țâțânele mai mult opreau, cu un înfiorător protest scârțâit, alunecarea deschiderii spre înăuntrul sfințit.

Întunericul era atotstăpânitor și era înfrățit cu un miros greu de seu ars, în singura candelă ce se lupta cu noaptea încăperii, ca să facă loc vederii. Lumina se străduia să pătrundă și pe ferestruica nepereche ce se afla cam pe la mijlocul naosului, care, prelungit cu absida altarului, însemna tot cuprinsul locașului de închinare.

De mirare era schimbarea bruscă a măicuței ce se mișca prin sfințenia lăcașului sfânt, ca și cum ar fi scăpat de cel puțin

jumătate din povara anilor și a pagubelor lor. De pe o poliță , din stânga cum au intrat, luă, apoi îi dădu lumină, o altă candelă, înfășată după cum putea vedea orice muritor la primă vedere, într-o migălitură de argint trudit cu o lucrătură ce încânta ochiul; o așază lângă catapeteasmă, sub icoana Maicii Domnului, apoi făcu semn lui Petre să se apropie. Cu o șoptire blândă și suavă acum, împreună cu un gest sacerdotal de îndemn, îl desluși:

- Aici, sub astă piatră, odihnește de aproape șazeci de ani bunica ta, neprețuita și greu încercata doamnă Maria Oltea, cunoscută cât a slujit aici drept maica Maria. Eu te las o vreme doar împreună cu ea, ca să poți afla alin și îmbărbătare, curaj și putere, înțelepciune și cumpătare, precum mereu a dorit ea urmașilor.

Când Petre îngenunchie lângă dreptunghiul înflorat al pietrei de mormânt, flacăra galbenă a candelii, așezată pe capătul dinspre picioarele mortului, parcă primi o strălucire și o intensitate mărită, o zbatere ce se cunosc și pe icoanele ce îmbrăcau pereții zdruncinați, încât o uimi și o înălță în evlavie și pe măicuța ce se pregătea să iasă. Când sărută piatra rece, Petre simți ca un fior ce-l cutremură, mai întâi o amețeală înfrigurată, ca apoi să-l inunde o liniște trupească și o căldură a sufletului, ce nu știa dacă a mai trăit-o vreodată. Mângâind pipăit, motivele palmelate, împietrite de-a lungul unor tulpini ca de liană, încadrate de un chenar larg, cuprinzător înscrisului epitaf și motivelor decorative simțite de vreun vrednic ucenic al meșterului, sau poate chiar de însuși meșterul Jan , Rareș retrăia scene ce nu mai știa de-s aievea sau erau plăsmuire. Parcă și icoana mucenicei de pe peretele alăturat mormântului îi trimetea, în ciuda afumăturii ce aproape o acoperea, o lumină a privirii ce ar părea să spună ceea ce gura zidită nu ar putea-o vreodată. După mult, foarte mult timp, coconul de domn se simțea iarăși între ai lui. Căci între Putna și Probota era Rareș ca împlinire a unei porunci și-a unei legi, îndreptățit și obligat de stirpea strămoșească și însemnele sale domnești. Iar între mormînt și viață, este și se va

găsi mereu și o zidire, o punte ce nu va lăsa lacoma uitare să șteargă porunca dorinței și taina simțirii celor dinainte.

După un timp, alt lucru de mirare: când măicuța se întoarce, țâțânele ușii au răspuns supuse imboldului, fără nici un zgomot și fără urmă de împotrivire; doar lumina deschiderii îl aviză pe rugător că nu mai este singur. A doua candelă se stinse și doar mai fumega, când Rareș se ridică, după ce șterse cu palma, sau poate mîngâiase piatra mormântului pe întreață lungimea și lățimea ei, ca-ntr-o cuprindere pioasă, sacrosanctă și fără de uitare.

Petru o întrebă pe măicuță cine odihnește alăturat, pe lungime, la două palme de mormântul bunicii sale.

- A fost prima femeie cu care s-a cununat tatăl tău, sora țarului de la Kiev, Simion, ce mult prea grăbită s-a veșnicit aici, la doi ani după bunica ta.

S-au retras spre ușa care iar și-a strigat durerea în momentul ieșirii celor doi. Afară, bădia Dumitru coborâse la trapeză și sfătua cu cele două femei, și ele cernite în haină monahală. Iar oștenii sfătuiău acum cu doi țărani, ce tocmai ieșiră din pădure cu carele încărcate, fiecare cu câte un trunchi de fag, peste care era rostuită cu meșteșug creanga rămasă din jertfire. Erau de loc din Bodino, un cătun nu prea depărtat de mănăstire; corhănari ce străbat zilnic pădurile pe căi doar de ei știute, ce s-au arătat a ști multe și despre voile, și nevoile locașului sfânt. Uneori, și cei din sat vin în ajutorul maicelor, și tot ei grijesc și de roadele pământurilor și a bălților mănăstirești.

Măicuța l-a îmbiat pe Petre cu o lingură de miere, dar acesta refuză, poate pentru a nu adăuga și o altă pagubă sărăciei monahale; ori, cine știe din ce pricină!

- Măicuță...?!?

- Eleunora; așa mă numeau cei ce mă știau dintotdeauna.

Tot așa mă striga și bunica ta, când de-abia făcusem ochii de novice, în prima biserică ridicată de măritul domn Ștefan.

- Dar cum, măicuță..., Eleunora, a mai fost una? Și unde este cealaltă mănăstire ridicată de tata?

- Tot aici. Dar la prima, care de fapt o fost a doua în locurile de pe aici, mai că nu au apucat să se usuce cum trebuie zidurile, că prin augustul lui 1471, Dumnezeu a cutremurat din temelii pământul, și o parte a mănăstirii s-a prăbușit. Domnul nu a vrut s-o înădească și a poruncit să fie ridicată, în același loc, o alta, cu temelia și cu zidurile mult mai puternice, cu un acoperământ care să nu putrezească, pe care îl și vezi. Nu a putrezit, dar o ia la vale! Iar prima biserică, cea de lemn, a fost făcută ori de răposatul Roman I, ori de Ștefan Întâiul, după cum spunea bunică-ta, nu prea mai țin minte bine; aceea o fost, se pare, și prima biserică creștină din ținutul nostru. Ea era, că nu mai este, undeva mai spre pârâu, într-o poiană, dar lemnul o putrezit demult. Știu tot de la bunica domniei tale că a fost slujită de o probată de sfinți călugări. Iar cei ce o purtau în suflet și i se închinau sunt și ei pământ, de multă vreme trecută.

- Multe și ascunse sunt tainele pentru mine, măicuță Eleunora, dar am să le luminez poate odată; însă acum, nu mai pot zăbovi, măicuță, că deja ziua e trudită și-i pe ducă. Dar nu va trece mult și mă voi reîntoarce, spre a mă închina iar și iar la mormântul ce-mi dă putere și nădejde.

- Și vă întoarceți la Hîrlău, în seara aiasta?

- Nu, măicuță, doar până la Lespezi, peste Siret, unde, după dorința și începutele lucrări pentru popasurile tatei, s-a făcut, în crucele drumurilor, o așezătură care, prin viețășii ei, va fi de-acum soră și enoriașă acestui loc de închinare.

- Și i-ați zis Lespezi... după înfătoșarea locului... bună treabă! Apoi, dacă-i așa, nu aveți mult de ocolit. Dacă o tăiați peste Siret, prin vadul din Hatie, și o țineți tot la deal, prin bucla râului ieșiți în calea spre Suceava. Și de-acolo, mergeți unde vă e datul. Până la vad, vă duce drumeagul ce e făcut de noi cu ceva ajutoare, pentru a merge la bucățica de ogor, ce o avem în locul acela din luncă. Uitați-vă, aceea-i calea; coboară pe lângă mănăstire, tot spre vale, până în Siret.

- Mulțumim, măicuță Eleunora! Așa vom face. Bade Dumitre, 'mneatale ai luat samă de ce-i nevoie pe-aici?

- Da, boierule, nu numai că m-am uitat, dar am și vorbit cu măicuțele despre multe. Am închipuit eu cam ce ai în gând.

- Atunci, vă sărutăm dreapta și rămâneți sănătoase, cuvioaselor! Măine și-n zilele ce vor urma, vor veni de la Lespezi niște lucruri de folos, ce le vor aduce niște creștini și cei doi oșteni ce-i vedeți.

- Mergeți sănătoși și să nu uiiți, Petre, că aici e o vână a izvorului tău. Iar fără izvor, nici o curgere nu-și află albie, nici un destin nu-și găsește împlinirea. Fii asemenea șoimului care mai întâi știe să zboare, pentru ca apoi să poată cuprinde cu vederea sa ageră, cât de mai sus, toate ascunzișurile dedesubturilor. Mă

înțelegi, cred, ce vreau să zic, dar despre asta om mai sfătui, dacă mai vii pe-aici. Mergeți cu bine și Domnul să vă aibă în paza lui!

- Rămâneți sănătoase și să știți că nu va curge multă apă pe Siret, până mă voi întoarce.

Urmând învățărilor, călăreții au scurtat calea cu mai mult de jumătate din cât a fost la venire. Iar Rareș simțea o trăire plină cu emoție, cum doar Măria Sa mai reușea uneori să i-o stâr-nească. Dar pentru Petru, încă nu sosise cu adevărat vremea împlinirii depline. El a aflat aici drumul adevărat al făgăduinței. Și s-a rugat să fie cel adevărat, drept și cu folos pentru toți ai săi.

v
Implinirea

Au trecut ca vânturați anii; și zilele oamenilor, odată cu ei. Mulți s-au trecut, destui au dispărut, iar alții au năvălit în această lume, fără voie ori dorință, cu toții supuși aceluiași legi și aceluiași destine, doar petrecerea fiind diferită. Și toți și toate există într-o înlanțuire ce nu se va întrerupe din curgere, cât rădăcinile vor odrăsli, cât mamele vor zămisli, cât Dumnezeu nu-și va înturna privirea de la acest neam binecuvântat și adesea greu încercat.

A trecut și destulă vreme de când Rareș a gustat, poate pentru prima dată, din izvorul trăirii curate, atunci când s-a aflat dintâia dată la mormântul bunicii, loc uitat de oameni și vremuri, la schitul Pobratei. Cât timp au mai viețuit maica Eleunora și cele două bătrâne, Rareș s-a îngrijit ca nimic din ce-i lumesc să nu le lipsească. Doar curgerea pământului nu a putut-o opri de tot și sfântul lăcaș era încă în pericol. A sfătuit și cu nepotu-său, Ștefan domnul, unde găsi că vorba e mai presus decât fapta și fudulia mai multă decât căutarea spre străbuni. Încercă doar cu puterile sale, dar meșterii tocniți nu au putut opri de tot ruperea coastei, chiar dacă au făcut stăvilari din piatră, cu picioare adânc înțâfâenate în miezul costișei și au răscolit în adânc până au dat cep apei, ca să țâșnească liber afară și așa poate, să se oprească alunecarea. Dar, în zadar. Totul era mult peste puterea omului, iar truda depusă doar întârzie așezarea lucrurilor, așa după cum le este datul menirii hotărâte nu de minte și putere omenească.

Și totuși, chemarea locului parcă îl ardea pe Petre, că de fiecare dată când zăbovea la Lespezi, chiar dacă se întâmpla mai rar de-o vreme, negreșit căuta răgazul și tăia apa Siretului, spre a merge să se închine la cripta bunicii, unde afla mereu blândă liniște sufletească, putere și speranță, potolirea unei revolte nedefinite, mai mult instinctuală, dar bine stăpânită; și aici afla, crescute, semnele căderii dealului, ce se presimțeau ca o amenințare răzbunătoare. În vorbele măicuței, se deslușeau de-o vreme, un fel de blazare, acceptul fatalismului vârstei și parcă o așteptare docilă a unui nou început, o implacabilă așezare a

lucrurilor și a firii, probabil ca urmare a multora văzute și suferite în zecile de ani:

- Petre, în viață, omul trebuie să învețe a gusta deopotrivă și dulcele, și amarul, și victoria, dar și înfrângerea, că toate vin de mai presus de lumea noastră, iar paguba lumească nu e decât datul drumului spre veșnicire, care încă nu e la îndemâna priceperii noastre. Dar să ții minte totdeauna vorba mea, că după noi rămâne doar urma faptei înțelepte și, decât să mergi cu neghiobul la câștig, mai bine cu deșteptul la pagubă. Iar asta-i adevărat peste tot și toate, indiferent de rangul și originea muritorului.

- Dar, măicuță, noi suntem robii poruncii și nu avem mereu dezlegarea vrerii noastre.

- Adevărata poruncă o dă numai Cerul, Dumnezeu și pe-aceea o simți în sufletul tău. Celelalte sunt vorbe, ce mai ales tu, trebuie să știi a le orându-i; să ai grijă la vremurile când vei da porunca, să o învești și cu o bucățică din sufletul tău. Iar porunca ta să aibă gând de zidire și de alin, de reparare și vindecări, de oblăduire și îndreptare, că aiestea-s durerile neamului. Știi și tu vorba: ce ție nu-ți place, altuia nu-i face! Un baci adevărat îngrijește mai întâi de nevoile turmei, nu numai o mulge. Iar adevărul zicerii mele, l-ai cunoscut până acu', cu vârf și îndesat. Să dea Domnul Dumnezeu să mai afli și binele, că în binele tău va fi poate și binele nostru, prin îndreptarea multor strâmbătăți.

Rareș mereu se întărea cu gândul că, odată, va găsi și dezlegarea dorinței de veșnicire a locului criptei, ce devenise pentru el și simbol, și rost, aproape o condiție vitală. A sfătuit cu fel de fel de ziditori localnici, dar și cu meșterii bistrițeni de peste munți, care au găsit cu cale că ar trebui să rezidească dealul, pornind dinspre vale; numai că, după cum l-a avertizat și un cucernic părinte, prea ar fi fost bătător la ochi și ar fi tulburat orgolii și prejudecăți, încă mult schimbătoare. Simțea el însuși și știa parcă un ceva ce-l aținea, îl avertiza presimțit, că încă nu e vremea împlinirii depline. Că limpezirea curgerii vieții poate fi tulburată de orice vârtej. Totuși, s-a anunțat domnului în cetate,

într-o nouă încercare de a porni unit împotriva efectelor timpului și a toanelor naturii, ce se arătau potrivitnice păstrării urmelor unui neam ca al lor. Ștefan, mult schimbat sufletește față de cum l-am descoperit cu ani în urmă și nu spre lauda lui, găsi că lucrul acesta mai suferă amânare, că neamul lor e veșnicit în necropolele de la Bistrița și

Rădăuți-Putna și că...

- ...prezentul, unchiule Rareș, pentru familia și neamul meu curat, ce se trage din al Mușatei este cel ce va rămâne prin timp; și nu o gropniță ce se vede treaba că nici Dumnezeu nu o are în grijă Sa. Dumneata, boierule, ai grijă de făptuirea poruncilor mele și lasă pomenirea înaintașilor mei, o voi purta singur în grijă, cum voi crede eu de cuviință. Domnia-ta, să ai altele pe cap și-n rânduire. Că uite, sunt neprieteni ai domnului și ai țării, cum sunt Bîrlan, Isac și mai acu de aproape vreme ai lui Șerpe, care vântură străinătățile, nu cu gânduri de ipravă. Și mai sunt și alții, nearătați pe față, sunt sigur...; de asta grijește-te, cu poruncă în slujba domniei!

Rareș nu puse la suflet prea adânc răceala vorbelor domnești, cercetând mereu și ușurând greul vieții celor din jurul său, acolo unde putea, asuprind și alinând pe cât se pricepea, grijile și durerile celor neajutorați și a celor bicisnici. Dar nici nu putea uita că, până nu cu multă vreme în urmă, a fost înstrăinat cu sila, de tot și de toate care aparțin locurilor natale, din cauza intrigilor, suspiciunilor și a poruncii domnești. De aceea, nu întindea prea mult coarda, că... tot pățitu-i priceput! Lungile sale drumuri erau cu folos și pentru el, dar și pentru cetățile țării, iar brațul său mereu a stat veghe și sprijin chemării domnului, în gâlcevile stârnite, nu totdeauna cu rost și fală. De multă durere pentru el erau caznele celor de jos, care mereu stau sprijin la temelia țării, murind pentru ea, umplând visteria prin birurile istovitoare, pe care le plăteau și suferind mereu, de parcă Cel de Sus își întorsese fața de la necazul și nevoile celui trudit. Că prea se înmulțiră și se umflară hrăpăreții de pe aici, dar și mulți din cei veniți din pustie, iar bietul țăran, și nu numai el, era de

folos doar ca vită de povară, sau ca să ude cu sângele său glia în calea năvălitorilor.

Mai rare erau acum pentru Rareș zilele de popas cu așezare la Hirău și uneori la Lespezi, mereu fiind cuprins de rostul depărtărilor și chemarea poruncilor. Însă aici, în tabăra de pe Siret, omul lui de veghe de la Probota îi lăsa totdeauna veste, dacă trebuia, și o găsea Petre când poposea din drumurile sale la ocina cu o nouă față, care prindea putere și recunoaștere, pe măsura timpului ce trecea. Numeroase erau schimbările față de toate ce le-am aflat în timpul trecut, însă cel mai de mirare era ansamblul de clădiri, ce părea că nu se mai încapă în vechiul perimetru croit de un zid ca de cetate. Dintre toate construirile nou aflate, îți fura privirea casa oaspeților, prin mărimea și stilul ei, ce amesteca trecutul tradițional al locurilor cu găsirile străinătății apusene, la care

s-au adăugat imaginația și măiestria meșterilor băștinași și ai celor aduși din neștiutele depărtări. La vale de tabără, spre drum, se tocmise un medean, unde, mai ales în vinerile săptămânii, se adunau fel de fel de vânzători și cumpărători, care făceau trecere mărfurilor de tot felul de pe la noi, dar și a celor aduse din necuprinsele depărtări. Ba într-o coșmelie, ce se vedea că este cu gând de lărgire, s-a întocmit și un fel de loc de reparat carele stâlcite și caii despotcoviți, care ajungeau în răscruce, dar nu numai atât, că se dregeau și multe altele, lucru mult folositor drumetilor.

Tot aici se aflau și grămezi de cărămizi, aduse de meșterii de pe Siret, pentru vânzare. Mai într-o parte, își aveau locul de negoț olarii zonei, iar oborul de vite, mari și mici, se întindea atât cât era nevoie în vinerea respectivă. Răspunzător despre tabără era acum moș Dumitru, care, adunând mult și multe din povara anilor, însă zgârcit încă în a le arăta, a hotărât să se statornicească în acest loc, fiindcă gura ca o meliță a bătrânului Rotaru s-a închis pe vecie și a fost dată pământului, cu tot cu trupul beteag, respectând dorința lui, pe o așezătură sfințită mai spre vale, la schitul ars de tătari, refăcut acum. Așa cum a dorit, a fost așezat lângă drumul mare, alături altor doi muritori ce au fost mai

grăbiți decât el, unul fiind bătrânul podar, Colea. Preot la îngropăciunea multîncercatului Rotaru s-a adus de la Tudora, dar s-au nimerit la iarmaroc pentru diverse târguiri și au rămas înadins pentru sâmbăta îngropăciunii un ieromonah și un econom de la mănăstirea Humorului, care au slujit și s-au rugat împreună cu părintele Cucos, tudoreanu', pentru odihna și pomenirea acestui brav și cinstit-creștin oștean. Prin plecarea lui, a sărăcit cu un izvor, ca totdeauna când ne părăsește un bătrân, fluviul fermecat al înțelepciunii populare. Că dintruna vorba ceea

„când moare un bătrân, e ca și cum ar arde o bibliotecă“, alături de multe alte asemenea vorbe înțelepte, a fost, este și va fi ca o lacrimă de gir a valorii perene și a veșnicirii acestui neam!

Ionuț tocmai terminase de ceva vreme sălașul propriu, alăturat în curte cu tabăra din răscruce, iar gospodăria lui, care era stăpînită mai ales de vrednica munteancă adusă dinspre Vânătorii Neamțului, Niculina pe numele ei mic, și care îl alesese mai mult ea de pereche pe oștean, era binecuvîntată și cu un prunculeț durduliu și ager, ce se țânțosea prin troscolul mereu piedică și așternut căzăturilor, prin ogradă. Dar el, Ionuț, asemenea tovarășului său Rareș, era mai mult însoțit cu drumurile, încât, după cum îi spunea și nevasta, mirare mare era că nu-l lătrau a străin dulăii curții, atunci când mai poposea uneori prin bătătură.

Se apropia vertiginos de fundul sacului numărul zilelor anului 1526, cu ultima lună împodobită nu așa cum ar fi trebuit să fie, copleșită de bogăția de omăt a iernii. Fiindcă se porniseră, din nourii plumburați, la început de decembrie, potopuri de apă căzând din înalturi, de parcă trebuia să se golească și să se ușureze cerul. Iar pământul gema după săptămâni de înec și aduna preaplinul ud în torenții mai vechi sau în albiile deschise provizoriu din nevoi de urgie a apelor, cum nu mai pomeniseră generațiile de dincoace de bătrânul Noe. Așezăturile pământului se schimbaseră în necuprinse întinderi lacustre, peste care vîrfurile coroanelor de copaci se bănuiau din depărtare a fi precum pânzele unor scufundate vase, cărora adâncul nu le-a

putut îneca și întregul catarg. Siretul se umflase, de dăduse mult pe de-alături, uimind până și pe vrednicii podari de la Lespezi, ce nu mai îndrăzneau să miște podul plutitor, pe care-l ancoraseră, așezându-l paralel cu apa, și din față, și din spate, cu câte două odgoane groase cât o mână de copil, dar tot priveau îngrijorați la apa care se lărgea până aproape de prispa lor. Până și peștii parcă erau luați prin surprindere de largirea albiei, nefirească anotimpului, și se adunau prin doliile mutate acum pe fostul uscat, de unde puținii pescari îi culegeau în crâsnicele lor cu sân micșorat ca să nu ciuruiască apa din greu și să scoată o mulțime din cărăturile urgiei turbate. Câțiva călători, surprinși de nevoia vremurilor care i-a blocat pe mal, pentru nu se știe cât timp, au găsit adăpost și ospitalitate în casele nistrenilor, podari altoiți cu multă reușită, de mai multe generații, în pământurile acestea binecuvântate, ce acum erau și ale lor. Aceștia, surprinșii, erau și primii degustători ai borșului măiestrit de gospodinele casei,, într-un ceaun uriaș și-n care peștele încă se zbătea, chiar și curățat, când era aruncat în clocotul zamei iuțită cu o paprică aprigă, tocmită din ardei roșu uscat. Iar zeama era înmiresmată cu o mulțime de zarzavaturi, care deja trăseseră un clocot bun când se adăugau clenii, mrețele, plătica, iar pentru un gust aparte chisoagă. Era oprită fierberea, și apoi pornită împărțeala, care pentru flămânziți era oricum prea zgârcită, chiar dacă strachina mai era umplută o dată.

Era nu mult după prânz, când un năpăstuit tăia ploaia și apa ce acum acoperise, dar nu în strat gros, lunca dintre drum și casa podarilor. El stârni, cu un fâșcâit ascuțit, dulăii care se aciuaseră și ei pe sub șoprurile sigure ale ogrăzii. Se simțea că doar că o nevoie arzătoare l-a făcut pe om să se arunce aproape nechibzuit hachițelor vremii de afară. Maxim, băiatul cel mai crescut din gloata lui Colea, nepotul bătrânului Colea, ce plecase în veșnicie cu tot cu liuleaua lui, îi ieși înainte, pentru a-l feri de câinii care îl așteptau acum pe un dâmb dinspre poartă.

- Unde e tat' tu, sau Alifir? întrebă bărbatul pe flăcăias, cu un ton și cu o agitare, ce numai a bine nu însemna.

- Tataăă, strigă băiatul, ti cată bădia Vasile! Hai, neică, înăuntru, că parcă ai strâns Siretul tot în sân. O sî ti betejaști!

- Nu-i chip, băiete, trebuie să ajung musai pe malul celălalt.

- Da' cine poate trece acum Siretu', nu vezi cum îi?

- Chiar dacă Siretul s-ar face din focul iadului, și tot l-oi trece.

- ...?!

- Ce-i, Vasîli, tu ești sănătos la cap, de vrei trecere pe astă vreme? Întrebă, mai mult decât mirat, Colea, care tocmai îi ieși și el în întâmpinare.

- Dacă mă ajutați voi, nici o vreme nu contează, că trebuie să ajung, mort-copt, în tabără.

- Dar ce-ai pățit, ai rămas fără udătură în poloboc la Probota, ai avut tu o asemenea sete, că doar te-i sfințit acolo, nu ? o dete pe glumă bălaiul podar.

- Măăăi, o fugit dealu' cu tot cu bisărică, s-o dus în părau. S-o închis și curgerea și se adună apa ca-ntr-un iaz până o da pisti și-o spăla opritoarea. Trebuie musai să-i trimit vorbă domnului Petruț, cum am porunca. Că astă-noapte, Dumnezeu ne-o fi dat un sămn și nu-i di cel bun.

Chipul podarului, din bălan cum era, s-a făcut roșu ca sfecla, ca apoi să se îngălbenească iar și să ajungă după câteva momente cum cerul din care șiroaiele nu se mai opreau. Știa ce înseamnă asta pentru Rareș, omul de care se legase mult în ultimii ani. Nu-și mai găsi o vreme răsuflarea normală și privea mut un ceva fără adresă și fără contur.

- Mare nacaz, bre Vasile, dar cu nici un chip, un om viu nu poate ajunge dincolo di Siret. Hai înăuntru să ne chitim ce-i de făcut. Da' musai, ia-ți gându' di la trecerea apei.

- Da' voi aveăți o barcă, nu ai putea încerca să mă repezi cu ea, dincolo?

- Bre, creștinule, nu pricepi că nimeni și nimic nu se poate pune cu furia de-amu a apei? Nici un pânzar din cele din jos nu s-ar pute pune cu Siretul amu. Barca ce-o avem noi îi un trunchi scobit, ce nu ar pluti dicât pi-o apă molcomă și numa pi frânghie,

nu în cazanili diavolului ci s-or mutat amu pi Siret. Da', putem să-i cornărim și ne-om înțălegi poati di pi un mal pi celălant. Stai să aduc cornu', că în tabără mulți mi-l știu după strigare, avem sămnili noastre.

Nu dură mult și ieși îmbrăcat într-o haină lungă din șiac cu glugă ciobănească, haină trecută prin zer de oaie, ca apoi să fie uscată în căldura și fumul focului molcom pentru jintiță, veșmânt prin care apa, de nu găsea cale de trecere și se lăsa în prăbușire, apucând drumul spre inima pământului. Îi dădu una asemenea și oșteanului păzitor, ca apoi, având în mână un spiralat corn de bivoliță, ce era cetluit la capete cu inele roșcate, să se îndrepte prin spatele casei spre un dâmb apropiat albiei, de unde începu să sune o strigare combinată: o dată lung, apoi de două ori scurt și iarăși o dată lung. Repetă chemarea de mai multe ori, până ce, de peste apă, se auzi un alt corn, cu o tonalitate mai acută, sau poate așa se auzea din cauza distanței, drept răspuns.

- Hai la vale în drept cu drumu', că o să vină, cred, badea Dumitru, după răspunsul ce mi l-au dat.

Și cu adevărat nu trecu mai mult de un sfert de ceas până când, pe malul din lespezi, ce ținea piept puhoaielor, sfidând parcă vâltorile, apărură doi călăreți, ce au descălecat, apropiindu-se apoi de apa volburoasă până ce i-a oprit prudența. În vreme obișnuită, lățimea râului nu era mai mare de douăzeci, douăzeci și cinci de prăjini, în linie dreaptă. Acum, distanța între maluri era de trei, patru ori mai mare. Se salutară prin limbajul gesturilor, urmate de cuvintele mai mult decât strigate cu care încercau să-și comunice tragica veste:

- Badi Dumitre, s-o dârâmat schitu'! strigă Vasile, cu un glas înecat din cauza efortului și a dorinței de a se face înțeleș; poate și din cauza emoției ce-i cotropise ființa mai mult decât o poate arăta celorlalți un oștean.

- Cu mâna paravan în dreptul urechii, ca o prelungire a lobului ce nu era destul de receptiv, bădița dădu semn că nu a înțeleș.

- La Probota, s-o dus în pârău bisărica! țipă Colea spre cei de peste apă. Trimiteți răspuns la Hîrlău! Ați înțeleș amu?

Confirmarea înțelegerii mesajului a venit implicit peste apă, în imaginea vârstnicului oștean, care mai întâi și-a făcut cruce de mai multe ori, ca apoi să-și cuprindă obrajii între palme, cu privirea fix îndreptată înspre dealurile, spre locul aproximativ unde știa fostul locaș de sfințenie. După un timp, parcă mai gârbovit, decât când ajunsese, încăleacă, făcu un semn de despărțire și dispăru urmat de însoțitor în pădurea spintecată de drumul ce ducea spre așezare. Cei de pe malul drept, se întoarseră spre adăposturile ce deveniseră cămin și pentru călătorii surprinși de vreme și poate de vremuri.

- Ploaia pare să se mai ogoiască, bre Colea, constată oșteanul. Io-ti, că spre apus se curăță ceru de nouri. Și se uită și soarele spre înapoi - e semn de schimbare a vremii. Și îmi pare că trebuie să se chiște și lumina lunii, așa că... Poate s-o mai domoli ș-o să se oprească de sus, că nu știu de unde mai curge atâta potop de apă, ca atunci când vine boierul să se poată trece, să mergem la Probota.

- Noi vom merge mai înainte, să vedem ce se mai poate face, gândi cu voce tare Colea răspunsul. Îi timpu' poate să se oprească potopu', că s-o fi gătit pedeapsa ci o avut să ni-o aducă. Mare blestem pe capul nostru. Țsta-i un semn că un ceva se va stârni în țara asta, da' nu ceva bun! Că se zvârcolește sângele boierului Arbore și al feciorilor lui; a lui Ivanco, a lui Costea, a lui Sima, cel care era de pe aici și multele alte sângerări păcătoase, prea lesne întocmite și nu totdeauna cu dreptate făptuite, Doamne, iartă-mă, dacă zic vorbă proastă și cu pacat ! Că nu-i dreptu' nostru să judecăm. Noi doar le tragem pe toate...

- Nici nu știm noi a judeca aieste lucruri, măi Colio, iar la Probota, nu mai putem noi face mare brânză, că e sminteala necuratului și îi lucrătura diavolului; om și lucrare sunt cuprinse de spurcăciune și doar mâna lui Dumnezeu mai poate alunga și îndrepta răul.

- Mare e puterea și mila Domnului Ceresc, și noi, oamenii, nu putem decât să ne rugăm Lui să ne dea gândul cel bun și fapta cea blajină. Dumnezeu să ne-ajute! Și o să ne ajute ca de atâtea alte dăți, că e mare și drept, rânduind toate după lege și obiceiuri.

Numai noi, păcătoșii, să fim în stare să pricepem rostuirea și semnele dumnezeiești! Că Domnul ne dă, dar nu ne bagă și în straiță!

După potopul ploilor, nu urmă focul, dar în schimb, toată suflarea lumii moldovenești și nu numai, a fost astupată de oceane de omăt, ce parcă încercau să ascundă, sub valurile de troiene, hâzănia și relele pământului. Și nu neapărat a pământului, că pământul e bogat și sfânt, că el ne ține și ne hrănește; se căzneau nămeții, parcă, să ascundă nemernicia obișnuințelor, a urii și patimilor omenești, care grijeau mai mult de trup, decât de cucernicia sufletului, mai mult de făloșenie, decât de smerenie. La Probota, s-a arătat doar un semn al nenorocirii și care apoi s-a cuprins chiar în palatul voievodal: căci domnul țării a simțit mâna perfidă a răzbunărilor leșești și a altora asemenea lor, prin soața sa Stana, ce l-a giugiulit drăgăstos ca nevastă iubitoare ce-i era și l-a dedulcit cu o porție de otravă, care să-i ajungă pentru eternitate, ba și pentru mai multă vreme. Că „...de treabă jupâneasă moldoveancă, să-și omoare bărbatul” ne deslușește malițios un trăitor al acelor vremuri, asuprite de-acea jale creștinească... Dar despre morți, numai de bine!

Prin albul înghețat al lui ghenarie, pe drumul acum mai mult ghicit, ce se scurgea dinspre capitală, înfășurat într-un nor de aburi azvârlit din nările cailor, un pâlc de oameni încerca cu trudă și îndărătnicie să-și deschidă calea spre Lespezi. Se vedea, după înfățișare, că nu erau muritori obișnuiți, ci de rang, și doar porunca nevoii aprige i-a scos din adăpost, pe o așa vreme, să taie troienele, care, pe alocuri, ajungeau la burta cailor. Iar înaintarea se făcea nu pe drumul cunoscut, ci mai mult pe dealături, prin locurile unde omătul deschidea zidul sau fusese măturat mai înainte de suflurile iernii. De aceea, urma părăsită de drumeți era mereu o abatere spre o parte, ca imediat să revină și

să ocolească prin cealaltă ușurință. Deschizător de pârție era Mihu, tovarăș drag lui Petre, pe care îl regăsim după vremea multă scursă, de când l-am aflat într-un alt alai. Era același bărbat și oștean zdravăn, doar că timpul adăugase trupului spre mijloc oarece cărnuri de prisos, iar cingătoarea se închidea cu un rând de găuri mai în larg; în alai mai era un Mihu, dar între oșteanul nostru pe care-l știm și viitorul portar al Sucevei, arbănașul Mihu, de care aflăm acum nu era decât potriveala numelui și doar atât.

Când semnele așezării de la Lespezi s-au făcut simțite vederii, caii, presimțind popasul, au pornit în iureș înodat prin zăpada ce în aceste locuri se subțiasse pe cuprinsul întinsorii, fiind purtată de vifore dinspre deschiderea și lumina acestor locuri, spre dosurile și încălcelile depărtărilor. Ajunși în răscruce, aproape de înserare, au întâlnit cele aflate în orice așezare, în timp de iarnă. Cărările ușurau mult truda călătorului, iar fumurile hogașurilor îndemnau vrerea omului și animalului întovărășitor spre tihna și căldura căminului și șurii.

Drumeții zăpezilor au tras la curtea boierească, mult adăugată, fiind întâmpinați și așezați cu cinste, ca adevărate fețe ale sfatului țării, în casa de ospeție, ce i-a cuprins și omenit după rang pe fiecare dintre ei; mai ales că unii erau pentru prima dată călători în aceste locuri. Bădița se cunoștea că avea plesnitură de gospodar și că era om mult umblat și încercat la viața lui: a recunoscut, fără multă polojenie, ce și cum e nevoie pentru fiecare dintre călătorii înfrigurați, în așa fel încât, oricare oaspete se simțea mulțumit și băgat în seamă. Destul că popasul a răsunit până târziu în noaptea ce a urmat de însemnele zgomotoase ale chefliilor, care, cu stoicism și fără multe regrete, au sacrificat în parte somnul în favoarea cislei și a cupelor nenumărate, împovărate cu Cotnariul ca de împărtășanie, vin ce spăla păcatele, obida, ranchiuna și alte asemenea boale, necuprinse vreodată în împărăția acestei licori și străine orișicui se lăsa furat și purtat pe acest tărâm bahic. Iar din chemarea spre confidențe ale unora dintre bărbați (ca la orice chef, și acum, la un moment dat, vorbeau toți și nu asculta nimeni) s-a aflat și că dorința

grupului de boieri era de a se găsi cu Rareș. Așa că drumul s-a continuat a doua zi, dar mult întârziat, din pricina trudnicei nopți dinainte, înspre Hârlău. Noroc de o zi cu soare ce își sporea mult lumina în oglinda albă de omăt bătucit, într-o strălucire ce sporea durerile capului pentru cei cuprinși încă de aburii tămâioaselor înșelătoare. Dar deschidea căii privirii o altă perspectivă, și sufletului, lumina trăirii curate. A rămas demult în urmă Siretul, cu trupul său des îndoit ca de spurcate nevoi neîmplinite, veșnic și neobosit curgător, acum asuprit și de o groasă carapace de gheață; iar restrânsul alai cucerea cu trudă calea ce se urca din valea Sărățelului. Era acum însoțit și de Ionuț, care se adăugase grupului de la Lespezi, drept călăuză și împreună cu Mihul, oșteni deschizători de drum.

- Cinstiți boieri, se adresă Ionuț oaspeților, noi străbatem acum locurile pe care măritul Ștefan le avea în inimă și le regăsea mereu, atunci când trebuia să afle pace și liniște sufletului său zbuclumiat. Locul ce tocmai îl părăsim a primit nume și recunoaștere de la măritul domn, care, ajuns în aceste așezături adâncite, printre primele dăți când le-a trecut, a fost ospătat de localnici cu o merinde mai sărată față de gustul voievodal. Iar domnul țării a trecut acest gust drept pecete și recunoaștere în veșnicire locului ce-l vedeți, prin numele ce i l-a scornit - Sărățel.

- Ca oriunde pe unde a petrecut măritul nostru domn, a întregit boierul Hîra și aici pustiile au prins viață, rod și nemurire, ca în veci să pomenim și să luăm aminte.

Cuprinși de lumea povestirilor trăite sau auzite și de ce nu și a multora închipuite, au petrecut platoul Dealului Mare și se pregăteau să scoboare în drumul Hîrlăului.

- Ia priviți cu atenție, boierilor, se auzi porunca blândă a preacucernicului părinte Roșca, cel mai vizibil cuprins de truda drumului înzăpezit, pe aici, în lumina soarelui, totul pare o sticlăraie. Și pomii, și bordeiele, și dealurile, apar asemenea oglinzilor de gheață.

- Se luptă soarele cu gerul și săgețile de lumină împrășcate în necuprins dau această strălucire aparte lumii din jur, lămuri Ionuț. Aici, prin acest ținut și prin valea unde o să

scoborâm, vremea anului este mai altfel decât știți, mult mai cu folos poamelor pământului, care sunt mai dulci și mai rodoase ca altundeva.

Curgerea drumului până în marginea Hîrlăului, prin Cotnari, au cuprins-o ușor în coborârea adâncă, dar lină; doar că a cerut trupurilor și băgării de seamă o trudă suplimentară. Însă, sufletelor și gândurilor călătorilor le-a adus o aparte încântare, necunoscută până atunci, o deplină speranță și pace.

Pe Rareș l-au așteptat o vreme, în conacul așezat cu multă îndemânare și frumusețe pe o coastă lină de deal care, acolo unde începea, era udată de apa Bahluiului. Petre era dus cu gând să ajute într-un cătun, la Lacuri, la un nevoiaș ce-și pierduse în vară casa și un copilăș într-o pălălaie stîrnită de unul din cei șase zbunguiți ce-i avea. Iar acum îl lăsase și nevasta, plecată din pricină de boală pe drumul neștiut celor vii și fără de întoarcere pentru ceilalți.

Nedescrișă a fost mirarea boierului negustor, aflând în casa lui asemenea oaspeți. Iar când i s-a spus motivul vizitei, că țara are nevoie de brațul său, Rareș cu greu își stăpâni tremurul vorbei care-și pierduse din sonoritatea și hotărârea, care-i erau dăruite felulului obișnuirilor sale. Iar vorbele părintelui Roșca l-au copleșit și i-au adus în minte potop de gânduri și trăiri amestecate, ca o împlinire de necrezut și un fel de teamă, ce până atunci nu le-a mai cunoscut vreodată. În trăirea lui era și iad, și Rai; și liniștea sufletului unui sihastu, și zbuciumul mării turbate; dar peste toate era sentimentul împlinirii destinului strămoșesc, a soartei și gândul adânc și copt de multă vreme, de a desăvârși calea datoriei, alungând din strâmbătățile ce au cuprins țara ca un rac, ca o pecingene râioasă ce trebuie arsă.

- Mărite domn, grăi grav monahul, după vrerea și porunca sfatului domnesc, după datina și legea acestui pământ și datorită așteptărilor și nevoilor neamului nostru, venim noi, umilii aleși de sfatul țării, pentru a te ruga să ne păstorești de-acum înainte, pe noi și neamul nostru, împlinind astfel dorința oamenilor și voința lu' Dumnezeu. Ne jurăm ție de sprijin și

credință veșnică, pentru a face țara așa cum a fost și mai mult decât atât, așa cum au dorit-o vrednicii noștri străbuni.

Urmară câteva momente de liniște, de parcă vorbitorul aduna putere și curaj pentru a continua.

- Și ne mai rugăm, Măria-ta, a ne descoperi și nouă, celor ce ne închinăm, aici, Ție, însemnele domnești, ce le ai pe brațe, pentru a dovedi și celor ce încă nu cunosc aist lucru că truda și vrerea țării este și poruncă, și lege dată de vocea sângelui, de stirpea și izvorul tău voievodal.

După aceste vorbe, un timp, o liniște de început de lume parcă îngheță încăperea. Rareș parcă îmbrăcase haina și căutătura unei statui; numai zvâcnetul accelerat al venelor gâtului și freamătul zbuciumat al nărilor în răsufulare contraziceau acest lucru. După o vreme, privirea surprinsului prinse iar strălucirea vieții și glasul său baritonal se adresa tuturor, dar nimănui în mod special. Era ca și cum ar fi vorbit cu cineva din adâncul lui, sau era poate un ultim semn de popreală în fața destinului:

- Oi avea măcar răgazul să dau puțință de alegere sufletului și minții mele? întrebă boierul-oștean și negustor cu un ton din care se bănuia că în focul trăirii calea e deja aleasă.

- Precinstite domn, se auzi dintre pungile de osânză ale obrazului, glasul pițigăiat-lingușitor al boierului Mihi, noi om avea vreme de toate, că drag ni-e să fim tovărășie măriei tale, dar țara nu are. Are numai nevoi și patimi; și noi, boierii, am vrea să ne alăturăm ție cât mai degrabă, pentru a o ridica din răstriște...

- Dar până acum, unde ai fost și ce ai făcut, ca să nu cadă ăst neam în așa nevoi, boierule... Mihi?!

- ... ???!!!

- Toate la timpul lor s-or lumina, interveni în calea dialogului ce nu lua o direcție dorită părintele Roșca. Ce-o fost o trecut, iar cele ce vin trebuie măsurate și cumpănite de om nou în timpuri noi, legați împreună de aceeași vatră. Fii bun și dovedește ochilor cinstiților dregători semnul ce te vrednicește spre tronul și coroana acestui neam, acum orfan și descumpănit.

Și pentru prima dată, în mod oficial, Petru Rareș, dezgolindu-și brațul până peste umăr, dezveli însemnele ce-i

îndreptăteau mărirea, mărirea ce mai apoi a împodobit-o cu fala neamului său. În fața dovezii, boierii au îngenunchiat, în afară de cuviosul monah Gheorghe, care, cu fruntea plecată, rosti cutremurat de fiorul momentului solemn, în numele solilor, a sfatului și a țării toată:

- Să ne trăiești Măria Ta, ani mulți și vrednici, ca ai părintelui domniei tale; fapta de laudă să te urmeze peste tot, iar gloria și numele tău să fie binele și gloria țării! Dumnezeu să te și să ne ajute, iar rostul tău să fie și pentru popor, dezlegare și împlinire!

- Amin, se auzi corul vocilor boierești, care, pe rând, aduceau închinarea domnului și-i sărutau mâna aspră, vrednicită și de întâmplările din viața zbuciumată de până atunci.

Rareș încă trăia o stare asemenea visului și încă nu era deplin convins că ceea ce se întâmpla era aievia. Chipul său, blând și cald de obicei, căpătase în aspect o încordare mirată, iar vorbele sale, adânc măsurate de regulă, păreau că și-au închis izvorul, tot mai mult, pe măsură ce realiza cu adevărat că ceea ce se petrecea nu este un vis, ci împlinirea deșteaptă a unui vis; este începutul Golgotei sale voievodale. În urările pârălabului Danciu, mai vechea noastră cunoștință din târgul Romanului, și el prezent, regăsi și gândul ce-l frământa și-i da fiori: că de-acum, vrerea și mulțumirea lui vor fi numai binele și dorința celor mulți, iar viața lui câtă a rămas, nu-i mai aparține, dar va însemna și o clipă nemuritoare, încrustată în istoria viitoare a neamului care l-a plămădit. Că nimic nu-i mai de preț pentru suflet decât când vloga ta este servitoarea nevoii celor mulți; și cei mulți înseamnă puterea, rădăcina și istoria neamului căruia de azi, îi va fi cap, inimă și sprijin.

Iar noul domn a jurat să fie al neamului... că destul țara asta s-a osândit nemeritat; să nu mai hie asuprită de atâta osânză și hiclentie. După dreptate se va istovi, tot și toate, și regula va oropsi, ori o lăuda la fel, de la opincă până la domnul țării...

Și nu o trecut multă apă pe Siret până a se arăta că ceea ce o poftit și domnul, dar și țara toată, o început să se cunoască.

În anii ce au urmat, multă strădanie și îndârjire a cheltuit domnul, pentru a întoarce regula și omenia la ea acasă, în țară. Că parcă toate le găsisse întoarse pe dos și mai erau și străinii, care-și făceau de cap, precum lupii într-o turmă fără cioban, ca fiarele sălbăticeii, care dau iama cu furii prădalnice. Grijă aleasă a cheltuit domnul și pentru frații de peste munți, unde valurile răzmerițelor străine încercau să cuprindă spre a împuțina și moștenirile de acolo, mult râvnite de neprieteni. Dar la toate, domnul țării a căutat leacul potrivit nevoii, adunând lângă el puterea și mândria neamului, legile creștine, datinile și țara toată. Olăcarii nu mai pridideau, împrăștiind, mai totdeauna cu folos, poruncile domnești. Vatagii, aleși cu grijă domnească, pentru puterea minții și a faptelor lor și nu după izvorul plămadei, orânduiau trebile ținuturilor, spre rodul țării și-al celor mulți, lucru de alesătură și multă mulțumire pentru cei năpăstuiți până atunci. Și a sărit țara în sprijinul domnului, în iarna anului 1529, de l-au ajutat pe Ioan Zapolya; și în vară asemenea, când oastea moldoveană împărțită pe din două, cu vornicul Grozav intrând după munți pe curgerea Trotușului, iar Barbovschi și Danciu, cu oastea au înconjurat prin Tihuța, ca dimpreună să-i pedepsească pe unguri pentru uciderea pârčalabului Toma și să întoarcă țării ceea ce i-a aparținut. S-a slăvit oastea țării și spre toamnă, de i-a cumițit pe brașovenii vânduți, întregind Țara Moldovei cu Ciceul, Rodna, Cetatea de Baltă, Ungurașul și încă vreo sută de sate, ce au fost ale neamului încă dinspre Măritul Ștefan voievod.

Dar nici spre miazănoapte nu a lăsat străinii să huzurească pe pământul neamului, înstrăinat spre leși când a fost la veghea țării un braț ori o minte mai slabă; și nu trecu iarna anului 1930, până nu reocupă Pocuția și a înfrățit iarăși rostul moldovean de pe tot lungul Siretului, Prutului și Nistrului, împărțit mai înainte fără de voie.

Iar pentru toate isprăvile, aducea slavă pioasă lui Dumnezeu și pomenire veșnică străbunilor știuți, dar și celor din

vлага de rând a neamului, ce-s de regulă mereu temelie înfăptuirilor, dar mai totdeauna primii uitați putrezirilor. Părintele Roșca, și sfătuitor, și neam de pe mamă cu domnul țării, avea mare grijă ca cele făptuite să fie de drag lui Dumnezeu și în potrivire cu vrerile și durerile neamului. Iar sfatul țării nicicând nu a lăsat întâmplarea să aducă vreo zdruncinare nedreaptă celor de alt neam, de dinafara marginilor vetrei noastre. Și aproape toate mergeau cu rost spornic, de gândeau bătrânii că parcă se întorseseră vremile bătrânului Ștefan.

Îmbătrânise demult vara, și toamna își încruntase cu multă temeinicie semnele, când, spre dealurile ce se sumeșesc vălurite crescător, începând de la locul de înfrățire a Șomuzului cu Siretul, pe drumul lutos și adânc crestat între îngemănarea dinspre înalt a două dealuri (drum spintecat și de șuvoaiele nestăpânite ce s-au scurs din preaplinul ploilor trecute peste acele meleaguri ajutate fiind și de vrere omenească), se petrecea o anume mișcare mai rar simțită pe aici, altădată.

Era o zi molcomă, cu liniștea timpului însăilată parcă și în sufletele oamenilor. Un alai nu foarte numeros, nu foarte gălăgios, dar cu însemne de neam ales, se prelingea aproape cu discreție spre prima culme ce puneă zăgaz vederii, până a nu fi privitorul deasupra ei. Mai multe rădvane, ce se arătau cu deosebită meșterire, îngrijire și înfățoșare, trase de perechi duble de cai focoși și de soi ales, înconjurată de oșteni, deajuns pentru o jumătate de steag, se strecurau aproape cu ușurință printre rănile pământului, printre copacii văduviți de podoaba verde, păgubiți acum și de numeroșii cântători zburători, ce în alte vremi din an dau atâta încântare urechilor și putere sufletului drumețului. Era nu cu mult devreme față de sfârșitul cășlegilor dinaintea Crăciunului, când Domnul țării și cu Doamna, cu alaiul curtenilor și cu adevăratul cin duhovnicesc, se apropia tot mai mult în acea zi de locul de suflet și neuitare de la Probata. Doamnele voievodale și sfinții părinți ocupau locurile din carele domnești, iar maimarele țării, înconjurat de oștenii de cinste și de apropiere sufletească, deschidea drumul, pentru prima dată, pe aici, de când a fost poftit să fie răspunzător pricinilor și patimilor

neamului lui, din scaunul de la Suceava. Era înveșmântat în straie aproape războinice, cu care contrastau vorbele lui molcome, dar hotărâte și chipul blând, luminat parcă de o aură, ce pornea de undeva din străfundurile sufletului său. Sub amenințarea mincinoasă a aspectului dinafară, se ascundea în firea lui chemarea binelui, cuminența privirilor asemenea cerului înseninat de deasupra poienilor muntelui, liniștea lăcașului sfânt al mănăstirilor de la care chiar se împlinise cu blândețe și cucernicie. Vorbea cu căpitanul său de gardă, alăturat cu calul de cel al voievodului, dar reținut de porunca rangului cu o jumătate de siluetă spre dinapoia acestuia; spre partea dreaptă a domnului, se afla oșteanul Mihu, pe care noi îl știm din cele trecute cisle.

- Oameni buni, se adresă domnul celor doi apropiați, pe aici, când s-a spintecat acest drum? Că mai dinainte, la Probota, urcam pe la Lespezi, era mai îndemânos și mai grăbit drumul peste Siret. Pe aici, nu mai știu decât că era o potecă ascunsă, după rupturile vremii, iar acum este o cale așezată. Se vede treaba că megieșii locului mai au vreme și de altele, decât numai grija de cum să nu moară în lupte.

- E osânda și truda oamenilor lui Ionuț, îl lămuri Mihu, care s-or chibzuit că nu se cuvine, când vii de la Suceava, or de la Baia, să șchioapete calul prin borțile dealurilor. Dar vara acesta, nu prea o avut vreme de grija drumului, că știi și Măria ta, cetele tovarășului și fratelui nostru o fost pornite spre lupte și pe la Prislop-Tihuța, spre cetățile de sus, ca apoi să îplinească porunca urmând calea pe Trotuș, pentru pedeapsa cetelor ungurești, pornite dinspre Brașov. Și o mai pățit și pozna cu săgetarea dinspre umăr. Dar dacă ne ajută Dumnezeu să răzvim spre primăvară, el o tăiat și pregătit de vreun an, doi, un loc la Siret, de unde o să smulgă apei și malurilor rodul de stâncă, ca să aducă piatra de trebuință și drumul acesta să nu mai zgâlțâie nici o caretă ce o trece apoi pe aici.

- Ei, să dea Dumnezeu să fie sănătos, că nevoi de piatră or fi multe și nu doar pentru îmbrăcarea drumului. Iordache, ai trimis veste lui Ionuț, să știe ce trudă vrem să facem noi aici?

- Cum o fost porunca, așa am făptuit! Și mult s-o bucurat.

- Ce-o mai fi cu tăietura de la umărul betejit, o început să se usuce, ori încă supură?

- Din câte știu, n-o mai obrintit. Ș-o început să mai umble singur prin ogradă.

- Să șadă la căldură! Iar doctorul ce i l-am trimis, să șadă mereu la capul lui, că nu-i de glumă. Bun că n-o fost săgeată otrăvită, cum mai fac uneori tătarii, și bine că zalele și-au făcut treaba, altfel...

- Boierul Ionuț o primit vestea și grija domniei tale, pentru care îți mulțamește. O început să se înzdrăvenească, da' nu știu cât. Di vătămătura lui ari grijă și doftoroaia din Bodino, cu leacurile potrivite, aflate de prin păduri și imașuri.

- Mult aș dori să-mi văd tovarășul de arme, dar domnul țării nu mai are vrerea lui, ci doar vrerea neamului lui. Se scurse o bucată de vreme, fără ca vreun oștean să întrerupă gândurile domnești.

- Ia zi-mi, se întoarse domnul spre căpitanul său, unde ai de gând să ne adăpostești la noapte, după sfințenie, căpitane Iordache?

- Popasul nopții, o să-l ajungem la curtea boierului din Dolhești, Măria ta. E în drumul spre Baia și cei de la conac sunt struniți de stăpân în pregătiri. Că poate, Doamne, vei voi să te închini și la biserica din sat, ce s-o sfințit sub vremea, îngrijirea și oblăduirea măritului tău părinte, Ștefan, fie iertat! E alături cu cuibul boieresc, doar o știi.

- Să fie așa cum ați socotit voi, Iordache și Dumnezeu să ne ajute să mântuim ce ne-am propus.

- Mihule, da' voi ați adunat și meșterii de care noi am vorbit? Că geaba-i vrere, de nu-i putere, geaba-i voință, de nu-i știință.

- Așa cum am chibzuit împreună și cu toții, întocmai așa se va face. De meșteri s-a grijit sfințenia sa, înaltpreafericitul Grigorie, logofătul Toader și cu boierul Albu și din câte știu, doar pietrării de la Bistrița îs pe drum, dacă

n-or fi ajuns. Dar sigur se găsesc veniți meșterii noștri, uceniciții pietrarului Jan. Zugravii lui Toma, care acum trudesce la Voroneț, l-au trimis pe Ionașcu Chiril să vadă, ce-i și cum, pentru când o veni și timpul lor. O parte din robi trudesce să curețe locul pentru așezare și hodină în huciul de lângă Diudiu, aproape de apa Siretului, iar fețele alese și meșterii vor putea sălășlui în răgazuri și-n casele de la Lespezi, și-n adăposturile ce se vor ridica aici; tâmplarii și dulgherii deja au lăsat sub pădurea Probotei semnele meșteșugului lor.

- Mai este cuibul acela de talhari, acolo, în pădurea din coasta Siretului?

- Măria ta, talharii au pierit demult, de când măritul voievod Ștefan o dat poruncă să fie nimiciți, că prea se urșisără și făceau prădăciuni călătorilor la vadul de la Siret și nu numai, că se înădăiseră și ieșeau peste dealul bursucilor și la drumul mare, spre satul Pașcanilor. Că se prea înmulțiseră și aveau făcut loc de ascuns, în bordeie, ca într-un cătun, acolo la Diudiu, în pădure. Dar de când au fost tăieți sau ocniți cei mai mulți dintre ei și de când la vad răspuzător de drumeți o fost pus moș Colea (Dumnezeu să-l ierte!) cu ai lui, dacă-i mai ții minte, mult timp cei rămași dintre diudeni nu au mai scos decât arar nasul din bârlogul lor. Trăiau din mila pământului, a pădurii și a Siretului și, de voie ori nevoie, s-au liniștit. Dar, de când măria ta ai slobozit pe cei care, din greșeală făcută se căiesc și vor ca fapta bună de azi să fie înaintea celei de mâne, au îndrăznit să mai iasă să-și vândă lingurile, fusele, scăcițele și ce mai cioplesc ori împletesc ei din lemnul moale de pe malurile Siretului. Dar sunt acum niște țigani cumiști, își grijesc bordeiele de acolo de pe coastă, merg cu toacma la cei nevoiași de brațe de muncă, rabdă, când n-au, și nu se mai aud rele spurcate după ei, ca acum... vreme multă ce o trecut.

- Dacă-i așa, să nu uitați de ei, când o fi nevoie de pălmași. Să câștige și ei cinstit o strachină cu mâncare.

- N-am să uit, voi spune starostelui meșterilor, mai abitir că ei vin, fiecare, cu tot neamul de puradei și neveste.

- Cum neveste ?

- Așa-i precum auzi, că sunt lingurari care au mai multe neveste și trudesc nu numai pentru bani, ci și pentru udătură și învelișurile trupului.

- Dar ei nu sunt creștini, cum de se țin cu mai multe femei?

- Ba, creștini-s, doar că, dacă bărbații lor au fost pedepsiți cu viața în ocnă, ori prin moarte, multe au rămas străine de rostul împreunării și s-au lipit de cei pe care i-au nimerit, chiar dacă era a doua ori a treia, și așa o rămas. Dar nu cu blagoslovire preoțească. Și-și văd de treaba lor. Doar că uneori se mai păruiesc între ele, când nu pot face împărțeala, dar mai mult cu puterea limbii spurcat țipată decât cu fapta.

- Mare și cuprinzătoare-i grădina lui Dumnezeu, răsă sănătos domnul țării, dar... toți suntem copiii Lui!

După ce drumul a trecut curajos valea unui pârâiaș ce avea curgerea grăbită spre Siret, că într-acolo se îndrepta și a mai aburcat, dar lin, fără nici un fel de efortare încă vreo cincizeci de stânjeni, a lăsat privirile călătorilor să zburde neîngrădite spre toate zările, urmându-și apoi calea, după ce s-a lășit cât i-a suferit, peste o întindere, ca o tîpsie ușor ondulată de aplecări line ori de ghebe ale pământului, abia simțite.

Era în zarea depărtării, se ghicea mai mult, o furnicare al cărei rost era încă ascuns unui neștiutor. Ochiul oamenilor, după ce alaiul mai merse o postată, nu mai puteau fi oropsiți și nici păcăliți de perdelele depărtărilor, descoperind că, spre pădurea așezată ca o potcoavă în prejurul unui tăpșan larg, se arată neașteptat, precum într-un viespar, mișcare și rost omenesc. Și deosebit în acea amestecătură de oameni, ceea ce-l surprindea pe cel abia sosit era așezarea într-o formație aproape perfectă, în dreapta drumului, a trei cete de oșteni, îmbrăcați în baibaracele lor de culoarea sângelui, cu scuturi și sulite parcă atunci ieșite din mâna meșterilor. În fața lor se afla, încadrat de trei căpitani, un schiptru nu oriunde și nici oricum lucrat, după cum se arăta; iar acel drapel, chiar dacă era așa măiestrit lucrat, purta la vedere și urmele unor întâmplări trecute, ce n-au fost tocmai de serbare.

La apropierea destulă a voievodului, se stârni la semnalul unui corn un însuflețit cor de buciume înviate de vreo douăzeci de creștini, de loc din Dolhești, îmbrăcați ca de sărbătoare, care, pe tonalități ce se simțeau într-un tot armonios, aducea semn de bucurie și de bună primire pentru domnul țării. Între timp, lângă formația ostășească deja așezată, se adăugase în loc separat și oștenii din garda domnească. Sosirea domnului a întrerupt și foșgăiala celor necuprinși de datoria ospetiei, ce așteptau curioși și cuprinși de o stare sufletească aparte, petrecerea faptelor. Erau oameni de prin gospodăriile satelor dimprejur care, aflaseră, nu întâmplător, că la Probota va sosi măritul Rareș. Și s-au adunat cu multă vreme înaintea sosirii domnului.

Acesta a descălecat și s-a îndreptat spre mica armată, ce parcă nici nu mai sufla de nemișcată ce era. În fața schiptrului, ce s-a fost înclinat ușor în direcția voievodului, Rareș, cu capul descoperit, s-a închinat, a cuprins cu mâna dreaptă un colț ciucurat din odorul ostășesc, l-a sărutat, l-a alăturat pieptului spre locul inimii și apoi iar l-a apropiat de buze. În sfârșit, cu o voce ce părea tunet în liniștea de până atunci, a rostit:

- Dumnezeu să vă dea putere și sănătate, oameni buni!

- Să trăiești, măria ta, răspunseră ca la un semn ostașii și mult amestecat cu alte urări ceilalți așteptători. Glasurile de răspuns cuprindeau entuziasm, drag și mândrie pentru cei ce se puteau arăta cumva, sau încercau asta, fețelor alese cărora li se alăturau astăzi.

Între timp, s-au poposit și rădvanele, din ele coborând fețele dragi voievodului, care își întâmpină doamna cu un zâmbet mai mult ghiduş, decât vesel, mai mult promițător, decât alintător.

Preoții, cu odăjdiile puțin tremurate de la scuturătura drumului, s-au adunat spre partea unde se afla făcută în grabă o acoperitură din răzlogi așezați pe furci, ca apoi să fie înveliți, drept acoperiș, cu snopi de stuf și care se mărginea cu o încăpere de folos vremelnic, de unde răzbăteau semne și arome ale trudei unor gospodine ocupate, se pare, cu folos în alchimia gastronomică.

Rareș, după ce se interesă de starea familiei sale, după acel drum hurducător și după ce se sfătui câteva clipe cu comandantul gărzii sale, o porni, împreună cu doamna, spre vâlcica lin aplecată înspre soare-răsare. Imediat, fu urmat de câțiva oșteni, care aveau la urgentă îndemână fiarele tăioase, bune acum doar de a da avertizare unor neașteptați neprieteni.

- Măi flăcăi, se întoarse Domnul pe jumate din brațul doamnei sale, nu e nevoie să mă însoțiți, că vreau să mă găsesc în rădăcinile care pornesc și de aici. Așa că lăsați-mi timp de taină cu bunică-mea, care mă așteaptă mai dinvale.

- Dar așa avem poruncă, Doamne, să veghem drumul Măriei Tale.

- Măi, Gherghieș, să mă apărați acolo unde-s nevoile dușmăniei, dar aici...? Aici sunt între și cu ai mei, de-acum și din vremuri mult depărtate, de cine trebuie să mă păzești? Mergeți și vă hodiniți, sau pregătiți cele ce cu sfințenie vor veni mai acuși! Îți veni după ce mă adun și mă reculeg de iertarea păcatelor, între cei vechi de-ai mei, care au găsit aici liniștea veșniciei. Să se aducă devale și ofranda pentru prăznuirea bunicii mele, răposata doamnă Oltea!

Coborând cu pașii potriviți după călcătura soaței sale, Petru se îndreptă spre valea lină a pârauului, vreo sută de stânjeni, ajungând la un loc ce purta urmele, nu prea depărtate în timp, ale unei zidiri ce parcă s-a afundat cu tot cu mal, alunecând după ce s-a rupt din deal în curgerea unui pâraiaș ce acum își arăta cristalul vălurit ușor, prin albia parcă scrisă pe deasupra zidurilor prăbușite, pe unde avea acum calea. Era un fir de apă, pe care un necunoscător al locurilor cu greu l-ar fi crezut în stare să înghită o coastă de deal și cu tot cu un lăcaș de închinare.

Acel loc era înțărucit cu plase din răzlogi, ce se înțâțanau în tarași de stejar, apărând ca într-o strungă mult mai întinsă ceea ce mai rămăsese din fosta biserică, zidită de măritul Ștefan, ca loc de odihnă pentru mama sa. Pe coasta adânc rănită, meșterii băștinași au ridicat pe un pinten de piatră, dezvelit de prăbușire, o troiță, care întărea crezul că sfințenia locului se păstrează mai întâi în sufletul omului care îi dă față în fel de fel de zidiri, ce pot

fi șterse de vremuri, dar din trăirea omenească, niciodată. Înaintea voievodului, se apropia un voinic, care, după înfățișare, nu putea da semn al îndeletnicirii sale, fiindcă un ceva monahal se împletea cu dârzenia ostășească, hotărârea din figura parcă cioplită pălea de sclipirea bucuriei calde, ce se revărsa din privirile ochilor cetluiuți de sprâncenele negre, larg arcuite, când l-a văzut pe Domn.

- Bine-ai revenit, Măria Ta! Doamna Oltea parcă o dat sămăn că s-o adunat, încă de ieri, de prin vâltorile de din vale, de pe unde au dus-o apele pârăului, când o smult dealul și bisărica; parcă știa c-o să vii, că prea ardea cu strălucire candela troiței și lumânarea opaițului de la mine, din bordei. Iar eu nici nu pot ști câtă lumină am în suflet, cât-îs de bucuros să te revăd, Doamne!

- Bucurie am și eu a te vedea, Vasile, după oarece timp trecut. Tot mândru și chipeș te aflu, chiar dacă s-o scurs vreme, de când ai lăsat altora grijile armelor. Și iacă-tă, că acum o ajuns și vremea să ne întâlnim și să împlinim rostul ce-o fost hotărât, când am sfătuit, demult, despre acest meleag. Văd că ai păstrat ceea ce o mai lăsat vrerea bunului Dumnezeu și l-ai apărât și cu acest țarc. Dar ce-i cu lespedea de sub cruce, că acum o văd, unde-ai regăsit-o?

- Am găsit-o, mărite voievod, în vară, într-o știoalnă, căci lucea sub apă, că doar chior să fi fost să n-o văd. Parcă mă striga. Cred că așa trebuia să se întâmple.

- Multă bucurie mi-ai făcut, prietene și tovarăș drag! Cu piatra ce a stat pe mormântul bunicii, parcă mi-ai întors o parte din vremea neamului meu. Să te răsplătească Dumnezeu, Vasile! Poate, asta o fi semn bun în vrerea ce o dorim. Așa a vrut Domnul să fie!

Rareș se apropie de crucea de lemn închingată într-un picior de piatră, pe care se afla așezată lespedea de nuanțe gri-vânăt, piatră ce a străjuit mormântul bunicii sale, răpit de furia apelor turbate, dimpreună cu mica biserică, în urmă cu mai mulți ani. Candela, ce era apărâtă de vremurile neprielnice cu o mică acoperire măiestrit alcătuită, își strălucea flacăra, de se putea bine distinge în lumina din jur. Îngenunchiat, Voievodul aproape se

proslăvea, căci mare emoție evlavioasă stăpânea atitudinea sa. Întrebări mute se răscoleau, stârnind neliniști bogumiliste legate de lăcașul ce-a fost, de n-a avut parte de curgere lungă în timp. Gânduri înnegrite de teamă îl înfiorau pe voievod, spre facerea ce avea s-o înceapă în acea zi. Ce se ruga el în adânc, pe tăcute, lângă cruce, numai Domnul știe, iar Doamna și Vasile, o vreme, au stat mai deoparte, lăsându-l netulburat în trăirile ce-l înălțau în pioșenie și smereală.

După un timp, pe porțița ce făcea deschidere potecii prin gard spre troiță, pătrunse cinul preoților, acum în odăjdiile sacerdotale, dimpreună cu țârcovnicii și o parte din oamenii curții. Multa lume de sus, ce a avut acum dezlegare să coboare și ea cu preoțimea, s-a oprit la intrare, pe tăpșanul dinspre răsărit. După ce Rareș s-a ridicat din închinare, părintele Grigorie Roșca începu a da glas, sprijinit în cântare și rugăciuni și de ceilalți prelați, slujbei de pomenire a roabei maică Oltea și a tot neamul celor plecați întru Domnul.

Solemnul cuprinse nu numai sufletele oamenilor, ci parcă și natura care fremăta de emoția și de mirurile, care se desprindeau din odoare, sau poate reînvierea numelor și rugilor ce se adresau celor eterni de către nemuriți, înălțau simțirea și încrețeau pielea privitorilor, care și simțeau tabloul liturgic.

După slujba pomenirilor, așa cum se obișnuia, s-au împărțit sârmanilor, și nu numai, colivă așezată pe o bucată de mălai îndulcit cu miere și o tocătură de carne cu păsat, așezată pe frunze de curechi, dimpreună cu câte o ulcică de vin adus de la Hîrlău.

Oarece îmbulzeală și țipete au atras atenția celor care se întorceau spre locul de la început, din deal. Gălăgioșii, cei cu țipetele, au rămas ultimii, culegând de la măicuțele econoame tot ceea ce mai rămăsese prin chiupurile afumate pe chiostii, sau prin panerele despovărate acum de grosul bucatelor.

- Floricico, nici înaintea fețelor domnești nu-ți poți stăpâni lăcomia și gura? întrebă una din măicuțele ce se vedea că o știa pe cea stropsită.

- Să-ți sărut dreapta, măicuță Estropia, dar împielitații lui Coșbun, țiganii dracului, Doamne mă iartă, au vrut să-mi ciordească udătura, ce-o păstram pentru puradeii ce mă așteaptă în huciul de la Diudiu.

- De ce minți, copilo, că ți-am văzut și țâncii la împărțeala pomenii. Cui voiai să-i duci? Că și țiganul ți-este aici.

- Pentru cei trei ce-au rămas la bordei, să-mi crape ochii, dacă nu spun adevărat, iar Barbu o vinit aici, da' cu Fristina din Bodino, crăpa-i-ar... când se adună amândoi să... crăpau-ar!

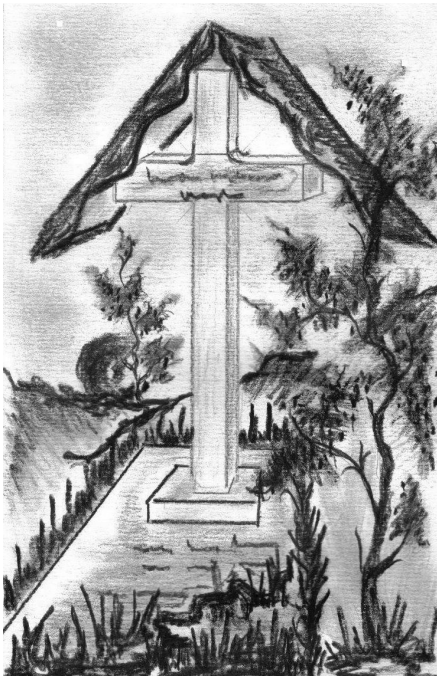
- Nu spune spurcăciuni și aici, că te aude Cel de Sus, blestemato! Mergi sus și ia din sfințenia slujbei ce va fi să înceapă, că multă trudă trebuie să pună Dumnezeu pentru curățirea sufletul tău otrăvit.

Apoi, dintr-o coșarcă ce a fost păstrată la urmă, măicuța împărți pomeni gătite altfel decât cele de până acum unui grup de două-trei duzini de oameni, care stăteau păziți de câțiva oșteni, înafara îngrădirii. Erau acești muritori altfel la înfățișare, decât cei de pe la noi. Mai scunzi și îndesați, aveau privirea parcă aruncată cu ciudă și pe ascuns, dinspre ochii mici, tăiați oblic pe un chip gălbui-măsliniu, iar pe cap nu aveau creastată decât o suviță de păr. Erau acei străini, prinșii din războaie, cărora li s-a cruțat viața și trudeau acum aici, pentru a face în Huci pe lângă vechiul așezământ tâlhăresc, ascuns pe coastele Siretului, loc de așezare și odihnă. Erau cei care își spălau păcatele furăciunii, a pârjolirilor de tot felul și a omorurilor luptelor mișelești, prin foloasele robotei ce o puneau în folosul celor pe care i-au urgisit cândva.

Între timp, mulțimea s-a adunat din nou ciucure pe platoul din potcoava pădurii, în care curtenii întinseră mai multe corturi. Unul deja primi ca oaspeți câteva din doamnele și domnițele alaiului. Iar voievodul se retrăsese și el, în alt adăpost, croit dintr-o pânză groasă, ce purta însemnele domnitoare. Poate, spre a medita la cele de astăzi pentru viitor, ori poate, spre a deplânge cele trecute, odată și cu viața lui. Doar forfota feciorilor arăta că vremea liniștii se va termina în curând

Și nu trecu multă vreme, până când se simți o mișcare sporită în mulțimea care, între timp, își aciuse, fiecare după bogăția traistei, nevoile stomacului, mai ales cei care nu se înfruptaseră la pomenirea răposatei doamnă Oltea. La cortul domnesc, umblătura mai harnică a slugilor însemna că ceva se întâmplă, ori se pregătește. Lumea se strângea pe așezătura tăpșanului, semn că o oarece știre despre ce va urma a ajuns și la cunoașterea poporului adunat acolo.

Nu după multă vreme scursă, întregul alai preoțesc și țârcovnicii, în alăturare mitropolitului, a cuprins spațiul dinainte

pregătit, lângă o groapă mai măricică, de-ar fi încăput în ea un om în picioare până la brâu. Oștenii aveau grijă să țină mai la distanță mulțimea oamenilor, care, altfel, s-ar fi înghesuit până în su-tanele preoțești. Dinspre cortul său, apăru și Domnul țării, dar acum era îmbrăcat în granața domnească și înnobilit cu toate însemnele voievoda-le. Lângă el, se însoțea Doamna, iar la doi pași mai în urmă, copiii, dintre care Ilie arăta deja semne de vrednicie trupească; urma un mic grup de curteni, din care se remarcă logofătul Toader

Bubuiog, fratele dinspre mamă al domnului. În întâmpinarea voievodului, făcu câțiva pași părintele mitropolit Grigore Roșca, care-i dădu semn de blagoslovire, iar Rareș îi sărută mâna, ca semn al pioșeniei, supușeniei și curățeniei sufletești, de care era stăpânit, în acele timpuri și locuri.

- Preasfinția ta, să dăm început rostului pentru care ne-am adunat aici, cu mila lui Dumnezeu și cu vrerea Sa, să împlinim târnosirea, aici și acum, așa cum au voit strămoșii mei și ai țării, așa cum poruncă am primit, de la tatăl meu și al Moldovei, măritul Ștefan voievod, odihnească-se în pacea Domnului, așa cum vrerea mea este de astăzi și pentru mai departe! Să fie și să rămână aici loc de pace și mântuire pentru neamul neamului și pentru oricare suflet hrentuit, acum și-n veșnicia veșnicului! Că și-n acest locaș să rămână, după nevoia mea, pomenirea neamului meu, de când este și cât lumea ce va fi să fie!

- Să ne ajute Dumnezeu, Măria Ta, că fapta, ce o faci ca împlinire a poruncii părintești și a chemării sufletești ce o porți, înseamnă și zălog că atâta timp cât va mai fi măcar un moldovean adevărat întru aceste locuri, Dumnezeu va fi aici, cu fața spre noi, va orându-i prin grija Lui și va mântui această țară zbuciumată. Iar noi, păcătoșii, suntem alături ție și ne bucurăm de lumina gândului, de închinare și izbavă.

În timp ce ambii conducători, unul al bisericii, și celălalt de țară, își ocupară locul dinainte hotărât, corul călugăresc dădu glas imnului de început al slujbei de târnosire, care curgea, cucerea, curgea și înălța omul și gândul omului spre viitor și spre mai departe, prin frumusețe, și nu numai sufletul și trupul ascultătorilor, ci parcă și toată lumea neființelor de pe acea cuprindere. Aromele pădurii se înfrățeau îngemănat cu odoarele busuiocului și tămâiei, care alăturate cânturilor bisericesti și sunetului de clopot ce le acompania, clopot păstrat fiind de la vechea mănăstire, împreunătoare, dădeau fior cucernic oamenilor și cale de meditație poate, spre cântărirea faptelor vieții fiecărui păcătos, făceau loc trăirilor curate și nădejdi, întru slavă cerească și cale viitoare pentru fapte creștinești. Că vulgul privea și încerca să înțeleagă și să priceapă, fiecare în felul lui, mânat de curiozitatea evenimentului la care participau și alese fețe, în frunte cu domnul țării; cu o emoție ce cuprindea și un fel de

teamă, diferită de cea a evlaviei de zi cu zi. Curiozitatea pentru cele petrecute era amestecată cu crezul că Dumnezeu îi va privi altfel de-acum înainte, iar făloșenia de a fi acolo era, și ea, megieșă cu aceste trăiri, ce se amestecau în sufletele adunațiilor.

Când a fost de împlântat crucea din timp pregătită, spre semn altarului, în borta ce fusese pregătită, domnul țării nu vru să primească alt sprijin, decât cel neputincios al doamnei sale și al coconilor săi. Ca truda sa să însemne pildă și temelie veșnică în zidire și în amintirea oamenilor. Iar când crucea de stejar fețuit, așezată de domn și familia sa, cu piciorul în groapa dinadins pregătită, își ridică fața spre cer și oameni, parcă o lumină tainică împresură pământul și pe pământeni de acolo, iar sfințirea cu agheasmă și mir a crucii și locului cădelnițat cu anafură și ambră învălui, nepământean parcă și deopotrivă, toată suflarea și nemișcarea dimprejur.

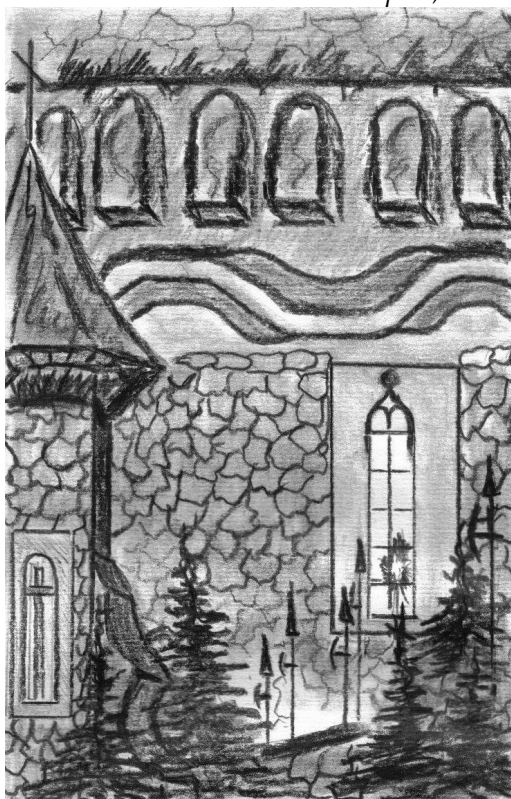
Iar Rareș, după ce termină de bătucit pământul de la baza crucii, lucrare ce a făcut-o singur, îndreptându-se apoi oarecum, cu istoavă, de șale, după ce și-a șters cu dosul palmelor sudoarea frunții și cu palmele alunecate peste cap și-a orânduit pletele vălurite, ușor încărunțite, uitându-se cu drag la ai săi, cei din familie, și privind cuprinzător la toți ai lui, cei de suflet câți erau acolo în poiană, zise cu voce tremurată, dar bărbătească, într-o liniște ce într-o clipă a înstăpânit deplin întreaga suflare și nemișcarea locului:

- Bunul și milostivul Dumnezeu să vă dea puterea, să ridicați ce-am început, cu piatră, dar și cu suflet; s-o sfințim și cu trăirea și fapta noastră și-atunci ea, zidirea, va însemna și curățenie, și pomenire, și izbăvire. Aici, dintr-o Probată monahală, prin osârdia și bunătatea fiecăruia dintre noi, să crească o Probotă ce în veci să cuprindă tot neamul și credința noastră. Că această biserică se ridică și din vrerea trecută a străbunilor noștri, cu a noastră dragoste, dorință și rugă; și va duce în timp, peste sutele de ani, zestre neprețuită din ființarea noastră, spre cei ce ne vor urma și pomeni. Că noi, fiecare om, suntem un pas iute trecător. Dar, ca omenire, înfrățiți, însemnăm și om fi o cale veșnică; și această cale trebuie să fie dreaptă și

curată, ca și făptuirile ce le avem de dus. Domnul Ceresc să ne ajute, amin!

Iar vorbele sale, ridicându-se spre înalt, odată cu inimile și vrerea oamenilor, însoțite de neasemuitele imnuri preacucernice spre Împărăția Veșniciei, au lăsat în urma lor însemn, parcă o aură inefabilă de pios și cuviincioșenie, ce s-a păstrat prin veacuri în zidurile sfinte și o simte, și astăzi, cel cu adevărat evlavios și curat, de la temelie spre crucea cea mai de sus a turlor, înspre Maiînaltul Înaltului.

Lespezi, 11 august 2006

Iubite cititorule,

E greu să-mi aflu cuvintele potrivite, spre a-ți mulțumi sincer, pentru osteneala ta, de a parcurge, alăturat mie, timpuri și vremi mult depărtate de noi, cei de astăzi. Umărul tău mi-a fost mereu sprijin, atunci când întunericul distanțelor îmi învăluia privirea și pătrunderea minții. Atunci, mi-ai deschis inima. Te-am simțit aproape și când calea mea se afunda neștiut în desigurile de nepătruns ale celor și celora ce-au fost, fără semn și înseamnă. De m-am împiedicat, m-ai înălțat cu dorința ta de a privi cum a fost în urmă, pentru a-ți alege poate calea potrivită spre mai departe. De am alicnit, m-ai învățat să mă ajut cu lucrurile ce le știu, alipindu-le neștiutului, spre a-l măsura și compara, dar și a răzbi spre a deschide drumul celor ce vin, ori vor veni cu gânduri noi.

Împreună am făcut punți, am tăiat drum bănuț, am cercetat vecinătăți, pentru a ajunge aici. Am acoperit neștiutul cu simțire și inimă strămoșească, am orbecat uneori, pentru ca cei ce vor vrea să ne urmeze să aleagă calea cea dreaptă și adevărată.

Acolo unde a lipsit cuvântul, am întrebat vântul ori muntele, apele și bocetul lor, ogorul și Doina plugărească, orația și ursitoarele. Și multe alte întrebări, care ne-au dus cu răspunsul lor în timpurile din care noi, acum, cu rădăcini adânci și proaspete, sorbim vlagă. Această sevă ne va împlini mereu, ne va crește peren, vom fi "ce am fost și mai mult decât atât". Atunci, nu vom mai întâlni căi neștiute! Fiindcă rădăcinile nu ne sunt defel amare! Din ele, am cules vorba și chemarea străbună, ca pe-o sămânță care va rodi, cum nu s-a pomenit altădată.

Așa să fie!

Florentin Maftai

„Vom fi iarăși ce-am fost și mai mult decât atât...”

Fac mărturie că știrea: Florentin-Adrian Maftai a scris un roman istoric despre Marele Anonim Petru Rareș, mi-a parvenit nu demult. M-am întrebat, așa cum mi se părea firesc, cum de s-a semețit să scrie despre vremi trecute și ce îl va fi biruit să o facă.

Intuisem în el un răsfățat de Poesis și îl regăseam, de astă dată, sorbind din pocalul cu dărnicie întins lui de Măria-Sa Proza.

De bună seamă, nu se cuvenea să zăgăzuiască în sine atâtea câte știa și simțea despre Petru, cel care a avut parte mai mult de dezamăgiri decât de izbânzi, toate răscumpărate de taina inimii sale: iubirea de neam.

*Oricum, autorul cumpănește cât să fie în romanul său **Cu Rareș prin(tre) Lespezi** zugrăvire cu mână sigură de colțuri de natură și cât slobozenie la împodobirea discursului cu elemente care țin de imaginar, absolut indispensabil în procesul de creație, ca și în produsul ei finit. Să nu uităm că el, autorul, a cercetat hrisoave și peceti, cărți vechi și noi, dar și articole pe Internet, toate pomenind de Petru Rareș, unanim acceptat ca fiind de departe cel mai bun fiu al lui Ștefan cel Mare. Neostoit, Florentin-Adrian Maftai a hălăduit pe poteci pe care, în timpuri apuse, își purta pasul Domnitorul. Puțini vor înțelege cu câtă pioșenie și înaltă simțire se apropia de mănăstirile ctitorite de voievod.*

La vremea potrivită, vom pricepe că ostenele scriitorului și ale cititorilor nu au fost de prisos, și asta pentru că romanul acesta își va revărsa blândețea spuselor și vârtoarea vieții lui Petru Rareș în sufletele noastre însetate de bunătate, căldură și iubire de tot ceea ce cuprinde ideea de „neam”.

*Poate că scrierea aceasta molcom moldovenească ar fi stat și acum pitită în vreun sertar, dacă autorului nu i-ar fi stat în preajmă oameni care să îl îndemne să lase la o parte sfiala și neîncrederea și să-și împlinească visul de a-l scoate la lumină pe **Rareș...***

Să-i aducem dar mulțămire lui Florentin-Adrian Maftai, lui – truditul de cuvânt vechi și îndemnătorul la popas în lumea acoperită de cenușă a lui Petru Rareș... De aceea, îmi

place să cred că romanul **Cu Rareș prin(tre) Lespezi** va fi fiind solie domnească la curțile cititorilor, mai cu seamă când omătul se face stăpân pe tărâmul unde s-au născut mereu Ilene Cosânzene și Feți–Frumoși.

Vă poftesc, boieri dumneavoastră, să spuneți și altora ce v-ați așteptat să găsiți în romanul de față și ce ați găsit în el. După cum e rânduiala și dorința noastră de a lectura pagini dăruitoare de sentimente înălțătoare, vom mai da uneori o raită prin cartea lui Florentin-Adrian Maștei, să fie sigur de asta.

Când ni se va face dor de Petru Rareș, îl vom găsi veșnicind la Mănăstirea Probota. Acolo, i-om aprinde lumini și l-om ruga pe Bunul să-i aline zbaterile sufletului și să-i lase numele să dăinuiască în istoria Moldovei, ca parte a întregului numit „țară”.

Ție, Mărite Domn Petru Rareș, îți e închinată această carte, care, dincolo de noi, va rămâne să fie lumii „leagăn și vatră”.

Prof. Elena Munteanu (Ingada)
Pașcani
25 septembrie 2007

Cuprins

I	Moștenire și jurământ	15
II	Peste ani...	31
III	...iar rădăcinile, nu sunt amare	65
IV	Cercetarea	121
V	Împlinirea	139

tel: +40 722 62 01 82

fax: +40 31 816 43 70

xixquantum@yahoo.com

tel: +40 788 35 29 75

fax: +40 31 816 43 71

editura3d@yahoo.com

Tiparul executat la Imprimeria Editurii
MJM
Str. Felix Anderca, Bl. 7, 200410 - Craiova

Tipărit în Germania/Printed in Germany